chwarter y Byd ai bobloedd negiad fel y Rhanodd Noa ddaear Hefo i oreſgynudd peleg Rhwng i heppil mynegiad pa rai o heppil Noah a aeth i bob chwarter or Byd Haneſion a henw Pwy aeth yn Rhaglaw i deyrnas Ogygia ymhen tri chant oflynyddoedd ar ol y dwr dilyw a henw pob rhaglaw.

a fy yno nes dwad y derwddon a henwi yn Werddon mynegia paflwyddyn o oedran y Byd Rhoes Duw yr Enfys i ymddangos ſef Bwa yn y Cwmwl yn gyfamod Rhyngtho a Noah na roe Duw ddwr dilyw ond hynny ddeſtrywio y Byd ai greadiria

44. 4. 6. 66

myne

giad pa flwyddyn o oedran [illegible]d y dechreuad adeiladu Twr Babilon a chymyſgiad yr Iaith yn amryw Ieithiodd Hanes pai genhedlaeth a Breſwyliodd gynta yn ynys y cedurn ſef Brydain fawr a pha ſawl Brenin a fu yn Rheoli ynddi gan ddechre ymhen wyth mlynedd ar hugain ar ol cymyſgu yr Iaith yn Babilon Rhifedi a henwau y brenhinoedd ai hiachau or frenhines Anne hyd at adda Hanes pwy oedd Tadau y mageen ar derwyddon ar beirdd.

Hanes pwy oedd y naw a deigain Merched a ddaeth ir ynys yma yn y Llong foel Heb na hwyl nagngor na llyw na llywydd. Ha-

hanes a henw rhai or cow ddaeth ar i hol mewn llonge eraill ac fe fy Rheini ai heppil yn benaeth ar yr ynys hon dros gant aphedwar 180 ugain Mlynedd hanes a dyſcodiad Brutus yma wedi caſglu o amryw lyfra er Mwyn anog y cymry ifaingc iddarllen yn lle chwareu a thyngu a rhegi wrth chwara Tenis a chaelys a choitie, Ewch ir Eglwys fore a hwyr darllenwch y llyfr hwn ich difyrru ar o'l hynny dyna ddymuniad y gwr ai gwnaeth er mwyn i chwi wneud hynny ſef Tomas Williams

Tal y bont. 1760

anwyl ddarllenydd yſtyriol cywraint wedi imi lwyr flino yn caſgly Haneſion or cynfyd yn fy Ifientyd ar amryw feſyre cerdd ag ar draethod mewn cynganedd drwſgwl, meddyliais yn fy henaint am gaſglu hyn o Lyfran bychan mewn ffordd iw ddarllen, yn lle Canu, gan feddwl yn fy Nattur yn ddeuddeg Mlwydd a thrigian oedran.

fod Eraill fel fina yn well ganthynt ddarllen na chanu, felly rwi yn gobeithyo y derbyniwch fy ewillys da, am caredigol ſerch yn fy henaint cyn fy nghymeryd i bridd hynfanau ſef gomitere at y Tadau ar mamau canys gwelodd yn dda fy ngadal yn Beth yn y Byd nar oedran gyphredin A Benododd Moſes i fowyd dyn am fina yn gwelad henaint a gwendid yn llithro arnaf Ac yn rhoi dyfyn beunydd imi ymbartoi Erbyn nghyfnewidiad, mi feddyliais Pa rodd neu arwydd adawn om Cariad ar fy ol im Cyd frodyr anwyl ſef y Cymru ac i holl ddynol ryw a chwenycha ddyſgu a darllen cymraeg canys i mae yr Iaith Gomeraeg yn hynech nar Iaith Heberaeg o Gant a deugain a phedair 144 flwyddi, canys Roedd Gomer Tadogaeth gomeraeg yn hynach na Heber Tadmaeth yr Hebreaeg o gant a deugain a

ph

air o flwyddi Gen. 10. 14. ymofynwch yn awr am y dyddiau gynt, ar dydd y creawdd Duw ddyn ar y ddaear a Glybu Pobl lais Duw gofynwch ir oeſoedd gynt, chwiliwch i hiachau hwynt ai henafiad yſtyriwch yn ddyfal Pa fodd y gwaſanaethodd pobl Dduw gynt trefnwyd uddynt fynegi hynny drwy air ac ſgrifen ir cenhedloedd oedd i ddyfod ar i hol hwynt a hynny iw deuſyfiad eich ufydd ach ffyddlon waſaneuthwr hyd Ange ai weddi droſoch

Thomas, Williams.
merchant Taylor, Tal y Bont
Neſa i fangor fawr Yngwynedd

Gorchymyn yr Awdwr ir Llyfr a Chyngor ir Darllenwyr at Gwrandawyr.

DOs Agorian troead trwedd, Agor
Dda ddorau trygaredd,
Dringa yſgol ddi oſgedd Gen. 28. 12.
Elwybra Camre hwylſa hedd

2 Dos Agoriad Datotiad Dedwydd
Agor. ſynegied Netoledd,
Enos gynes Bore ganedd
A Ser Duw Siwr da wedd

3 Agorais Eglurais glaer ola
Waith Duw y Creawdwr Cin Adda
Wrth Lyfra Moſes Ddownŷs Ddâ
A Llyfr Heſg Sownd o Alexandria,

4 Cedwch fy nghyd frodŷr frydan
Orchmynion, yr Alpha Santeiddlan
Ewch ir Eglwys iawn ar-oglan
Gweddiwch a llenwch y llan

5 Cedwch Sabothau doethau Dawn
y Drindod, un ſylwedd Perpheiddlawn
Gochelwch Goitio downſio'n ddiddawn
na thenis a chaelus anghyflawn

6 Gelwch ar Dduw yn gyflawn
Mewn Gweddi ddiffuant Berpheiddlawn
Y Bore a hâner dyddia dawn
A nosweithia Phraetha yn Phrwythlawn

7 Myfyriwch erlyniwch ar linia
Cŷd godwch, eich Dwylo fel Seintia
Rhowch eich Pwys yn ddwys dda
Ar Eryniawdwr ein heneidia

8 Cofiwch i gynghorion Cywiredd
Tra fŷ ar y Ddaear atluniedd
Gweddio a madde roedd ê'n rhwŷddedd
Iw Elynion Croeſhoelion Cras hêdd

9 Cofiwn er mwyn y Cyſſion, gadw
I Saboth Santaiddlon
Pryd y Cododd Anrhydedd rhadlon
oi fedd ai friw dan i fron

10 Cofiwch I Orchmynion mwynaidd
Dros ddeigian, o ddyddia'r Ior Santaidd
Cin Derchafŷ ir Nefodd Nafaidd
An gwadd nina iw Breiddia braidd

11 Codwn mordwywn o'r Dom. Gochelwn
Rhag ſŷddo yn Llŷn Sodom
Awn Drwy Ninife fiwr ddi Som
Canaan Nefol dda gopha gaphom — Eſau 54 11

12 Yno Cawn wiſgoedd gwnion ganad
Coranau Aur gorau goreurad Dat. Ioan 21. 2. v
Sardonix Sardus Berl rhâd
A Thoppas yn Ninas Dragwyddoliad Amen

TERFYN

Yn y dechreuad yr oedd y Gair a Duw y Tad ar Mab ar Yſbryd Glan, ſef y Drindod; ſantaidd fendigedig oedd y Gair, Ac yn gynta hwy a wnaethant y Nefoedd, ar Angylion. Gerubiad ar Seraphiad Gen. 1. pſalm 136. 5 yn bur Wenidogion uddynt. fel Tan fflamllyd pſalm. 104. 4. I deithio Trwy y Gwagle ar Tywyllwch mawr, ond darfy rai or Angylion falchio gan An-ufuddhau ir creawdwr. Santaidd a gadel i trigſa gan i Tybiad i hinain yn gyſtal a Duw, ac an ufyddhau ir creawdwr gan ddywedyd mi ddringwn i fyny a thebig y fyddwn ir Goru-

ch.f

goruchaf ond am i Balchder ai rhyſyg Taflodd y Drindod Santaidd hwynt ir Gwaelodion, Iob 4. 18. Eſau. 14. 12. 13. 14. 15 16. 2. Peder. 2. 4. Iudas. 6.

Syrthiaſant fel Melltan ne Bellan danllud i lawr or Nefoedd a dyna ddechreuad yſbrydion drwg ac Uffern ai Cythreiliad. a Duw a wnaeth Ffurfafan y Nefoedd a dwr or tu ucha ir Ffurfafan a dwr hefyd or Tu iſa, gorchymynodd Duw ir dwr Iſa ymgynill ynghyd ac ir daear oedd Duw wedi gwneuthur, fod yn ſuch ymddangos; ir ffurfafen ſef y Nefoedd wahanu rhwng y ddau ddwr mawr hynny ar Glob oedd aflyniaidd a gwag a thywyll, ond Gwnaeth y Drindod ſantaidd ddau o oleuad mawrion y Goleuaf o honynt a alwodd i lywodraethu'r dydd ar lleia i lywodraethu y Nos hefo'r ſer, gen. 1 i gid a Duw a ordeiniodd Ir ddaear egino pob gwellt' a llyſiau a choedudd i ddwyn ffrwythudd a Duw a wnaeth Byſgod bob rhywogaeth yn y moroedd ar afonydd, Duw hefyd a wnaeth yr adar ſef ehediad gwylltion agwar Bob rhywogaeth yna gwelodd Duw'n dda wneud anifeiliaid ac ymlciſiad o bob Rhywogath Roedd y creawdwr wedi Ordeinio ffrwythydd ar y ddaear uddynt yn ymborth a hyn oll oedd Duw wedi ordeinio ai wneuthyr erbyn y pumed dydd ag yno y drindod ſantaidd a ddywed

ddywedodd gwnawn ddyn ar ein delw ein hunain, a Bydded ſigail ar yr anifeiliad a phob ymliſciad y ddaear Rhag ir Rhai cryſion ſglyſaethu a lladd y gweiniad,
a Duw a ordeiniodd ir holl anifeiliad Sgrybliad ar ymliſgiad ac i ehediad y ffyrſafen ddyfod oll ynghyd ger bron y dyn, ac efe a erchodd ir dyn Roddi henwau ar nynt oll, ac felly daeth y llew y Blaidd ar Arth ar oen ar cwbwl oll or creadiriad yn addfwyn a llywaeth a Rhadlon ar dyn ai henwodd hwynt oll rhaid ini ddallt fod hynny o hawddgarwch cyn dechrauad Pechodau dynion, Wedi ir holl greadiriad fel hyn dderbyn i henwau, Ni welodd Duw yn i

mysg

myſg'r un gymhares a fydda yn Gymwus ymgeledd i Adda ac am hynny y creawdwr a roddodd gwſg ar y dyn ac efe a dynnodd un oi aſſenau gan gau'r cnawd yn i lle a gwneud yr aſſen yn Ferch Brydweddol ai goſod ar gyfer wyneb Adda cin i ddeffro fo oi gwſg, gan wedi henwi'r holl greadiriad eraill or blaen efe a feddyliodd fod wllys y creawdwr ar iddo henwi'r forwyn honno hefyd ac efe a ddywedodd hon weithan ſydd aſgwrn om heſgurn i henw hon ſydd gwraig canys eber ef o Wr y cymerwyd hi, fel hyn y gorphenodd Duw i waith ar chweched dydd oedd ar ddarfod, felly Duw a orchmynodd i Adda gymerud Saith Hwrdda Saith Fyſtach ai lladd a thynny y crwyn a gwneud dwy allor ai haberthu hwynt ar y Seithfed dydd, a gorphwyſodd yr Arglwydd oddiwrth i holl Waith, Eſau. 58. 13. ac fe ordeiniodd i ddynol Ryw hynny yn Gyfamod tragywyddol tros fyth, Wrth y meſur Santaidd hwnnw bob'n Saith y mae cyfri y Duwdod Fendigedig'n Sefyll, ac wrth y meſur hwnnw y cyfrifir dyddiau a Noſweithiau Wythnoſau a Miſoedd a Blynyddoedd, a Duw a Blanodd Ardd ac ai Galwodd hi Edan ſef Paradwys y Berllan Santaidd lle'r roedd Gan y Goruchaf ddeg o goed afale ac fe a Roddes adda ac Efa yn y Berllan hono ſef Paradwys iw chadw hi ac fe Orch mynodd uddynt gymeryd a bwyta o ffrwyth naw o Breniau'r Ardd yn fwyd ac na chyfyrddant ar egſad na ffrofi dim oi ffrwyth dan Boen Coſb a Marwolaſth dy wedaſon hwythau Gwnan nhw hynny gan ofni yr Helion Santaidd ſef y Goruchaf yn ei calonau ond daeth un or Angylion cythreilig a daſlaſa Duw i lawr or nefoedd. Iob. 4. 18. 2. Peder. 2. 4. Iudas. 6. fel cymydog cariadus at EFa Ir Ardd ſef Paradwys, ac a ddechreuodd i holi yn fwyn wenheithgar pa fodd r'oedd hi yn byw, ac ynta yn euddigus ynddo hunan wrth welad mor hyfryd oedd I lle hwynt ac a ofynodd i EFa beth oedd i Bwyd hwynt, ac EFa ai hatebodd gan ddywedyd mae digon o Gnwd ar breniau'r Ardd ac mi gawn fwyta oi ffrwyth oll ond or Pren Sydd ynghanol'r Ardd, Gorchmynodd Duw ini na ffrofan oi phrwyth ac na chyfyrddau ac ef rhag ein meirw neu yn troi allan or Ardd.

Ynna Satan a ddywedodd ni byddwch Feirw ddim ond chwi gewch eich Gwelad eich hunain mae noethion ydech (canys noethion oeddynt ac heb Gywilydd arnynt oblegid di bechod oeddynt A Satan oedd yn bechadur melldigedig) ac fo a ddywedodd wrth Efa mae Afala y Pren hwn yn Beraidd odiaeth ac Iachus a dymunol a lleſol fel y Gwubyddoch megis diwiau ragor rhwng da a drwg, A Satan a newidiodd i wedd ar lyn Sarph ac a ymliſgodd at yr Afala ac fo ddaeth ac un yn I Big i Efa gan ddywedyd cymer a doro ith Wr A Bwydewch, nid Rhaid i Dduw mor grafyn am cinlleiad ac un afal, ac yno y Wraig wirion a gymerth ac a Fwytaes ac hi a roddes, iw Gwr, ac ar ol yddynt fwyta hwy a edrychaſant ar i gilydd ac a welſant wrth graffu a deuallaſant gyngor y Sarph a ddywedaſe mae noethion oeddynt ac yno cododd arnynt ofn mawr a mynd i ymgyddio a wnaethent I fuſg Preniau yr Ardd a than i cyſgod rhag Gwres Gan Gymeryd dail oddi-ar y phuguſbren i

gyddio ei gwarth ai noethni a phan welodd Duw yn dda efe a ddaeth ir Ardd megis ar ddechreuad y Wawr ddydd ac efe a alwodd ar adda, ac Adda ac Efa oedd yn ymgyddio mewn arſwyd ac ofn mawr a dychryn, er hynny fo atebodd ir creawdwr gan ddywedyd dy Lais a glywais ac a ymgyddiais canys noeth ydwyſ,
aDuw a ddywedodd wrth Adda di a wneiſt yn ddrwg iawn itti ac ith hepil am gymryd gan y Sarph a thori ſy ngorchymyn y roeſwn i arnat ac ar dy Wraig, am hynny ni chei fod yn warcheidwad yma ddim Rhag Llaw, a Duw a felldithiodd y Sarph ſef Satan felltigedig a phob lle ar y ddaear yr

ele Satan I fod arno yn Felltigedig o hynny allan, a Duw wnaeth i adda ac i Efa ddillad o Grwyn yr anifeiliad y Rhai yr Rhoddaſe Duw orchymyn i adda iw lladd ai haberthu ar Bob Seithfed Dydd, ac yno adda

a ail henwodd i Wraig Efa, Gen. 3. 20. ac yno y Drindod Santaidd a ddywedodd am y dyn i fod ynta megis un o honynt hwy ac rhag iddo yſtyn i law at Bren y Bywyd Bwyta a byw yn Dragywydd Gen. 3. 22. felly dywedodd y Drindod Santaidd edrychwn weithan canys y mae'r dyn yn gwybod da a drwg ac os cymer o phrwyth pren y Bywyd geiff fyw yn dragywydd ac rhag uddynt wneud hynny'

Duw ai hanfonodd hwynt ſef adda ac Efa allan o Baradwys Ir glyn Hebron.

ac adda a adnaby Efa i Wraig a hi Feichiogodd ac a Eſgorodd ar Cain, ac with natur ac amſer hi Feichiogodd eil waith ac a Eſgorodd ar abel i frawd, Gen. 4. ac adda oedd arferol wrth orchymyn Duw or dechreuad yn aberthy ir arglwydd ar bob Seithfed dydd a gorphwyſo oddi-wrth i lafyr, felly hefyd'r Roedd efe yn dyſgu iw Feibion, a chain oedd yn llafyrio y ddaear ac abel oedd yn Gwiliadwriaethu y Praidd.

ac ymhen talm o amſer, Duw a alwodd am aberth megis degwm ne offrwm Blynyddawl ganthynt, yna cain a roddodd offrwm o ffrwyth y Ddaear ac megis yn gybyddlud ac nid or gorau ond'n wrthnyſig ac'n anwyllyſgar, ond nid edrychodd Duw ar cain nac ar i ophrwm am nad oedd yn i roddi o ſodd i Galon canys gwydde Duw ſeddwl i Galon, ac yno abel ynta a offrymodd yn aberth ir arglwydd o fiaen phrwyth a bralter y praidd.

a Duw a Edrychodd ar abel ac ar I offrwm, canys tebig ddyſod megis mwg a than or Nefoedd a disgyn ar aberth ac offrwm abel megis y daeth ar aberth Elias ac ar aberth Tad a Mam Samſon, Barnwyr. 13. 19. 1. Bren. 18.

38. pan welodd cain yr arwyddion hynny dehalloedd fod Duw yn mawrygu abel yn fwy nag y fo ac am hynny llidiodd cain yn ddirfawr wrth abel, ac fel y cafodd ef i hun yn y maes a chododd gynen ar abel gan ymladd yn i erbyn ai Ladd ef yn ddirgel

Ond Duw a ofynodd i cain ple mae abel dy frawd, cain atebodd'r arglwydd yn llidowgrwydd a chynddaredd i ddigofaint gan ddywedvd ai ceidwad fy Mrawd ydwyf i, a dicllonedd Duw a Enynodd yn ddirfawr yn Erbyn cain wrthryfelgar fel y melltithiodd'r arglwydd y fe, ond cain a ddywedodd riw rith o edifeirwch gan

gypheſu

Gyffeſu mae mwy oedd i anwiredd ef nag y gellid i faddeu a phwy bynneg ai cae efe ai lladde ef, ond Duw a drugarhaodd wrth cain ac a roddes nod arno, a chyfnewidiad ar i liw rhag i neb i ladd ef.

canys nid ydi Duw yn chwenych y marwolaeth un Pechadur a Edifarhao ac a drotho oddiwrth i ddrygioni a rhoi i lawn fryd ai weddi ar Dduw am Ras a bendith a maddeuant am i gam weithredoedd or blaen.

ac yno Gyrodd Duw cain i ffordd oddiwrth i Dad ai Fam, i dir Nod or Tu dwyrain i Ardd Eden y Cerubiad. Gen. 4. 13.

ond o achos drygioni cain dywe-

dodd

dywedodd Adda y Bydda ddrygioni mawr ar y Ddaear o achos Efa, ac na byddo iddo a wnae ac y hi, felly priſiodd anghydfod ac ymrafel mawr Rhwng Adda ac Efa yn yſbaid naw Mlynedd arhugain a chant.

fe ddyſyd rhai mae Efa aeth y pryd hynny ar ol i Mab cain canys darllenir yn Gen. 4. 17. 18. 19. ddarfod i cain adnabod gwraig ai beichiogi ac Eſgor o honi ar Fab a galwaſant i Enw ef Enoc.

A chain a adeiliadodd ddinas ac ai galwodd hi ar henw i Fab Enoc ſef i fab hynaf canys nid oedd mor cyfri ar aeriaeth ond ir Mab hynaf ac er galw yr adeilad hono yn ddinas neu noddſa nid alle fod ond bechan y pryd hynny, yno Henoch a genhedlodd Iarad a Iarad a genhedlodd Mehuiel a Mehuiel a genhedlodd Methuſal a methuſal a genhedlodd Lamech a chymerodd Lamech iddo ddwy o Wragedd ſef Ada a Sila.

ac Ada a Eſgorodd ar Iabal ac eilwaith hi eſgorodd ar i Frawd ef Iubal, a Sila a Eſgorodd ar Thubel cain ac mae yn gyffelib mae cain oedd Tad hwnw ac os hapiodd Tad iw Fam ef Sila, cays darllenir yn Gen. 19. 31. 32. 33. 34. nid oes yn Llyfra Moſes henwi yn Eglur ond dyna am lot ai Ferched gyfflybieth I cain ai heppil a Reuben am wely i Dad, ac nid oedd Efa ddim pellach na nes carenydd i cain nac oedd Lot iw Ferched, neu Reuben i wraig i dad Iacob y di Sodlwr ſef Iſrael'r ymdrechwr Gen. 49. 4. canys ymdrechodd Iacob ar Angel cin iddo gael'r alwedigaeth ai alw yn Iſrael Gen. 19. 4. nid oedd mor garenydd ar gyfathrach yn waharddedig Iawn doriad y Gyfraeth hyd na ddaeth gwas y Doctor gamaliel ſef yr Apoſtol Sanct Paul trwy orchymyn ein Harglwydd Ieſu Griſt I gynghori y Bobol, 1. Corinth. 5. 1.

ac felly gwnawn ein gora ar gadw Gorchymyn Criſt a gwneuthur cyngor I holl weiſion Santaidd ef.

yn awr i fynd ymlaen etto at lamech a ddywedodd wrth i wragedd ſef ada,
a Sila mi leddis ac archollis wr a llangc, os cain a ddielir ſaith waith yna Lamech a ddielir Saith ddengwaith Saith waith, Gen. 4.

Gadawaf ar hyn'r awron am haneſion Meibion a Merched dynion ac mi af hyd eitha fy ngallu i chwilio am hen foncyffion a ail flagurodd allan ac a genhedloedd Blant Duw, Rhufeiniad. 8. 14.
mae'r dyſgawdwr yn dywedyd ddarfod i Adda, ac Efa, gyfarfod i gilydd ar Fynydd yn Arabia ſef Mynydd ararat lle mae'r Hanes mewn llyfr a elwir caſeTeer, or

News mans Interpreters, Page, a darfod i Adda ac Eſa ail gyd uno ai gilydd ac wrth Ewyllys Duw Adda a adnabu Eſa a hi a feichiogodd ac a Eſgorodd ar fab a galwaſant i Enw ef Seth yn amſer oed y Byd.

130. Cant a deg ar higian o Flynyddodd ar ol i cain ladd Abel a dywedodd Eſa goſododd Duw imi had arall am i cain fod mor ddrygionus a lladd abel, Gen. 4.

ar Seth hwnnw oedd dechreuad cenhedlaethau Plant Duw, Rhufeiniad. 8. 14. ganwyd Seth yn amſer oed y Byd can a deg ar igain o Flynyddoedd, Gen. 5. 3. Mab i Adda ſef un cnawd oedd

Seth ond Enos oedd y cynta or nawfed Radd ſef wyr i Adda ganwyd ef yn amſer oed y Byd. 234.

yr Enos hwnnw a ddywedir fod gantho awenydd i ganu caniad a mawl i Dduw gynta ar y Ddaear. ond gellwn ddeuall fod Angylion, cerubiad Seraphiad'n canu yn y Ffurfafen y Nefoedd, ar Ser yn cyd ganu pan orfoleddodd Meibion Duw.

Iob. 38. 7. cenan ſef gorwyr i adda ar ail radd ganwyd ef yn amſer oed y Byd. 325. Gen. 5. 9. mahaleel ſef goreſgynydd i adda ar drydydd Radd ganwyd ef yn amſer oed y Byd 394. Ierad ſef geuſun i adda, ar bedweredd radd ganwyd ef yn y flwyddyn o amſer oed y Byd 460. Henoch ſef gorcheuſun adda ar bumed radd fe ai ganwyd yn y flwyddyn oedran y Byd.

622. Gen. 5. 18. ar Henoch hwnw oedd was daearol a ffyddlon yn gwaſaneuthu Duw ac yn cael Rhodio gida Duw. a gwelodd y creawdwr Santaidd yn dda i gymeryd ef at i weiſion Santaidd cin archwaethu marwolaeth arno yn, 365.

blwydd oi oedran, ac ni welodd dynion mono ar y Ddaear wedi, ond roedd ef wedi cenhedlu meibion a Merched, Ganwyd Methuſela ſef mab hyna Henoch pan oedd Henoch yn. 65. oedran ac yn amſer oed y Byd 687. Gen. 5. 21. hwnnw oedd y. 7. Radd ſef Gwſtyn i Adda, mae'r Dyſgawdwyr yn dywedyd fod aſmodau ſef Diawl yr anlladrwydd heb dyfy a gwreiddio yn lwynau dynion mor gynar or Byd ar amſer hwnw ac roedd plant Duw yn ofni'r Arglwydd, ac yn galw ar Enw'r Arglwydd er dechreuad Enos Gen. 4.

Ganwyd Lamech ſef'r. 8. radd a gorchwſtin I Adda yn y flwyddyn oed y Byd. 874. Gen. 5. 25.
Ganwyd Noah ſef y nawfed 9. Radd ar car addig neu yr car clud i Adda, ynghylch amſer oed ẏ Byd 1056.
Ganwyd Iapheth mab hyna Noah

yn amſer oed y Byd. 1556.

Ganwyd Sem. ail Mab Noah yn amſer oed y Byd. 1558.

Ganwyd Ham ynghylch amſer oed y Byd. 1560, Wedi imi ddangos fel hyn amſer genedigaeth tri ar ddeg or hen Dadau Gen. 5. 29. 30. 31. 32.

ſef y Rhai hynaf yn ol i graeddau hyd at y Dwr Diluw. Yn awr mi drof yn o'l i ddangos am oed y Byd ai hoedran nhwythau pan fu ant feirw ſef y naw penadur y ſy feirw cyn y Diluw ond Henoch a gymerth Duw atto cyn archaethu marwolaeth nag Angau gynta i Adda yr hwn a greodd Duw yn nechreuad y Byd.

fe fu farw yn oed y Byd 930. 2.

oedd Seth ſe ſy farw'n. 912. ag'n
amſer oed y Byd 942.
3. oedd Enos ſe ſy farw yn. 905
ac yn amſer oed y Byd. 1139.
4. oedd Canan ſe ſy farw yn. 910
ac yn amſer oed y Byd. 1275.
5. Mahaleel fu farw yn 895, yn
amſer oed y Byd. 1289.
6. Ierad fu farw yn 963. yn amſer
oed y byd, 1354.
7. Henoch a gymerth Duw yn
365. ac'n amſer oed y byd 0987.

8. Methuſelah fu farw yn 969. ac
yn amſer oed y byd 1556.
Lamech fu farw yn 777, oedran
ac yn amſer oed y byd 1651.
a dywedodd Lamech pan anwyd
Noah, hwn an cyſura ni am ein
gwaith

gwaith a llafur ein dwylo o herwudd y ddaear'r hon a felldigodd yr Arglwydd o achos y Sarph ac o achos cain ai thrigolion'n gwelwch mor agos oedd diwedd'r hen Fyd ſef mewn Pum mlynedd ar o'l marw Tad Noah ond gwydde y Duwiolion a henwais uchod cyn i meirw fod deſtrowiad y byd'n neſhau, canys amel oedd ei pechodau ar y ddaear ac wrth i bod yn cael cyd oes gan y Creawdwr Santaidd, yna pan aeth dynion mor amel wrth fyw cyn hirad o flynyddoedd ai bod yn gymyſc Meibion a Merched ac mor wreſóg I naturiaeth ſef rhai o heppil y rhai Duwiolaf o blant Dnw.

a dwad hefyd almodau iw Plith

ac iw

Twyllo, ac os happiodd hefyd rai o heppil cain ſef Merched plant dynion oedd dan y Felldith er hynny gallent fod yn brydweddol fel merched Heth ſef wyreſod Ham a Felldithiaſa Noah.

ond pa fodd bynag gwelodd plant Duw ferched dynnion mae glan foddger a thirion oeddynt ar byd yn rhydd i bawb wrth Serch i naturiaeth Gen. 6. i gid cymeraſant wragedd wrth feddwl i Calonau a llanwaſant y byd a phob drygioni ymhob moddion gan ollwng Duw yn ango ar hen dadau Santaidd diwiol ſef Seth ac Enos a Henoch Santaidd'r hwn a gymeraſe Duw atto'n i ſywyd ai Iechyd heb archwaethu marwolaeth, gan dde-

ddownaeth rhai o honynt, ac a wnaethant ddwy o golofnau mawrion un o bridd-feini ar llall o bres coethedig ſef toddedig canys gwyddant drwy yſprydion drwg fod diwedd a diniſter'n neſhau ond nis gwyddent pa'r un ai dwr ai Tan a yra Duw am i penau, ond deuhallaſant os dwr a ddeua na bydda'r golofn bres ddim yn waeth ac os Tan a yra Duw arnynt na bydda'r golofn bridd-feini hithau ddim gwaeth.

a hwy a roeſent'r holl gelfyddydau ar holl gyfrwyddyd oedd ganthynt y pryd hynny er Adda yn dda ac'n ddrwg meddaf rhoeſant y cwbwl oll ar y colofnau hynny fel i gilydd'r Hanes a ddarllenir

am

ddechra yn Adda, Seth, Enos Cenan mahaleel Ieiad methuſelah Henoch a Lamech a Noah, yrrhain oedd yn Prophwydo am ddeſtrowiad y byd, cawri oedd y rhai heppil ygionus a hepliwyd ar ol pryd ynny y rheini a ofydiodd Galon'r hollalluog, ac nid oedd wiw Ir Duwiolion moi cynghori, a bu edifar gan y creawdwr wneud o hono ddynion ar y ddaear, ar Arglwydd a edrychodd i lawr or Nefoedd ar feibion dynion i edrych oedd neb deuhallus'n ymgeiſio a Duw ciliaſa pawb oddiwrth gynghorion plant y goleuni ac nid oedd dyn ar y ddaear a wnae ddaioni nag oedd un Pſalm. 53. 2. 3. ond Noah a gafodd dru drugaredd a chynghorion gan Dduw i wneud Arch megis llong iw ſafio ef ai wraig ai dri meibion ai Gwragedd.

a dau o bob creaduriad oedd ar y ddaear, gan i hachub rhag boddi pan rodde Duw ddwr i foddi y ddaear, Gen. 6. i gid. II. Pedr. 4. 5 bu Noah gant ac ugain mlynedd yn gweithio yr arch ac yn cynghori a phregethu cyfiawnder ir bobol, a hwythau oll ai calonau'n gledion ac yn anedifeiriol cynrhwg ac y bu'n'r ail fyd bobol Sodoma a Gamora, canys er i Noah i cynghori ai rhybuddio dros chwe ugain mlynedd etto roeddent hwy yn angrhedadwy am i diweddiad, ac er hynny ofni a wyn Llyfr Due Bartes'r hwn a gyfieithiodd ſulfeſter ſais or Hebrew ar Groeg ir Saeſneg.

a Duw a ddywedodd wrth Noah dileaf ddyn'r hwn a Greais yr Anifeiliad'r ymliſgiad a phob peth Byw oddiar wyneb y ddaear canys mae yn edifar genifi gwneuthyr hwynt, Gen. 6. 7. ar Arglwudd a ddywedodd ac orchymynodd i Noah wneud'r arch yn Gellodd i gadw pob Rywogaeth bob yn ddau ynddynt, canys nid oeddynt mor llonydd y pryd hwnnw ac yr oeddynt pan ordeiniaſa Duw nhw at adda iw henwi cin dechreuad pechod.

felly Duw ai gyrodd hwynt bob'n ddau, a Noah ai derbyniodd gan

i

i rhoi ynghellodd'r arch. Felly Noah ai Wraig ai Feibion a Gwragedd i Feibion ſef wyth o rifedi a aethant ir Arch ai Llyfra llechi ac ai llyfra Heſg llydain ac ai llyfra Crwyn wedi trefnu ai Sgrifeny arnynt, ar lliniaeth oedd Duw wedi orchymyn uddunt hefo hwynt Ir arch a diwedd pob peth oedd wedi neſhau, a Duw a gaeodd arnynt yn'r Arch mae dyſgawdwyr yn dywedyd mae ar y dydd Saboth yr oedd dechreuad y Dwr Diluw.

ar Arglwydd a egorodd Ffeneſtri y Nefoedd fel y daeth y Dwr oedd or tu ucha ir Ffurfafen I lawr at y Dwr oedd or tu iſa ir

fur-

Ffurfafan, ac a Barhaoedd i fwrw ynghylch deugain Niwrnod a deugain nos Gen. 7. 4. fellu daeth y dwr yn'r ail mis ar 'reilfed dydd ar bymtheg or mis, yn amſer oed y Byd 1656.

Felly am Bechodau dynion Trwy fod yr hen Sarph ai heppil wradwyddys yn hudo'r cnawd gwan, darfy am holl ddynol riw o Adda hyd at Noah ai Feibion, gweddiwn ninau'r rhai ydym alodau'r ail Adda.

Yſbrydol, a chadw Saboth Santaidd ein Harglwydd Ieſu Griſt'r hwn an Prynodd ai Werthfawr waed a gatwo ein cyrph an heneidia i Fywyd Tragywydol Amen

Terfyn

Fy anwyl gyd frodyr llythrenog ar gwrandawyr yſtyriol dihynwch a gwelwch fy ngharedigol Serch am hewllyſgarwch yn caſglu hyny baliodd cin y dwr Diluw am haneſion'r hen Fyd ar hir oeſoedd yn y cynfyd yn orau ag y medris chwilio a darllen amriw Lyfra gida Llyfra Moſes ar Prophwidi a Llyfr y cyfamod newydd.

Weithan rwi yn deuſyf cenad y gwyr urddraſol dyſgedig a Ffarchedig ac hefyd yr holl ddarllenwyr yſtyriol na welo neb fai arnaf am roddi y molianus adroddiad hwn I Dduw, ſydd yn canlyn a Sgrifenais allan or Llyfr Gweddi Cyffredin ſef y comon Prayer yr hwn ſydd yn gadarnwch di ſigil im gwaith yn lleſaru am ddatgiddi ad creadigaeth y Neſoedd ar Angylion y cerubiad ar Seraphiad ac am gor Neſol a daearol fel y canlyn

---

GWEDDI

TI Dduw a folwn; ti a gydnabyddwn yn Arglwydd

Yr holl ddaiar a'th fawl di y Tad tragywyddawl. arnat ti a lleſa yr holl angylion; y Neſoedd a' holl nerthoedd o'i mewn.

arnat ti a lleſa cherubin a Seraphin a lleſerydd ddibaid. Sant, Sant, Sant; Arglwydd Dduw Saboth. Neſoedd a daiar ſydd yn llawn o'th ogoniant. Gogoneddus gor yr apoſtolion: a'th fawl di,

Molianus nifer y Prophwydi; a'th fawl di.

ardderchog lu y Merthyri: a'th fawl di. Yr Eglwys lan trwy'r holl Fyd; a'th addef di, Y Tad o anfeidrawl fawredd.

Dy anrhydeddus wir; ac unic Fab, hefyd yr Yſbryd glan: y diddanwr

Ti criſt yw Brenin y gogoniant.

Ti yw tragywyddol Fab y Tad.

Pan gymeraiſt arnat waredu dyn; ni ddiyſtyraiſt fru y wyryf.

Pan orchfygaiſt holl nerth angeu, yr agoraiſt deyrnas nef i bawb a gredant,

Ti ſydd yn eiſtedd ar ddeheu-law Duw, yngogoniant y Tad, Yr ym ni yn credu mae tydi a ddaw yn farn- wr arnom gan hynny yr attolygwn iti gynnorthwyo dy weiſion, y rhai a brynaiſt a'th werthfawr waed,

par iddynt gael eu cyfrif gyda'th Sainct yn y gogoniant tragywyddol Arglwydd cadw dy bobl: a bendithia dy etifeddiaeth,

Llywodraetha hwy; a derchafa hwy yn dragywydd,

beunydd ac fyth a clodforwn dydi ac anrhydeddwn dy enw byth ac yn oes oeſoedd Teilynga Arglwydd; ein cadw y dydd hwn yn ddi bechod, arglwyd Trugarha wtrhym; trugarha wrthym.

Arglwydd dy drugaredd a ddel arnom Megis yr ym yn umddiried ynot arglwydd ynor ymddiriedwn na'm gwardwydder yn dragowydd

AMEN

ACORIADAY

DATCIDDIAD. AM YR AIL FYWOLIAETH

AROL Y DWR DILUW

Exodus 19. 9 v, Duter. 4. 32

Ymoaſynwch yn awr am y dyddiau Gynt, ar dydd y Creawdd Duw Ddyn Ar y Ddaear, a glybu Pobol lais Duw, gaſynwch ir Oeſodd gynt Exod. 19. 9, v: Duter: 4. 32; Iob 42, 5 chwiliwch i hiachau hwynt ai henafiad yſtyriwch yn ddyfal pa ſodd y Gwaſnaethodd Pobol Dduw gynt; trefnwyd yddynt ſynegi hynny drwy air Sgrifen ir Cenhedloedd Oedd i ddyſod ar i hol, ac yr oed d 'rhen Baganiad yn Sgrifeny yn

Llyfrau heſg llydain ac ar Dablentau mawrion ac yn i llyfrau Cwryn yr holl Yſtoriau cowyr or peth a Ddigwydda yn i plith hwynt, Ac oni bau hynny gida chwilio amriw fanau hyd y Byd ni baſe mor wybodaeth yn ein muſg ni mor helaeth ac ydiw: Rhaid ini gydnabod mae allan or Arch efo Noah ai Feibion y daeth, r wybodaeth ar Haneſion ſy yn ein Llyfrau ni' ſef i dedirenad canys roedd Noah yn chwechchan a ddwy Flynedd arbymtheg a deugian Oedran pan ddaeth ef allan or Arch efo ifeibion ar ol y Dwr Diluw, ac roedd Iaphath ynghylch cant, a Sem yn ddaunaw a Ffedwar ugain, a Ham ynghylch unarbymtheg a phedwar ugain dyna i Hoedran pan y Daethant or Arch ar ol y Dwr Diluw ac oll mewn deuall ac ofn Duw ac yno Noah ai feibion a deiladodd Allor ir Arglwydd ac a Gymerodd o bob Amſel glan ac o bob Cor Aſgellog ſef or Ehediad Glan ac efe a ophrymodd boeth Offymau ar yr Allor, efo i Wraig hwy a ymoſtyngaſent gerbron yr Arglwydd gan ddiolch am i rhyddhad or Flwyddyn gaethiwad y Baſen yn yr Arch, Ge. 9. 20. Ex: 17. 15. Ez 24, 4,

Ac felly Iaphath ai Wraig a Sem ia Waraig ac Ham ai Wraig oll ynghyd a gud a Berthaſant yn Oſtyngedig ac a Addolaſaſnt oll gerbron yr Arglwydd ac mae yn gyphelib mae y dyddſaboth oedd hynny, Ac yn y dydd neſa gorch mynodd Noah iw feibion fynd i drin y ddaear Ac ynta a aeth i blany gwinllan Canys yroedd ef yn gwelad y bydda eiſia lliniath arno ef ai Deuluodd Canys yr oedd gwragedd i feibion ef yn at dyny Eſgor Ac i Iaphath i fab hynaf y ganed Ac i Iaſphath fod hyna Noah i ganwd ſaith ofeibion ynghylch amſer oed y Bud fel y mae yma y cynta oedd gomer fab Iapheth ganwyd ef yn y blwyddyn o oedran y Bud Gen 10 1772

yr Ail mab oedd magog ganwyd ef - - - 1772

y Trydydd mab oe madoi

ganwyd ef 1773 y pedwerudd mabpedd Iaphen ganwyd ef 1775 y Pymed mab oedd Tabal ganwyd ef 1776 y chwechad mab i Iaphath oedd melach ganwyd ef 1777 y ſeithfed mab oedd Thiras ganwud ef MDCCLXVIII or ſaith hyn ac o lwuth llam ſab Noah y daeth y Cenhedloedd allan ac o lwyth ſem fab Noah y daeth yr Iſraeiliad allan, Meibion ſem oedd Elam yr 2 Oedd alur y 3 Oedd Araphaxed. y 4 oedd lud ar pumed mab ſem oedd Aram meibion Ham fab Noah eodd i Cus ir ail 2. oedd miſraim y 3. mab oedd phut. y pedwerydd oedd Canaan, Cus oedd Tad Nimrodi yr heliwr Cadarn gerbion'r Ar-

Arglwydd yn Coſpi dynnion drygionys ai Gleddyf mawr yn llywo draethu o Babilon gwlad ſuner i derſyny Cananead Mab r Caran oedd ſidon'r 2 mab Oedd Heth twyſog Canaan. dyna dri meibion Noah A rhai oi Heppil

Exodus 17. 15 yn awr Cluſt ym wrandewch a meddyliwch am gadw ſaboth ſantedd y Creawdwr gwelwch fel y gwn gwnaeth noah Allor ir Arglwydd ac yr offrymodd Eburth arm pan ddaeth ef or Arch. ac y mae n gyffelib mae ar y ſaboth yr oedd hynny gen. 9. 20. 21. v. A Duw addawodd nas deſtrowia mo Bob Cnawd fel or blaen y Gwnaethe gweddiwn nin-

ninau a chadwn yn ſantedd bob ſeithfed dydd wrth orchymmyn yr Hollalluog Dduw'r hwn am bechodau dynion drygionys a foddodd i anyfudd weiſion Arholl greaduriad dan y Ffurfafen ondi euthur wuth nyn o Bobol adau o bob Rywogeth o greadiriad eraill, ond oi fawr drugaredd fe addawodd nas deſtrowiaf felly futh drachefn, gan roddi i Fwa yn gyfamod tragwyddol yn y Cwmwl ynghylch Pen y ſaith mlynedd a thrugian arol y dwr dilyw ti o Dduw a gad arnheiſt dy gyfamod hwnw ſef dy fwa ſef 'r Enfus Gen, 9, 13 14' 15 v ïcofio dy gyfamod yn Dragwuddol yn awr awn ymmlaen i wrando'r hanes fel y caſglodd

Noah Ffrwythudd ar i Berllan newydd arol y diluw Ac a waſgodd or grawn win peraidd ac fe yfodd yn helaethach nai ddeuall Canys'r oedd ef wedi myned'n wanach nar dyddiau Cun y diluw yn 'r oeſoedd gynt, ond wrthiydiad ond ,wrth i ſychad i mawr efe a yfodd or Gwin Newydd Cryf ac a feddwodd a chyſgoedd A ymnoethodd ynghanol i Babell A digwyddodd i ham wehewcrus ai fachgen Canaan ynfud ddwad heibio iddo A chwerthaſant am ben i noithni ef, gan wawdio ill deuwedd A mynd wnaethant i fynegi i Iaphath ac i Sem yna'r ddau fab graſlon rheini a ddaethant ynwſg i Cefnau a dillad ac a orchgiddi-

orchgiddiaſant i Tad a phan ddeffrod Noah oi gwſg efe a ddehallodd fel y Gwnaethe Ham i fab a chanaan i wyr ac ef, yna Noah a felldithiodd Ham i fab a chanaan i wyr Gen, 9, 24, 25, v, ond fel y trugarhaodd Duw wrth Cain feddarſu i Dduw feddalhau calon i was ffyddlon Noah wrth rannu'r ddaear i Roddi Rhan o Honi i Ham ac iw Feibion i ddwedyd mae gyweiſion fyddant i weiſion y Brodur a dyna dybugoliath fel y ranodd Noah y ddaear ai orelgynudd Peleg ſef y bedweredd Radd oddiwrth Noah y dyſyd ef Geneſis, 10 25, v, Ac mae'r Dyſgawdwyr'n Dywedyd Ddarfod i Noah roi Europ iw fab Iapheth A rhoi iw Fab ſem'r Inda ac Aſia

Ac i Ham fe roes yr Aipht ag Ethiopia felly y darfu ranu y ddaear tro cynta ac roedd Noah yn faith gant mlynedd oedran Pan Ranoedd ef y ddaear ac fe fu fuw wedi hynny Ddau Gant a haner o flynyddoedd felly holl Ddyddiau Noah oeddynt naw Cant a deg adeigian ac efe fu farw yn y flwyddyn oed y Byd 2006

Ond i droi yn ol arol i Noah ar oreſgynydd Peleg Rhany'r ddaear fe aeth y Bobl ar waſgar bawb i edrych y rhanau hyd y ddaear, a gwelſant dir Braf yngwaſtadedd mamre yngwlad Sinar, A hwy a ddywedaſant wrth igilidd dyma le helaith Prydferth rhown ein Penau ynghud ymgynghorwn a gwnawn ymma ddinas i orſeddu yn-

ys

ynddi, a bydded y Cadarn Nimrod yn bena golygwr Arnom oll, ac felly y cyngor aeth ymlaen, Dwydaſon hefyd gwnawn Gaſtell dwr cadarn ynghanoly Ddinas ai uchdwr hud y Nefodd in hymddiffyn Rhagofn y Daw eto fel y bu gynt Ddwr in Boddi ninau ond nid oedd'r ynfydion yn credu mor addewid ar Cyfamod a ddywedaſe Duw wrth Noah ſef yr Enfys hwnw iw Bwa y cyfamod, ac ni chredaſant ir Drindod Santaidd nac i gyngor Noah nag i neb or rhai Duwiol mwy, nar hen drygolion gynt i noah cin y dwr Diluw ond Partoaent Briddfeini a dylai a gwnaethant ddarn fawr or Ddinas ar Twr nes ir Arglwydd yru ei Angylion ne'r Drindod i hyn ddes gyn i lawr or nefodd a chymyſgu i hiaith fel na ddehallent moi gilidd a ſyny wnaethant Sen. 11. 7 y. gan waſgaru oddi wrth i gilidd yn wahanedig lle y Digwudde i ddau neu Dri ymgyſarfod a Siarad fel y medrant ddallt i gilidd; ſac ail orſeddu ynghyd mae'r pyſgedigion'n dwedyd mae ynddeuddeg a Thrigian o ymadroddion y gwnaeth Duw'r un iaith ac mae yn y flwuddyn o oedran y Byd. 1769.

Y bu hynny, ond yn awr fel yr roedd drygioni yn cael i gynwys ac etto yn rhy amel ſywath rydis yn tybiad mae Ham ai heppil y gafodd lywodraethu i orphen y ddwy fil flynyddodd gyntaf or byd yn ddi gyfraith am hyny rho fy'r olaf ymlaene ſef meibion Ham canys 2006. oedd oed y Byd pan fu farw Noah a mab hyna Ham oedd Cus ſef dechreuad'r Ethopiad miſraim yr ail mab oedd dechreuad'r Aiphtiad ar Ffiliſtiad 3 mab Ham oedd phut ſef dechreuad ymaritaniad y 4 mab i Ham oedd Canaan ſef dechreuad y Canaanead ac wyr i Ham oedd nimrod gadarn fab Cus'r hwn oedd ai derſynai frenhiniath oedd Babel a haner ſodom a gymora meibion ſem oeddynt i Elem dechreuad yr Elamytiad 2 Aſſur oedd Dechreuad y Aſſiriad 3 Arphaxad efe oedd dechreuad y Caldead 4.Lyd efe oedd dechreuad yr ſygythiad, 5. Aram'r hwn oedd dechreuad yr Armeniad, dyna Ha-

Hagur a Henwa Meibion Sem y trydydd mab i Sem oedd Araphaxed a genhedlodd efe pan oedd yn gant oed ddwy flynedd wedi'r Dilyw a Sem fu farw bum Can mlynedd wedi yr Dilyw felly oed Sem oedd 600. Ac fe fu farw yn amſer oed y Byd 2256,

efe a Adeladodd Gaerſelam galwaſant ef yn frenin Salam ac oi weled ef'n buw cud arol y diluw galwaſant ef Brenin cyfiawnder yr hyn iw gyfiauthu ydiw Melchiſedech Brenin Heddwch ag mae efe a ddaethe a Bara a Gwin i gyſarfod Abraham pan faſe yn erlyd Brenhinodd Sodom ond atebaf i nad ef canys bu farw Sem 37. O Flynyddodd cin geni Abraham felly methwud yn hanes y ffydd am Sem ac felly methiwud dangos yn gywyr yn llyfr hanes y Ffydd am Sem, ond i fynd ymlaen eto oddi wrth Araphaxad at ſelah 'r hwn a genhedlodd Heber ſef Tadogath yr iaith Hebraeg ar i Hem ef ag fe ddufyd rhai fod'r henw hwnnw ar Iaith Heber yn hynach na henw Gomer ar'r iaith Gomeraieg ne Gymraeg, fe Anwud Gomer yn y flwyddyn oedran y Byd. 1770.

Ac ni Anwyd mo Heber tan y flwyddyn 194.

felly roedd Gomer yn hynach na Heber-- 144.

I fund ymlaen etto chwiliwn am yr Amſer y ganwyd Abraham ſef Tad y Ffyddloniad a dechreuad Plant Duw yn Feibion y Daran ſef Meibion Marc 3. 17. v.

Taranwr Hollalluog ganwyd Abraham yn flwyddyn oedran y byd 2179. Derbyniodd Abraham addewid Arn Griſt yn.

y Flwyddyn o oed y Byd- 2278.

fe i Anwyd Iob yn flwyddyn oedran y Byd 2400

oedran Iob pan Brophwydodd y genid Meſſia o forwyn yn ninas bethlem yn Naſerath 49.

Pymtheg Cant o flynyddodd cin ge ni ein Iachawdwr Ieſu Griſt y prophwudodd Iob arn dano ond roedd y Patrierch Santedd yn prophwydo arn Meſſia o flaen Iob er bod y rhai a henwais yn wyr ſantedd Diwiol Edrychwn eto yrnuſg y rhai drigionus a gwelwn Mor ſuan yr Arnelhaodd Pechod

ymhith

ymhlith meibion a merchad dynion, yn enwedig yn Sodom a Gamora Segor a ſalome a thre Galdama Gweddiwn ar ein Duw A Gwelwn mor drugarog ydoedd ef pan oedd Abraham yn Eiriol yn daer arno ef dros Sodom nas difetha ef hi ai Myrddiowau drygionys os ceid ynddi ddeg o rai cyfion Gen 18, 32 v.

A Duw oedd yn cofio i Gyfamod a wnaethe ef a Noah ſef na roeu Ddwr i ddifetha Dyn ac o herwydd hynny fe yrodd Duw Dan or Nefodd i Ddeſtrowio Sodom a Gymora ſegor a Saloma a Dinas Galdama gwelwn Mor ddrygionys'r aerhe Pobol fel nad oedd Deg o rai cyfion yn Sodom, ond Lot Ai Wraig ai ddwy ferchad ſef Pedwar Enaid a gafodd rybydd gan Dduw trwy'r Angylion i ffoi ond calon gwraig Lot oedd yn atgas ac Alaethus Am i ffobol oedd yn y Ddinas ac am i bod'n ame Gweithredodd y gwir Dduw, felly hi aeth yn Golefn halan Gen. 16 26. v.

Gellwn ddeuall fod rhai o heppil Japhath a Sem gida Heppil Ham yn y Diniſter hwnw yn Sodem ar Dinaſodd oi chwmpas Gen 10 19. v.

Gwelwn fel y mae Duw yn achub i ufudd weiſion ai blant y rhai ai gwaſſaneuthant ef, ac yn Taflu y rhai drygionus fel yr Angylion drwg i Uffarn Job 4. 18. 1 Pedr. 2. 4 v. Iudas. 6.

v. Gweddiwn ninau yn ddyfal ar Dduw a chadwn i Sabothau wrth i feſyr Nefol Bob yn ſeithfad Dydd, ac aberthwn on Calonau Ebyrth Moliant a Diolchgarwch ac Edifarhawn rhag Ein difetha yn'r un modd; gwelwn fod Lot'n wr ſantedd oi ddechreuad a pheynydd roedd ef yn Parhay felly, er darfod iw ferchad roi Gwin iddo a myned ato ar ol Diniſtro'r bobl yn ſodom canys gwelad yr oeddynt nad oedd'r un mab iddynt iw gael fel y Codant had ac Eppilio Ac nid oedd y Gyfrath y pryd hynny yn Gwahardd chwaith pa gyfathrach a adnabydda i gilidd canys roedd Abraham wedi cymeryd'n Wraig i chwaer ef Sarah oedd hi ai morwyn Hagar Mam

Iſmael hefyd Gwraig i Abraham oedd Cetura a gordderchion hefyd oedd cantho ef. Gen. 2. 5. 6. ac Iſaac oedd i fab ef o wraig rydd yn ol yr addwid gan Dduw trwy'r Angylion pryd y Chwarddodd Sarah ac Abraham a fu farw yn 175. yn oed y Byd 2354 Iſaac oedd Tad Jacob ac Eſau, Jacob a gyfenwyd felly am iddo ddiſodli i frawd Eſau Gen 27 36 ond Iawn y gelwir i Enw ef Jacob canys fe am diſodlodd i y ddwy waith hyn a Jacob a Ymdrechodd ac Angel Duw a phan aeth hi yn doriad dydd Dywedodd 'r Angel gollwng fi ar Angel ofynodd i Jacob beth oedd i henw yntef a ddwedodd Jacob ar

Angel a ddywedodd ui bydd Dy enw di Jacob mwy canys ymdrechaiſt gida Duw fel Tywyſog a gelwir dy Enw di Iſrael ti a ymdrechi gida Dynion ac a orchfygi Gen, 32. 24. &c. ac wyr i Abraham oedd y Gwr Santedd hwnw a thad oeddynta ir Deuddeg Patriarch ſef y rhai a alwud deuddeg Llwyth Iſrael Dewiſiedig Blant Duw oedd y rheini ond pa ſodd bynag y Gwaſaneuthaſant yr Arglwudd'r oedd gan Wragedd Jacob rai Diwiau megis Delwau iw haddoli.

A chan ein bod yn Darllen am y Diwiolion hynny ſef Plant Duw ai yn i Galw y Feibion y Daran Pſalm 104. 7. 81: 7 Pſalm 81: 7

ſeff yr Hollalluog Gwelwn Morſuan y Cyfeiliornaſant y Ehwedſig meibion Ruben ai heppil cynrhwg ar ſodomiad a llawer eraill o dair llin Noah ond yn awr awn i chwilio am Eppil Japheth ac ymmhar gyrau or Ddaear y buont Gud mor Ddiſtaw, ond gwybod yr oeddent hwy thau a Ffrophwydo nad oedd Duw yn Gollwng'n ango monynt wedi i Ham ai Heppil Lywodratehu 2000. Gyntta or Byd yn ddi gyfrath arol hynny cafodd Eppil Sem lywodraethdu an gyfraith Duw a Moſes ac ar ol ir Iddewon y rhai arol i Abraham dderbyn Addewid galwyd Heppil ſem yn Iddewon ond arol i Jacob ymdrech Ar

Angel galwyd Jacob yn Iſrael di Hiliogath yn Iſraeliad ond Nhw aethou yn felltigedig ac ar walger ar ol Croeſhoilio Ein Harglwydd a Hiachawdwr Jeſu Griſt Mab Duw, can hynny Hwy a Ddwudaſant y Pryd hyny Bydded i Waed ef arnom ni ac ar ein plant Ond i Dduw y Byddo'r Diolch Mae yn Heglwuſydd Ni a ninau hefyd yn Gweddio efo yr Iddewon Turkiad ar anffyddloniad ac hefo holl Ddynol riw ſy yma ar y ddaer, Gwelwn Mor Fawr ydiw Parthau.r Byd ſydd'n adnabyddus Ou Blaena ac Etto heb Gyflawn gael Cyfri Or Ddaear i gid Gellwn Ddeallt Gael O Japheth Gopia Cowyr Or llyfra Heſg ar

Llyfra Crwyn ar Llechau mawrion ſgrifenedig Oedd yn'r Arch ac iddo ef ai Heppil i Gadw fel Sem ai Heppill a Ham hefyd.

Ond Gwubydd fod Llyfra'n 'r Aipht 'lle Bu Meoſes Gant O flynyddodd yn Cael gwybodaeth O Honynt cin Dyfod Drwy'r Mor Coch i arwain Plant Duw ſef r Iſraeliad ac i Fynydd Seina Trwy Orchymyn Duw i Sgrifeny'r Deddfau a Llyfr Genaſis.

yr Oedd'r hen Baganiad'n ſgrifeny Hyſtoriau Cowyr Or Pethaua ddigwydda'n i plith hwy.

Ac Oni Bae hyny gida Chwilio pob Cwr Or Bud ſef Aſia Affrika Europia ac Amerika ſef y pedwar Chwarter hynny y ranodd Noah rhwng i blant ai wyrion yn y 700. flwyddyn oi oedran drwy gyngor i oreſgynydd Peleg canys yn amſer Peleg y chwiliwud ac y rhanwyd y Ddaear.

mae'r gwyr llythrenog'n i hiſtoriau yn dywedyd mae yn Aſia creawdd Duw Adda ac Efa ac mae yno y ganwud Criſt yn Ninas Bethlem Judea yn'r un Aſia i mae Aſia leia lle bu'r ſaith Eglws'r ſgrifenodd Criſt atynt wedi i dderchafu drwy law Ioan, ac yn yr un Aſia y Pregethodd Criſt ac yno hefyd y mae y mynydd lle ſafodd Arch, Noah, arno arol diliw mae yno aneirif o Drefydd a meuſudd Armenia ar llyn Drewllud lle bu Sodom a Gamora Segor a Salo-

Salome a Dinas Fawr Galdame, 'n agos yno mae Gwlad Iſrael a Juda, a Jeruſalem a Hebron a Mamre, nid iwr Wlad ond wuth Ugian Milltir o hyd a thrigian o led eto rhyfeddol oedd lluaws i Thrigolion a ffrwuthloned oedd i thir, ynghylch canol y Bud ydiw y maneu hyny.

Ac yno y Dechreuad Pregethu'r Efengil gynta Palaſteina ac Arabia ydynt agos iw gilydd ac mae ynddynt Iddewon Turkiad Griſtnogion Groegiad, ar Mahowmediad

Yn Aſia y mae Niniſe ac Aſyria a Meſapotamie ſef Paradwys a Babilon A Gwlad Magog ſef ail Mab Japhath, yn agos at hynny mae ſgythia ymerodreth fawr pum mil o filltyrodd o hyd a thair mil o Filltyrodd o led, ternaſodd gog ledd Aſia ydynt a dwidir fund yno rai o Feibion Japheth yn chwaneg na Magog Cydnabyddant Anfarwoldeb'r Enaid mae yno Iddewon Criſtnogion a Mahomediad 'n byw mae yno Drefudd a Cheſtill hud gida glan y Morodd ac'n agos yno mae Ternas fawr ynddi hi y mae Queen Say o daith deu ddydd o hyd y dyfyd i Thrigolion fod ganthynt gelfyddud printio a gwneud gynau.

Mae rhai o honynt yn addoli llun Gwraig a Dyn bach ar i braech'r hwn a aned iddi a hitha 'n Forwyn.

Yr Ail rhan or Byd a Elwir Affrica galwud hi felly o herwydd gwreſog ydi'r hin yno, am fod'r Haul uwch benau y trigolion ynddi.

Ethiopia ſydd'n agos yno gelwir hi felly o herwydd bod i thrigolion'n dduon, Dwidir fod llyfrdy yn un o Blaſa'r Emerodwr hwnw a Llyfr Prophwudoliaeth Henoch a Llyfra Eraill nad ydynt genym ni, mae yno ddau Aua a dau haf.

Alexandria'n'r Aipht ſydd ddinas fawr ac ynddi Lyfrdy mawr ai lyralydd o heſg llydain, mae yno dre a elwir Cair o wuth Milltir ar Higian o hyd, nid oes yno fawr Wlaw ond'r Afon Nilus Sydd weithia yn chwyddo dros y tir ac

'n

'n i wrteithio, ni welant moi cyſgod Pan dwno Haul'r Haf am i ſod'n union uwch i Penau.

Y Trydudd ehwarter ir Bud a el wir Europia ac yn awr yr Odidocaf or Cwbwl ynddi hi mae ynys y Cedyrn ſef Brydain fwr Ogygia ſef i Hiberna neu'r Iwrddon Orecadas, Hebridas, Mona Manew Ffraink, Hiſpaen, Bataſa ſef Holand ſafo y Geneva, tu ai gogledd mae Poland fawr Denmark Swedan Ffenicia Gadarn, a Muſgofia fawr tair Mil o filldir odd o hyd Tranciliamold afia Walcia, Bulgaria Boſnia, Sclafinid i Lluricum Dalmatia Cereta.

Hyd yno y Daeth Paul dan Bre-

bregethu o Jeruſalem a chorinthia Theſalonica Macedonia Thraſia, Conſtantinople yr hon a Adeiladodd Conſtius Fab Elan lueddog yn agos yno mae Antiocia

Y bedwaredd Ran or Bud o Elwir America Tybir wrth'r Haul ar Lleuad ar Ser i bod hi agos cimin ar tri Chwarter eraill Or Bud a phan fo'r hi yn nos efo ni ym Mrydan y budd hi'n ddydd yn America.

Un Cruſtopher Colymbus a ddeallodd fod yr Haul yn Twny ar i gwrs o amgylch y Ddaear ar Moroidd. Ac a gafodd longe a gwyr gan frenin Hiſpaen ac fe hwiliodd ac a Wladychodd ar Ynys Ac ai galwodd hi Hiſpain ole, nid oes Ond Cainc fechan o for Os Oes dim mewn un fan rhwng America a Gogledd Aſia, ffordd hono yr ydis'n tybiad fynd Pobl o Babilon Yno iw Ffreſwilio gynta ar ol y Dwr Diluw Rhan o America ydiw mixiko a Fflordia a Brydan newydd a ffeindiodd Madog ab Owen gwynedd Cymro o wynedd a ynis a Elwir Syr ffrances Drak ynghylch amſer y frenhinas Elizabeth.

Yno mae Virginia gwlad a fy yn i Rheoli gan Ferchad a phan fydda arnyn eiſia Gwyr i heppillio hwy a yrant i gyrchy glan ddynion atynt iw hadnabod ac os genid i ddyn fechgin hwy ai gyrant

Bob un iw Dad, ond os Merched y fagent'n ofalus gan i dyſgu i ryfela a chario Cledda a Bwa a bwlet ac ſe Lolgant y fron aſw yn arferedig i gario Tarian a bwcklet

Yn agos yno mae Barbadus a barmoudas Peru, ſef deheu dir America yno y byddant arferol ac addoli tair o Ddelway i Dduw y Taranau ſef y Tad y Mab ar Brawd y Galwant hwynt nid pell Oddi yno y Mae Gwlad y Gwelwyd i chwr gan forwyr ac hwy ai Galwant Maglanco yn y Deheu i Lyny, a thybiant wrth reol yr Haul i bod agos Cimaint ar Cwbwl Eraill gan fod yr Haul y Gaua yn i Amgylchu.

Yr oedd'r Arglwydd Bendigedig cin Seilio'r Bud yn Darpary gwneuthur i Blant i fod'n etifeddion o hono, Ac i dderbyn Addoliant a gwaſaneth yſprydol ganthynt, fel'r Angylion y Cyriwbiad ar Seraphiad.

Y mae y Tad Nefol yn i dderbyn iw Addoli ef, am hyny fe wnaeth Adda ac Eva mewn purdeb nad oedd raid uddynt wrth ddillad nes i Satan felldigedig i hydo i bechu er Hyny ni adawodd Duw monynt ddiwrnod heb addewid o Achybwr.

Gwelwn wrth hyn ddechra or Efengil y dydd cynta y rhoes Duw ddyn ar y Ddaear a lladdiad Criſt oedd'r Addewid o had y Wraig i ſigo Pen y Sarph Cymododd Duw ac Adda ac Eva cin y dydd Saboth ſel na chae Cynſigen rwyſtro'r addoliad, Dat. 13. 8 v.

Dyſgodd Adda i Cain ac Abel i Aberthu ac ſe ddyg Abel y pethau gorau y ſeddau gida Chalon bur yn Aberth ir Arglwydd, a Daeth megis Tan or Nefodd ar offrwm Abel iw gyrchy megis y daeth ar aberth Elias ac ar aberth Tad a Mam Samſon. 13. Barnwr 19. 20. v.

Ond ni ddaeth dim ar ddegwm Cain am nad oedd yn bur a chalon ffyddlon ewyllyſgar yn roi ſellu ni Ddaeth dim Tan nag Arwydd or Nefodd mwy nag ar y gau Brophwidi'n amſer Elias, o a achos hynny Cenfigenodd Cain i ladd Abel i frawd yn wirion a phan Ofynodd Duw i Cain am i frawd Dwedodd Cain ai ceidwad fy Mrawd ydwiſ fi Eſgymynodd Duw Cain allan oi addoliad, a dyna Hanes Dechreuad rheolaeth eglwiſig a degymau a chyfreithiau Eſgobion.

Ond gwelodd Duw'n dda ymhen Cant a degarhigain o flynyddodd roi Mab i Adda ſef Seth a hwnw a genhedlodd Enas ac yno dechreuwud galw ar enw'r Arglwydd, o na bau imi adenydd fel Clomen yno'r ehedwn ac y gorphwyſwn, ar dy enw di o Arglwydd y galwn ac at dy allor di yr ymgrymwn ac yr Addolwn, arnet ti o Ar-

Arglwydd y Gweddiwn ac yr ymbiliwn, nyni a Erfyniwn arnet am roddi i ni ras ac i holl ddynol riw i gadw dy Santedd Saboth yniawn ac yn ddyladwy mewn Parch gan roddi itti foliant a diolchgarwch.

Gwrandawn a chlown a Darlleniwn fel y cedwaiſt di o Dduw dy Saboth yngardd Paradwys Ac y gorchmynaiſt i ddynol riw ddyſgu i gilidd a chadw dy Orchmynion Santeidd gan i rhoddi yn Ractalau o flaen ein llygaid i gofio am daneti o Dduw ein ſantedd Greawdwr ac am ein Iechiawdwr, Jeſu Griſt a fu farw dros ein Pechodau, modd na choller neb a gretto ynddo ſef y Drindod ſant-

Santedd y Tad ar mab ar yſpryd Glan nam yn goffel o honom fowyd Tragwyddol. Amen.

Yn Awr i fynd ymlaen i allw yr rhai llae na a Drigodd yn olaf ſef Japhath Fab Noah ai Heppil Edrychwn a Gwrandawn Paſodd y rhanodd Japheth Europ rhwng i ſaith Meibion yn gynta fe roes i gomer, ei fab hynaf dirodd mawr ſef ymerodreth ne frenhiniath yn Aſia a galwaſant gwlad Novalia lle yr Adeilaſant Dre yn amſer y Brenin Troas a ffan ddaeth y Brenhinodd ar Penaithiad ynghyd i edruch Adeiliad y Dre.
Hwy ai galwaſant hi Troya yn ol henw y Brenin ac hefyd am fod

Cimin o Droya gwalia oi hamgulch ſef ſaith gaer a chwe thro oi chwmpas cin antrio ir Dre ac un Porth mawr oedd arni wrth lan yr afon a thirodd Babilon yn agos i Wlad Sin-nar a Gwaſtadodd Mamre, yn ail fe Roes Japhath iw ail Mab ſef Magog yr ymerodrath a alwant gwlad y Turkiad ar Sgythiad, yn Drydydd fe roes iw fab Madai ymerodreth a elwir Media a pherſia felly gelwir y Trigolion y Mediad ar Perſiad yn 4. iw Fab Javan fe roes y Gwledydd ſudd dan Lywodraeth y Groeigiad.

Iw bumed Mab ſef Tubal fe roes yr Huſpaen at Bobol rheini oedd gowrant ymhob gwaith toddi Aur ac Arian a Phres a haeuarn a ffob offer Cerdd ſef Organ Telyn ſynphon ac Amriw erill or opherynau Cerdd maſwedd iw chware wrth wynt a Byſedd ac ar Danau yn awr mi baſiaf y chweched mab ſef Meſech ac iw ſeithfed Mab ſef Thyras roes Japhath yr Emerodrath a Elwir Gwledydd y Tirſiad felly y Tirſiad y gelwir y Trigolion rheini o ran bod yr hanes yn hir ar Iacha yn rheoli yma yn ynys y Cedurn ſef Brydan fawr mi ai rhoddaf i ddechre yn y gwreiddin ſef Japhath Fab Noah Fe roes iw chweched Mab yr hwnw a elwid Meſach fe roes iddo ymerodreth fawr A alwud yn ol i Henw Meſechoſra tirodd maith yn

Dair Mil o Filltyrodd O hud yn awr gelwir y tirodd Rheini Muſgoſia, ac Fe Breſwiliodd Meſach efo i ddeiliad yn y meſechoſia hono dros Riwdalm Bur o Amſer ac wedi hynny hefo i Cynghoriad ai Luodd Ceduin Fe aeth i chwilio am dirodd chwaneg, ac ar Ddamwein hwy a Welſant ynys fain yn Goedudd tewion towyll ond bod ymbell Fryn Uchel ynddi a hwy a diriaſant ir ynys yn hyfion canys nid oedd dim Trigolion ynddi ynghylch amſer oed y Byd. 1779 ynghylch Pen wyth Mlynedd arhigian ar'ol Cymyſgu yr Iaith yn Babilon o un iaith ſe welodd Duw yn dda i Rhany yn Ddeuddeg ymadrodd a Thrigain, a Meſech oedd y prud hyny yn Ugain mil wydd oedran pan ddaeth ef ai luodd Cedurn o Meſechofia ir ynys hon ac o blegid bod i henw ef meſechofia or blaen ar i ymerodreth Muſgofia, lle y gadawſa law er oi ddeiliad i fuw ac i epilio yn y tirodd rheini dan i henw y mechofiad fo welodd yn dda hefo i gynghoriad ſef y Gwyr Cedyrn i roddi henw y tir hwn ynys y Cedyrn.

Ac felly ſafodd'r henw nes dyfod Scota merch i Pharo Brenin 'r Aipht or werddon yma.

Ac ar ol hyny Albion Gawr, ac ar i o'l ynta daeth Brutus Ac ai henwodd hi Brydan fawr.

Ond meſech Ddechreuodd Reoli

ymma yn amſer oed y Bud 1779. Pan oedd ef yn Ugain oed ac fe reolodd 150, o Flynyddodd felly meſach fab Japheth ddechreuodd Deyrnaſy yn ynys y Cedyrn yn y Flwyddyn oed y Bud 1779. pryd yr oedd ef'n ugain oed ac fe dernaſodd 150.

Deng mlynedd ar o'l hyny dechreuodd trigolion fuw'n nhernas Ogygia gwlad y cowri ſef y werddon a henw i rhaglaw oedd Partholanus ar ol y Diluw 300, o flynyddodd ar ol cynta'n ail daeth Nemethius or Sgythia'n rhaglaw yn y Dernas hono Ac ar O'l Nemethius Daeth yn (3) Rhaglaw yno Graſianus, ac ar ol hwnnw daeth (4) Goathel ai wraig Sco-

Scota merch pharo or Aipht a galwaſant y Dernas ar henw y wraig yn Scota.

Mae y dyſgedigion yn Darllen mae ynghylch yr Amſer yr aeth 'r Iſraeiliad drwy'r mor Coch y bu hynny ac mae rhai'n meddwl mae i chwilio Am'r Hebread ſef'r Iſraeliad y cymataſe merch pharo ai gwr longe a lluodd ynddynt a darfod ir Dowydd i gyru hud y mor ffordd hono ond Daeth ir Dernas at Goatheſai wraig ſcotta wr cry a byddin Gadarn yn (5) a elwid Hiberna ac fe Enillodd y dernas a diengodd deiliad goethel ai wraig Scota y ffordd neſa y gowſant ac i Albion raethant a galwaſant y tir hwnw ſcota ac am

ydwi fi yn i ddeall mae'r Wraig hono ſef ſcotta oedd Dechreuad yr Henw Scotiad, ond i fynd ym laen at fab meſach ap Japheth ſef ſamoth ap Meſach Gorwyr i Noah Hwnw a Alwan ſamoth y ſer fe ddechreuodd Dernaſy yn'r Ynys yma Arol i Dad yn Flwyddyn Oed y Bud. 1947
Ac fe Dernaſodd o Flynyddodd 0140. Magus fab ſamoth Goreſgynydd i Noah a Ddechreuodd Dernaſu yn flwyddyn 2087
Ac fe Dernaſodd o flynyddodd 0126 y magws hwnw a alwant Magus Gowran ef Oedd Dechreuad y mageens doethion fe aeth llawer-or rheini yn amſer Julius Ceſar ir Dwyran idd io ac ir A-

A-

Athens i Aſtidio dyſgedigaeth a Phroffwydoliath a Dewiniad Oedd y rhai Dyhiraf o Honnynt Roedd or penaithiad dri yn Frenhinodd ſef Jaſbret Brenin tharſia.

Yn ail Melchior Seba.

Tebig mae rheini oedd y gwyr o Galdea A Ddaeth i ymwelad ar Hiachiawdwr Jeſu Griſt gan offerymy myrh. thur. ac. aur, yn Bethlem.

Af eto ymlaen at Saron fab magus Genſun i Noah ſe ddechreuodd ar o'l i Dad Dernaſu yn yr ynys hon'n y Flwyddyn oed y Bud. 2213. Ac ſe dernaſodd o Flynyddodd. 0115

Deiliad y Brenin hwnw a alwud

yn Saraſans ac fe aeth llawer o honyn i weledydd pell fel angriſtnogion, medd History ſyr Beavis Earl o Southampton neſa Brenin at ſaron oedd Druis Fab Saron Gorcheuſun i Noah ac fe Roeſei i Dad iddo y rhan orllewin or ynus hon ac fe a gaſgliodd wyr ynghyd i fyned i orſeddu ynddi cynta man y Tariodd ynddo gan yſtyn i Babell yn y lle a elwir Cerig y Dridion ond y prud hynny Cerig y derwddɔu ac ymlaen y daeth ef hefo i Luaws at y Wyddfa gan Lefain'n Groch ar y Bryn uchel hwnw i Edruch oedd dim Trigolion ymyſg y Creigia ne'n y Dyffrynodd ne Dael ac heb daro wrth Neb Daethant i Wared at Afon fawr Ac o Hir Chilio Cowſant le Cyl Arni Rhwng Dwy Dorlan fawr a nhwthe yn Bobl fel Cowri Cryſion hwy a Lament ac a neidaiant fel'r Hydd Ar Hyrddod ai Ceirw.

ac yno fe Aeth Druis ai Gynlleidfa droſodd gan i chwilio'r yuys Megis oi hamgulch heb gael dim Ffordd i fynd Ymlaen Ddim Pellach ac felly Galwaſant yr ynys Bona.

Sef y fan Bella Gallaſant Fynd Roedd'r ynys'n Goedudd tewion Towyll fel y galwodd rhai o honynt hi Mona Bona ne eitha man y Tir.

Ar ol chwilio'r ynys fel hyn Dewiſcdd Drius le Gole i wneud i

Drigfa Megis ynddi Embud rhag Llewod Arthod a bleiddiad a galwodd i Ddinas yn Dre y Druw felly dechreuodd Dernaſu y Flwyddyn oed y Bud 2326

Ac Fe Ternaſodd Oddi yno hyd afon ddyfradwy flynyddodd. 112

Ac fe Alwodd Druis i Ddeiliad yn Dderwddon' ar'ol iddi Dernaſu. 112 mlynedd, gaddawodd fab ar i O'l a Elwid Bardus Gwſtin i Noah fachgen Ifangk Gwnaeth Hwnw Dwr a Thre yn Ymddiffynfa iddo Efo i Deulu A Galwodd ef Yn feirdd ac'n Brydyddyddion, dyna Ddechreuad Henw Beirdd ſef Pos feirdd ar Prifeirdd Prydyddion a Chofwyr a Chaſglwyr Iacha Dynol Ryw ſef ychw-

chw-

Roedd y Druis hwn Tad Bardus'n Orcheuſyn i Noah Sef y Chweched Radd i Noah, Felly roedd Bardus y Seithfed Radd ſef Gwſtyn i Noah yn dechra 2438

Ac arol ir Bardus reoli mewn llawenydd a phob Math ar fiwſig a ffleſere dros flynyddodd. 113

Ni ddigwyddodd'r un Mab i fod 'n Rhaglaw ne yn frenin ar i o'l Ond roedd iddo gar o wr Luſti ac yn gawr Grymys wedi bod yn Beniath dan y Brenin Bardus felly wrth y Cyngor Cafodd hwnw ddechre rheoli aro'l Bardus yn y y flwyddyn oed y Bud 255

Ai Henw ef oedd Meylir ap gwachmai fe a Reolodd hwnw'r ynys hon o flynyddodd. 110

Ac megis y mae Tyſtion cowyr'n ddi frycheulud yn Gwirio hen haneſion ſelly mae yn Sir Fon bedwar'n tyſtiolaethu'r hen drigſanau ar henwau yr hen Frenhinodd fel y mae'r Pſalmau yn dwydyd Henwant i Tirodd ar Henwau i hinain pſal.

Felly yr hynaf or tyſtion hyny iw Tre'r Drue lle radeiladodd Druis frenin ſef dechreuad y Derwddon y Rhai a Elwid gunt Offeiriada'r llwini Can s Tan goedydd y bydant yn Aberthy ac'n addoli ac yn cany mawl iw Diwiau.

Cin Gwneuthyr Cappelodd a Sunagogau nag Eglwyſydd yr ail tyſt iw tre'r beirdd ſef bardus mab Druis Tad a Dechreuad y Beirdd Cynta ar, Prydyddion Cynganedd Cerdd ac Awenydd fel Enos y Bardus hwnnw Oedd gar i Enos tu ſewn ir Bymthegſed radd. Gen 5. i gid

Y Gynta Radd Oedd Bardus 2 Drueis 3 Saron 4 Magus 5 Samoth. 6 Meſach.
7 Japhath. 8 Noah. 9 Lamech.
10 Mathuslah 11 Henoch. 12 Jerad 13 Mahaleel 14 Cenan 15 Enos.

Felly gwelodd Duw yn dda ddanſon Awenudd ir Bardus hwnw ac ynta ddyſgu rhai eraill ai Galw ar o'l i henw.

er cofio am dano Beirdd Prydyddion Cantorion ag Iachwyr dynol riw. Ac hud Darllenais ac y

Medris chwilio dyna wreiddin y Beirdd ar Prydyddion Weithan. mi af ymlaen i adrodd am y ddau Dyſt eraill ſydd yn aros i galw yn 'r un henw fona ſef Gwlad ir Angylion ar pen Dyſgawdwyr yno meddaf yn ſir fon ſef Mona Bona ne eitha y tirodd y gowſant i dario ynddo ar lle dirgele am heddwch i wneyd I Hallorau ac i aberthu iw Diwia.

I roedd Ganthynt Organ Telynau Dulſimer Sunphon Pſaltring a ffob math ar ganiadau llafar iw Canu ar y newydd Loer ar Sabothan Ar Greigia a Brynia teg y byddant yn ymgynill i addoli ac i Aberthu i Poeth Offrymau Ai Bwud offrwm Ar Bardus hwnnw a henwis or blaen oedd efo i ſgolheigion ai ddeiliad yn ben Cantorion yn i Cymanſau

Ac yr ydis yn Meddwl wrth'r heniau ſu'n Calyn ſef Bod Organ Mae y Greiſe Deg Hono Oedd i Cyrchfa ſwu ſ ai Cynhillfa Ynghyd At i M wſis ſef Diwieſe'r Beirdd canys galwant y manau lle y tariant ac y cadwant i offer gerddi Pwyſſawr, Bod, lle Cadwant i Horgan ſef Bodorgan.

A Llefudd Bychain Erill Megis bodlew lle'r oedd ffau y llewod'n 'r ynys Mona llas-lew lle lladdaſant y Llew.

Bod Ewryd a Bod Euan bodiar bod'rwyn bodychain lle triga rai or hen drigolion a chaniadau gi-

Gida hwynt gelwir Hwnw'n awr Bodychain fel ped faſe'n drigfa Anifeiliad yn lle Bad a chany bod Eli Brenhinas bod Filog. bod gylchedd bod Faeuog

Y trydydd tyſt gelwyr tre gwalch mai ſef Tad y brenin Meilis lle radeiladodd Ac ai Galwodd ar i henw ac ar i o'l fe ai rhodd iw Wyr Sef Gwalch Mab y brenin meilir, y pedwerydd Tylt Yduw Tre Meilir ſef y brenin Meilir ai Hadeiladodd ac ai Galwodd ar i henw ac a Dariodd ynddi ac fe a reolodd o flynyddodd Gant a deg.

Ynghylch yr amſer Hwnw prifiodd Amrafel Mawr rhwng Dau frawd ſef dau Efaill oedd yn Fre-

Frenhinodd'n'r aipht yn cud reoli y Dernas rhyngthynt, Henw un oedd Egiptus oddi wrth hwnw y galwyd'r Aipht Egipt.

A Henw'r llall oedd Danus, yr oedd gan Egiptus ddeg a deigain o ſeibion Amriw Wragedd Ac'r roedd gan Danus ddeg a Deigain o Ferchad o Amriw Wragedd ac ſe ddigwyddodd ir cefndyr hyny gary a dewis Pricdi i Cyfnitherodd yn Wragedd

Ond Gwrthnebodd Tad y Merchad a rhwuſtrodd i hyny fod Ar achluſur oedd gantho'n erbyn hyny dewinio ne brophwudo'r oedd a gwelad y cae ſo i ladd gan i fab Ynghyfrath, ond am nacau rhoi i ſerchad yn Wragedd iw Cefndyr hi Aeth yn Rhyfel rhyngthynt a chollodd Danus y Maes a Gorfy Arno ffoi efo i Ferchad ai fyddinodd allan or Dernas

Ond feddigwyddodd iddo ynta Iwladychy Mewn Ternas oedd Wanadl nag ynta lle roedd i Brenin yn Ymrafailio ai Ddeiliad a Henw hono oedd Ternas Argos felly roedd Danus ai ferchad ai Ddeiliad wedi i Gwaſtadhau i hinain yn llwuddianus yn y Dernas honno ac'n frenin arni.

Ond pan wubu egiptus ai feibion mor llawn oedd lluwodrath Danus Codaſant fyddinodd o wyr Arfog ac a aethant fel haid o wenyn y Meirch ne Gackwn at i hewurth danuſ i geiſio i ferchadeſ yn wragedd ac os y fo ai nacay y tro Hwnw y Difethant ef ai Dernas, ond rhag y fath bethau a hyny Cytynodd Danus ac ymrodd i adel i ferchad iw Cefndyr, Ond darfy i Danus yn dwyllodrus ac'n Ddirgel roi arfa iw ferchad'n ſtafell pob un o honynt ai Tyngu ar i llw am i Bob un o honynt ladd i Gwyr pan gyſga yn y Gwely y nos Gynta.

Ac fel'r oedd yr Yſbryd drwg'n i gwallu ai Tad wedi rhoï Gorchymyn toſt arnynt dan boen Marwolath ar i llyfon i wneud gorchymyn i tad fe ddarfu i naw a deigain o honynt ladd i Gwyr.

Ond y ddegfad a deigian oedd yn ffyddlon iw Gwr ac a ddwedodd

fel

Fel'r oedd y llw Ac ai Cynghorodd i ddianc o hud y noſon hono ir Aiphr a Hibermeneſtra Oedd Henw y Wraig honno, ar Danus Greulon hwnnw a orchymynodd Dionoth Gladdy y Cyrph ond ni chowſant mo Lunckins gwr Hiperemeneſtra am hyny mynodd danus i Rhoddi hi Yngharchar am Na Gwnaethe'n ol i Orchymyn Ladd i Gwr a chadw i Llw felly Cafodd Lunckins rybydd'n fowſog fod i Wraig ef wedi i Thad i rhoddi yngharchar.

Ac fe ddaeth ynta ar ffrwſt a Byddinodd cedurn efo'g ef a bu ymladd toſt Rhyngtho ai Dad ynghyfrath nes iddo i ladd ef.

Wedi hynny Gollyngodd i wraig

Hipermeneſtra o Garchar. Ac fe fynodd ddal i chwiorudd ynghyfrath ai rhoddi Nhw Yngharchar am ladd i Naw a Deigian Brodyr ac am i bod'n Chwiorydd iw Wraig ef ni fyne wneud nioi diheunydd ond Ymgynghorodd ai gynghoriad iw rhoddi mewn Llong heb na Hwyl nag Angor na lluw na llowydd!

A dyna ddechreuad Tranſportio Bobol oi Gwlad. Felly Gyrodd y Gwynt y llong foel hefo'r naw a deigian merchad i lan mewn lle a elwir rowan dofar yn ynys brydan ne ynys y Cedurn.

Er Gwaethed oedd y Merchad rheini am wneud Cyngor i Tad a digwydd y ſiawns ar Dynged flin ho-

Hono Uddyn, rydis yn Meddwl ddyfod meibion grymys or Aipht ac o Dernas Argos mewn Llonge ar ol y merchad a dwad ir tir hwn Atynt a hepilio or Merchad efo'r Cowri rheini.

A dyna ddechreuad yr Elapitiad canys o Egipt y daethant ar merchad ymyſg pa rai yr oedd un yn rhagori o Faintiolaeth ai henw ef oedd albion gawr a hwnw a aeth yn frenenin a diengodd y Derwddon ſef y trigolion oddi yma ſef y Rhai Cywoethoca A Chryſa i ffordd mewn Cychod Crwyn. ſef Canws i wlad ogygia Hiberna ſef y Werddon.

Roedd hyny ynghylch amſer oed Tud 2661. Pan Ddaeth Albion

Ar Derwddon o ſir fon a alwaſaſant Ogygia y werddo Ac fe reolodd Albion ar y trigolion flynyddodd 180.

Ac yno Daeth Brutus yma o Uttal ac o Ffrainc wedi bod yn rhyfela ar Ffarncod pan enillodd Fry dan fechan yn Ffraink a gadel by ddin oi wyr yno i fuw ac i gadw'r Meddiant yn y Tir, Oedd Brutus Wedi Ynill, fe faſa Brutus yn Dwyſog yn Uttalia ynghylch trigain mlynedd lle Priododd Ferch ir Emprwr Neſtor Pan ddaeth ef yno ai fyddin wyr, Arol Diniſtrio Caer Droya lle Digwyddoedd iw Dad yn y fatal ddwad yn i erbyn ai Dadſalvius a Laddwud yn y rhyfel hono a digwyddodd i Bru

Brutus ddyſod Heibio a gwelad i dad ar lawr ac awr wiſodd am dano Caſodd Brutus y Gair o gymerud i ddillad ef.

Ond roedd y Groegiad'n rhyſela yn erbyn Neſtor Emprwr Uttalia pan ddaeth Brutus ir Utalia cylynodd'r emprwr eſo Brutus a rhoeſon y Ddwy Armi'n un Fyddin a Brutus yn Beniath arnynt oll canys roedd'r Emprwr y prud hynny ynghylch. 600. oed fe gurodd Brutus ai Wyr y Groigiad or Uttalu a chaſodd fo y tir a Merch'r Emprwr yn wraig, Bu iddo dri o feibion o honi ſef Locran Camber Albanactus, ac felly'r aeth Brutus eſo i Deilu ai fyddin yn Gedurn erbyn amſer wyr Tad ynghyfrath

Brutus ſef Neſtor a henw yr Wyr Oedd Naplus Emprwr Uttalia of nodd hwnw y Cymra Brutus ei feibion yr ymerodrath Oddi arno Canys yr Oedd ef mewn Darn O hɔni er amſer i-daid ef dan deurngad am lwuth O win bɔb Blwyddyn O Gydnabɔd felly Naplus a ddywedɔdd wrth Brutus y Bydda Raid iddɔ Daly Mil O Buna bob Blwyddyn o hyny allan rhag llaw canys baſe ſarw Taid a thad Naplus ai fodrub ſef gwraig Brutus, Felly'r Oedd Anghydyndeb rhyngthynt.

Ond Dwudodd Brutus Wrth i nai ſef Naplus Oedd yn Gefnder iw feibiɔn ef na wnay fe Ryfela yn i erbyn ef mae Gwell Oedd gan-

Gantho fynd i chwilio pley cae ſynus fawr heb Ddim drigolion yn ddi.

Ond yr aeu fo yn gynta at y Prophwidi Doithion ar Ddiwias Fenu i wlad Affricka i Offrymy am Wybodaeth, Ple Oedd Ora iddo Antirio am Drigſa Pan Glybu Naplus hynny ſe ddwydodd y Gwnae fo i helpu am Fwyd a diod ac Arſa ac Arian ond y Mae Genych Ddigon O Wyr Och Teuly'ch hynan ac os bydd yr un yn Tario yn O'l O'ch lluoedd trwy wendid mi Orchymynaf am wneud yn Fawr am dano a Chwigewch chwitha bob darpariad yn o'l'ch wllus felly brutus a ymadawodd ar uttalia ac a hwiliodd ir

Dehe ac at y Ddiwias Fenus ai Mageeus doithion i Offrymy.

A Dyna lle Cafodd wybodath y Cae le i drigfany yn'r Ynys yma Tan Ddiwedd y Bud.

Oddi yno fe Longwriodd wrth Reol i chwilio am'r ynys hon ſef Ynnys y Cedurn ac ar O'l mordwyo ddeg Diwrnod arhigian fe gyfarfy a chwmpeini o Longe Ar y mor fel ynta yn Chwilio am ruw Ynys i gartrefy Erbyn Dyfod or dday Luaws ynghyd, Nai i Brutus efo i wyr oedd y Rheini, Ac yno bu Lawenydd mawr ai ddau luaws aeth yn un drwy gytundeb rhwng Brutus ai nai Corenius wyr i antenor o Gaer dro-

Dro

Droya ac yno Moradwyo a Wnauthant a gweled Tir ac antrio iddo ac yno Daeth Byddin yn i Herbyn ac Ymladdaſant yn Doſt Ond arol Lladd llawer or ddwy blaid Enillodd Brutus y maes; ac wrth gladdy'r Cyrph cowſant mai Brutus a Elwid Teirenius Wedi ladd fo wedda y galla fod'n frawd ir Twyſog Corenius.

Ond mynodd Brutus Adeiladu Dinas wrth i fedd ai Galw ar ol i-henw ef Teiron a gadal lluaws or gwyr ynddi iw chadw hi ar tir oeddant wedi enill o ddar y trigolion ſef y Galiad ne'r Ffrankod

Wedi hynny a chymerid Lliniaeth efo Nhw Ac y daethant iw

Llog

Llongau i fordwyo at'r ynys gain, ſef ynys y cowri cedurn ac mewn Porth-ladd a Elwir Tottnes yn

Defon Sir yn y flwyddyn
oedran y Bud fe Antiri- 2855
odd i mewn.

Cin Geni ein Hiachiawdwr Jeſu Griſt 1108.

Wedi cyro a Lladd y Cawr Albion a llawer or Elapitiad rhanodd Brutus'r yr ynys fel hyn fe roes i Lockian i Fab hyna, Loigar iw galw ar ol i Henw yn Lloiger. Ac iw ail Mab Camber fe Roes Gymry iw Galw ar o'l i Henw Cymry. Ac iw drydydd mab ſef Albenactus fe roddodd Scota y ſaſe Gunt ar Henw Scota Bren-

Brenhinas yn y Werddon ſef Merch i Pharo a Gwraig i Goathel a galwodd Albenactus i dwyſogeth yn wlad Albion.

Ac i Corenius fe roes Dwuſogeth Gorllewin lloige iw galw Gwlad Cornwal. Ac ar o'l i Brutus rany 'r Ynys fe Adeiladodd Ddinas lle Byddant yn Aberth iw diwies Deiana ſef yn Llwyn Deiana y galwaſant hi ar lan afon Tams a Henwodd Brutus'r Ynus Brydan fawr ar Dre Troya newydd ac ar o'l reoli Pedair blynedd ar higain fe fu Farw Ac ai Claddwyd Yn Troya Newydd.

Ond Corenius a gymerth yn Wraig un gwenllian y faſe yn wraig ir Brenin Albion Cin i Brutus i

Ladd ef, gallwn feddwl nad oedd hono yn Erchull iawn pan Gymerth y Twyſog Corenius Hi yn Wraig Iddo ac Hi ymddygodd Ferch iddo a Galwodd i henw hi gwenddo'l, ac mewn amſer ac oedran Cymerth Locrain hono yn wraig ac fe ymddygodd hono fab i Locran a galwodd i Henw ef Madog. Ond darfu i locran gymryd Ordderch oddi-wrth i Wraig ſef un Haſian a bu iddo Eneth o honi a elwid Eſtruld.

O achos hyny Digiodd i wraig a Diengodd Gwraig Locran i Gornwal at Bobl i thad ai mam. ond roedd gwyr Cornwal yn ſtowt ac yn rhyfelgar Cynillaſant fyddin o wyr Cedurn ac aethant efo y

Frenhinas Gwenddol i Ryfela yn erbun Locran ac fe laddwyd Locran yn y frwudur am i Ddrwg Weithredodd ar ol Rheoli Ugain mlynedd.

Gwelodd y Cynghoriad yn Dda Goroni Gwenddol

3 Frenhinas i aros i Mab Madog iw oed Dros Pymtheg blynedd ac hi brifiodd'n frenhinas Synhwyrgall a goſododd Gyfreithia a Synygogau a Darllenwyr a Degymau. A mynodd ddal Gorderch Locran ai genath ai rhwmo wrth i Gilidd ai boddi mewn Afon a elwir Hafran.

Ac ymhen pymtheg blynedd cyronwud i Mab hi Madog.

4 Brenin a Hwnw a brifiodd yn

frenin drwg ymhob arſerion drygionys ffiaidd ac ymhen Deigian mlynedd lladdwud ef gan fleiddiad Ac yno daeth membyr fab madog. Y 5 brenin yn frenin ac ſe a briſiodd yn anlladwr drygionus ond ymhen Ugian Mlynedd lladdwyd ynta gan bryſeid Gwlltion.

Ac yno Efrok ſab membur a goronwud yn 6 Frenin Ac ſe a briſiodd yn ddewr gadarn roedd gan tho Wragedd Ddeg ar Higain ac ugian o ſeibion dyſgedig Cylonog a deg arhigian o ferchad ac erbyn priodi rheini oll roedd ef yn gadarn ac ſe Dynodd Europ Dan i Lywodrath ac ſe a reolodd Ddeigian mlynedd mewn parch ac eda'n y Byd Ac efe a Deiladodd York'n Frenhindy Brutus darian laſſab Efroc a frenin da Gwrolwych Ac fe a Reolodd 12 Mlynedd.

8. Brenin Oedd Lleon Gawr fab Brutus yr Oiddid yn Cario Tarien las oi flaen ac am hyny y gelwir ef brutus darien las ond lleon ne Leonard a adeiladodd Gaer Lleon ar ddyfrdwy ac fe reolodd 25 oflynyddodd.

9. Brenin Oedd Rhun. Baledrar bras efe adeiladodd Gaer gaint ac a reolodd o flynyddodd. 29.

10. Brenin oedd Bleuddud a reolodd o flynyddodd. 20. ac fe Adeiladodd chwaneg ar Droya newydd 11 Brenin Oedd Llur fe

Reolodd. 40. Mlynedd ac fe Adeiladodd Caer Beir, 12 Cordila i ferch a reolodd. 5. Mlynedd,

Yr 13. Oedd Morgan a reolodd ii. flynedd heb waetha'r aer cyfion Y 14 Brenin oedd Cynedda mab Merch hyna lur a re: Flynyddodd 33. Y 15 brenin Oedd rhiallon fe reolodd 46. flynyddodd.

16 Bre: oedd Gwrgan. feddw fe re: 37 blynyddodd y 17 bre: oedd Sieſullt fe reolodd flynyddodd 59 ſef 49. Ychydig o flynyddodd or blaen bu dridiwrnod yn glawio Gwaed Nes Llifo'r Tir ar mor yn goch ag yno Dychrynodd y Bobl a ymroeſon i Weddio ac ympyrydio fel gwyr Ninife ac fe Drugarhaodd Duw wrthynt gan

roddi uddynt dewudd megis gynt Dylaſwn roi Oedran y Bud pan Ddechreuodd rheolath y Brenhinodd ar o'l Brutus ond goſodaf hyny yma Locran 2 a ddechreuodd reoli yn y ſlwydd oed y bud 2865 Ac ſe reolodd 20 mlynedd. iii Gwenddol A Ddechreuodd re: y ſlwyddyn oed y Byd 2885 Ac hi a reolodd. 15. Mlynedd.

4 Madog a ddechreuodd re: yn Oed y Bud 2960 Ac ſe re: 40 mlynedd. 5 membyr a ddechreuodd re: ſlwyddyn 2940 Ac ſe Reolodd xx Mlynedd Y 6 Brenin Oedd Efrok ſe ddechreuodd re: Oed y bud a960. ac ſe a re: 40 mlynedd.

7. Brutus Darien-las a ddechreu-

Ddechreuodd re. y flwyddyn oed y Bud 3000 ac fe re: 12 mlynedd

Yr wythfed bren. Oedd ſieſull fe ddechreuodd Dernaſy yn y flwyddyn Oed y bud 301a

Ac fe re: xxv flynyddodd. Rhun y 9 bren: a ddechreuodd Dernas: y flwuddyn Oed y bud 3037.

Ac fe re: o flynyddodd 9. y degfed brenin Oedd Bleuddud Fe Ddechreuodd Dernaſu y flwyddyn Oed y bud. 3066. ac fe re. xx mlynedd. Yr unfedarddeg brenin Oedd Llur Llwud fe Ddechreuodd Dernaſu yn y flwyddyn 3086 ac fe re: 40 mlynedd.

Y Ddeuddegfed Oedd Cordila merch Llur. hi ddechrauodd re: y

flwy

Flwyddyn oed y bud 3126
Ac a Dernaſodd 5 Mlynedd'r 13
Oedd Morgan fe re: II. flynedd heb waetha ir aer Cyſion.

Y 14. bren: Oedd Cynhedda fe Ddechreuodd Reoli Flwyddyn Oed y Bud 3133.
Ac fe Dernaſodd xxxiii blynyddodd. Y 15. bren: Oedd Rhiallon fe ddechreuodd Dernaſy. Amſer oed y Bud 3146 ac fe a re, flynyddodd 46.

Dyna'r amſar y bu Dridia yn glawio'r Gwaud fel'r henwais or blaen. Y 16 bren: oedd Gwrgan fe Ddechreuodd Dernaſy Yn y flwyddyn Oed y Bud 3192.
ac fe Dernaſodd xxxvii blynyddodd Y 17 bren: Oedd Sieſullt fe ddech-

Ddechreuodd Dernaſu y Flwyddyn oed y bud tair mil dau gant a naw ar higain ac fe dernaſodd o Flynyddodd 49 yr 18 Bren: oedd Iaco i Care i aros Cynfarch i oed fe Ddechreuodd Iaco reoli yn y flwyddyn oed y bud tair Mil, dai Gant, tri ar Bymthag, ar Higain ac fe reolodd XXV blynyddodd.

Yr XIX brenin Oedd Cynfarch Pan ddaeth iw oed fe Ddechreuodd Dernaſu y Flwyddyn Oed y Bud tair mil, tri chant a tair blynnedd ac fe dernaſodd flynyddodd 54. Y xx Brenin Oedd Gorbodyd fe Ddechreuodd Dernaſu'n y Flwyddyn oed y Bud tair Mil tri chant a dau ar bumthag a daigain ac fe Dernaſodd. 63. blynyddodd

ac fe ranodd yr ynus rhwng i 2 fab ſef Fferex porex bu rheini yn rhyfela ai gilidd dros bump o flyuyddodd ac vno lladdwyd porex

Yn y Frwydyr A Darfu ir Frenhinas Waeudeu Sef i Mam ladd Porex Pan gafodd hi ef yn i flinder yn Cyſgy mewn Cadar Prud hynny Daeth Daren i morwyn y frenhinas waudeu i ſynegi ir frenhinas ſod Porex i Mab yn Cyſgu yn Drwm iawn.

Eber y frenhinas Mae gini Gyllell tiniog yn Barod Cais ditha un Lem yn ſydyn mi dorwn i weithi gwaeud ſo ac ai brathwn yn i galon Gen 9. 5. 6, v

Ac ai bwriwn ſo Dros y Bont ir afon a dyna ddiwedd porexam idd o ynta ſod fel Cain afrowiog mor ffyrnig a lladd i frawd yn Amſer Oed y bud 3510.

Ac yno yr aeth hi yn Gymyſgfa Ddychrynllud ymuſg Penaithiad y Dernas. A chwilio mawr am y Frenhinas. Ai Dal gan i Rhoddi mewn Carchar Caeth di fadda i aros Cyfrath a barn.

Ond yn Hyn o amſer Cododd yn ſydyn Bump o ryfelwyr Certh yn Draturiad yn Erbyn yr Aeur neſa o waed ir Goron a henw rheini oedd Pinors orthrymwyr ar Pum Rheini oedd yn rhyfelwyrs di oreſgyn hefo i byddinodd tynaſant Frydan fawr dan i llywodrath, ac ai rhanaſant yn Bum rhan rhyng thynt. ſef I Lloigar II Scotland y Drydydd North-hymberland A

4 Cornwale v. Cymry ſef Camber ac ai galwaſant i hinain yn bum brenin ac a fuant fel gormeſdeurn yn gwrth reoli o flynyddodd 50 fe ddigwyddodd yn i hamler ryfelodd.

Haint a Nodau a Drydaniath. a newyn a marwolaeth fel na doedd un Aeur ir Goron o Waeudoliath Brutus, yn Lloigar nar Albion na chamber.

Ond roedd care Agos i Corenius ynghornwal ſef y Duc Dyfnwal a Hwnw oedd yn Deurud Peth i Brutus Ac yn cael Gair da Canmoladwy o fod yn rhyfelwr gwrolwych. ac yn barod i godi r ymladd yn Erbyn y Pymtratur oedd yn Gwaſarnu y Deinas Ac yn i

Hyſpeilio, Ond Roedd ar y Duc Dyſnwal eiſio Cael gan Bilerau Brydan oll Gud ſuniad ai Gilidd iddo fo fod yn frenin os galla Ef guro y Gormeſdeurn a Thynny Brydan o dan gaethiwad.

Ac felly Cytunodd Penaithiad efo Duc Dyſnwal ac ynta oedd yn bur barod efo i fyddinodd cedurn Ffyrnig o Gornwal i ymladd am y Pum-taleth ai wllus i gael i Goroni Ef yn frenin ar holl frydan.

Ac felly y Darſu ir Duc ner Erl o Cornwal ſef Dyſnwal fe Enillodd ymhob Brwydyr gan Gyro a lladd y Traturiad ac fe ai Coronwud ef yn Frenin ar holl frydan Fawr yn y flwyddyn oed y Byd 3560 ac fe a reoloddyn glodfawr o flynyddodd 40 fe wnaeth lawer o Gyflyſtra Drwy'r Dernas Gan Ordeinio ffyrdd inion ir Brenin ai Ddeiliad ac i bawb ar i hymdaith yn inion drwy dirodd y Penaithiad fel drwy dirodd y rhai Gwaelaf oi Ddeiliad, Ac fe a Adawodd ddau fab Sef Beli a Bran Oedd ddau Efaill i reoli ari ol.

Y Cyntaf a anwyd oedd Beli. Ar llall oedd Bran.

Coronwyd y ddau yn Frenhinodd Yn y Flwyddyn Oedran y Bud 3600. Ond bu ymrafel ag Agos i ryfel rhyngthynt am y Dernas. A chynillaſant ddwy fyddin o wyr i fynd ir frwydyr wedi Ffailio gan Benaithiad y Dernas i Cytyno.

Ond cin y dydd Goſodedig i ymladd fe Ddaeth i Mam ſef'r Hen

Frenhinas Corwena ag a ddeyſyfodd am gael gan i day fab ddyfod iw ſtafell a goſododd un wrth bob yſtluſt iddi a hitha rhyngthyn ar i Glinia yn Benoeth Benllwydwen ai Breſt yn Agored.

hi a adroddodd wrthynt fel hyn o och ow ow fy Dau Ochneidio a Gryddfan ac Wylo Ac Ochain mawr gan weiddi. o. ow. ow. och fy Meibion Anwyl Gwrandewch arnaf a chofiwch fel y Gwnaeth y y Frenhinas Waeudeu ai meibion drygionys, ar fy mendith na chollwch Waeyd yr un or Ddwy fyddin fawr barchus ſydd genych ar y Maes yn Barod ir frwydyr gwy byddwch pwy bynag a Dywallto waeud Dyn mae trwy ddyn y ty-

Tywelltir i Waeud ynta Canys Duw a ofyn hyd yn Nod Daint am ddant ymrowch yn heddychlan ach gilidd fe rydd Duw fendthion yn eich plith gwybyddwch mae yr hwn a ddiniſtro a Chele-ddyf mae megis felly y Deſtrowir ynta yſtyriwch fy Anwyl feibion gwybyddwch mae dyma yr groth, ach ymddygodd ir Bud roeddech yn Cytyno yn hon ich Deuwedd or ynwaith Ynghyd, Ac yr rwan mae'r Dernas werth fawr yma yn rhy fechan Genych i fuw, Mewn Cariad a thangnhefydd yn Gariadus a heddychlon.

A welwch i fel y mae fy ngwallt ar fy mhen yn gwny, fy Meibion anwyl ar mwyn Duw ar fy mendith i chwi gollyngwch i lawr lidowgrwydd a buddwch fel Wyn Diniwed, yn lle Bod fel Arthod a Bleiddiad yſgymyn, a Welwch i fy Llygaid i fel Dwy ffynon yn rhedeg hyd fy ngriddia ag yn gwlychy fy Mynwas lle y Byddech gynt yn ddau anwylud yn i cyſany dan roi eich Dwylo arnynt a chwara om Cwmpas.

Dymynaf arnoch na wnelych i mi fynd im Bedd Mewn triſtwch yn fy henaint Teflwch ymaith eich arſa ac na fydded yn eich Myſg ymraſailion na Wrandewch at Athrodwyr atgas ac Enllibwyr ſy'n goſod ac yn plany Cenfigen rhyngoch, Diddenwch eich gilidd a chyſenwch y naill y llall a Duw ach bendithio hud Ddiwedd ych oeſodd y chwi ach gwragedd ach Plant mewn Heddwch llwiddiant a llawenydd Amen.

Yna Cymerodd y Ddau frawd i Mam Corwena un ymhob Llaw gan i Chodi i fyny Dan wylo ill Dauwedd a ſychy Dagrau i mam ai Chyſany a cheiſio i Bendith a chyſany i gilidd a rhoi i harſa at i mam, ag yfad at i Mam ac at i gilidd a Chytuno i roddi y ddwy fyddin yn un ai danſon i Dernafodd lle roedd byddinodd yn rhyfela lle y Cowſant Glod a Mawr orchafieth am i poen.

A Beli aeth i Droya Newydd, a Bran a Drigfanodd Ynghymry ſef i gaere cry Cadarn a Adeiladaſe ef ar i henw i hynan ſef Caſtelli Dinas Biann, yn Agos i lan Gollen, ai fam ſef y Frenhinas Corwena a gafodd dirodd ag hitha a Adeiladodd dre fechan megis Trauan iddi yn i Hoes Ac ai galwodd ar i Henw i hynan Tre Corwen yn Goffadwriaeth am i Gweithredodd da ac am fod mor Synhwyrol ac ymoſtwng ar i glin ia i gynghori ac i gytyno i Meibion ſef Beli a Bran o hyny allan a gyd reolodd y Dernas o flynyddodd 26.

Y. 24 Brenin oedd Gwrgan fab beli fe ddechreuodd Dernaſy'n y flwyddyn oedran y bud 3626 Ac fe a reolodd o flynyddodd 19

y

Y 25 Brenin oedd Cyheylyn Fab
Gwrgan ſe ddechreuodd Dernaſy
'n oed y Bud 3645.
Ac ſe a reolodd o ſlynyddodd 26
Y 26. Brenin oedd Seſyllt
Fab Cyheylyn ſe ddech-
reuodd Dernaſy yn oed y
Bud } 3671
Ac ſe a Reolodd o Flynyddodd
7 Y xxvii Brenin oedd Cynfarch
Fab Cynſelyn ſe ddechreuodd re-
oli yn oed y bud 3678.
Ac ſe Dernaſodd o ſlynyddodd 3
Yr xxviii brenin oedd Danus Fe
Ddechreuodd Dernaſy yn Amſer
Oedran y bud 3681.
Ac ſe a reolodd o Flynyddodd 9
Y xxviiii oedd morydd Danys
Ddechreuodd Dernaſu yn oed y
bud

Bud 3690. Ac fe a Reolodd o flynyddodd 8. y xxx Brenin oedd Gorſinia Fab Morudd a Ddechreuodd Dernaſy y flwyddyn Oed y Bud 3698. Ac ſe Dernaſodd o Flynyddodd 11.

Yr xxxi Brenin oedd Arthael fab Morudd fe Ddechreuodd Dernaſy y Flwyddyn 3709 Ac fe reoloddd o flynyddodd 5.

Y 32 brenin oedd elidir fe ddechreuodd Dernaſy'n Oed y Bud 3714. Ac fe Dernaſodd o flynyddodd 5 yr xxxiii brenin oedd ar thael yr ail fe ddechreuodd Dernaſy yn Y flwyddyn Oed y byd 3719. ac fe a reolodd o flynyddodd 10.

Y xxxiv Brenin oedd elidir yr ail

Fe a Ddechreuodd Dernaſy'n oed y Bud 3729 ac fe a Reolodd Ddwy flynedd 2.

xxxv. Brenin oedd Owen ar ddau ynghyd i fod yn xxxvi brenin dau yn rhyfela ai gilidd dros } 9

XXXVII Brenin oedd Elidir y iii fab Morudd fe Ddechreuodd Dernaſy yn oed y Bud 3740 ac fe a reolodd o flynyddodd 4.

XXXVIII Brenin oedd Gorfinaw fab Elidir a Ddechreuodd reoli yn oed y Bud 3744 ac fe a reolodd o flynyddodd 10.

XXXIX Brenin oedd morgan fab Arthael fe Ddechreodd reoli yn oed y Bud 3754 ac fe a Reolodd flynyddodd 4.

XL Brenin oedd Einion fab Arthael ſe ddechreuodd reoli yn oed y Bud 3758 Ac ſe a Reolodd o flynyddodd 7.

XLI Brenin oedd Idwel fab Owen ſe ddechreuodd reoli yn oedran y Bud 3765, ac ſe reolodd o flynyddodd 20.

Ac mae henwa tirodd a llyn pyſgota ſef Llyn Idwal Ymlaen nant fawr a Elwir nant Ffranckon yn ol henw rhyfelwr oedd yn gwerſylly yno Wrth rhyfela yn Erbyn y Twyſog llywelyn ar Cymry ac mae Henw y fan lle Gwerſylla Llywelyn yn Garnedd Llywelyn, ac Adams Ffranckon oedd henw y rhyfelwr Ac felly ſafoddd i henw ar y tir hwnw nant ffranckon

Ac Uwch i ben o dy'r Dwyrain i'r Bryn Mawr a Elwir Carnedd Saint Dafudd ac or tu neſa ir gogledd i hono ac i garnedd Llywelyn mae corſudd y ſy gynt yn goedydd ewigod ond yn awr mowndir ydynt er hyny maent yn cael i galw Gwern y Saeſon Canys yn y coedydd rheini y bydde y Saeſon yn Gwerſylly ac yn llechy Ar ol ymladd brwydyr yn erbyn y cymry a Dyna Ddechreuad Henw nant ffranckon a Gwern y ſaeſon Ac ar ol Ymladd llawer brwydyr or diwedd gorfy ar y Twyſog llywelyn ffoi hefo rhai oi fuddin ac yn llanfer ymeuall o hir Erlyd daliwyd ef ag ai lladdwyd Ond i fynd ymlaen at reolath y Dernas

ill

XLII. Brenin oedd rhyn fab Predyr fe Ddechreuodd reoli yn oed y Bud 3785 Ac fe a reolodd o flynyddodd 16.

XLIII brenin oedd Cergaint fab elidir fe ddechreuodd reoli yn oedran y Bud } 3801
ac fe a reolodd o flynyddodd 20.

XLIV brenin oedd Cadell fab Cergaint fe ddechreuodd reoli yn oedran y Bud } 3821
Ac fe reolodd o Flynyddodd 10.

XLV brenin oedd Coel fab Cadell fe a ddechreuodd reoli yn amser oed y } 3831
ac fe a reolodd o flynyddodd 20

46 Brenin oedd Porex fab Coel

fe

ſe Ddechreuodd reoli yn } 3851
Oed y Bud }
ac ſe a dernaſodd ɔ ſlynyddodd 5

47 Brenin oedd Ceuryn }
fab Coel ag ſe ddechreuodd } .856
reoli yn Oed y Bud }
Ac ſe a Dernas 1 ac mae Tir ar
i Henw yn Acos i Fryn Elidir a
dol padarn ac ynus bach ceuryn or
Tu iſa i lan Sant peris a Chaſtell
Padar fab Idwal y brenin lle mae
llyn yr Idwal hwnw oedd gantho
chwech o feibion a 4 o ferchad ar
yr henw ſu yn Calyn Padarn ſef
1 Elidir yr ail Cariadog 4 Dafydd
5 Llywelyn.

6 Iwr Tryſan Roedd i Haſdy ef
wrth Dalcen Ucha llyn Ogwen a
llyn Idwal i Dad wrth y Talcen

Iſa ir Llyn Ogwen ac wrth yſtlus Dwuran y llyn roedd Haſdy brenhinas Bod-eſi y mae llyfr Anticgitti Mona yn Son am Dani ac roedd tirodd iſal yn agos i rydlan Gin y Tryfan ar i Henw ſef Bod Tryfan i aeyaſu ynddo a merchad Idwal y brenin oedd Elan 2. llafar ne gwenhwyfer.

iii Ffabian iv Lycki Ag mae Tirodd Uchel Cymry mewn manau ar henwy y meibion Ar merchad rheini yn cael i galw hyd heddiw.

XLVIII Brenin Oedd Phylcenys ſab Ceuryn ſe a Ddechreuodd reoli yn amſer Oed y bud Tair mil Wyth Gant a Dwy ar bymthag a deigain ac ſe Dernaſodd o flynyddodd 2 XLIX brenin Oedd

I-

Idal 2 fab Ceuryn rheolodd 1.

L. brenin oedd Andrew fab Ceurun reolodd 1

LI brenin oedd Urian fab Andrew rheolodd iii. Fly:

LII Brenin oedd Elidir 4 fab urian rheolodd 5.

LIII Brenin oedd Clydawg Fab Elidir rheolodd 5.

LIV Brenin oedd Clydno fab Clydawg rheolodd 2.

LV brenin oedd Crwſt fab Clydno fe Dernaſodd iii.

LVI brenin Oedd meirion fab crwſt fe a ddechreuodd reoli yn oed y byd 3879 Ac fe a Dernaſodd 2 flynedd Galwyd ſir Feirionydd ar Henw y brenin meirion ag felly y Gwaith

Ciw

Crwſt i Dad adeiladu Tre fechan, ac ai henwodd ar i Henw tre lan Rwſt ynghylch oed y bud 3881.
Yr LVII. Oedd Bleuddud fab Meirion rheolodd 2.

yr LVIII oedd Cyph fab Bleuddud Dernaſodd iii

LIX brenin oedd Owen fab cyph dernaſodd 2. yr LX oedd Seſullt fab Owen rheolodd 2. Yr LXI Oedd Blegurud fab Seſullt reolodd 10.

LXII brenin oedd Arthal fab blegurud rheolodd 2 yr LXIII oedd Idal fab Arthal reolodd 4.

LXIV Brenin Oedd rhydion fab Idal rheolodd 2. Yr LXV Oedd Rhyddarch fab rhydion reolodd iii: Yr LXVI Brenin oedd Sawel

Fab rhydderch rheolodd 5 Yr 67 oedd Pur fab Sawel rholodd 2 yr LXVIII oedd Capp fab Pur reolodd 2.

LXIX Brenin oedd Manogen fab Capp rhe: 4 Yr LXX Oedd Beli fab manogen rheolodd 1.

LXXI oedd Llur fab Beli rheolodd 11

LXXII Brenin oedd Caſſwalon fab beli fe ddechreuodd reoli oed y Byd } 3936
ac fe a Dernaſodd o Flynyddodd 19. Yr LXXIII oedd Thenefan lludd rheolodd 23 Yr lxxiv oedd Cynfelyn fab thynedda fe ddechreuodd reoli yn oed y bud 3978 Ac fe a Dernaſodd 35.

Ond Dylaſwn roi yn gynt cin fy

Notio mae yn y Ddeuddegſed flwyddyn o Dernaſiad Caſwallon ſab Beli y ganwyd ein Harglwydd Jeſu Griſt Sef yn oed y byd 3948 ac ſe reolodd Caſſwallon ſaith mlynedd ar o'l Genedigaeth ein Harglwydd Jeſu ſelly 19. y rheolodd Caſwallon fel y dangoſais ar ddolen arall or blaen ond dyfud rhai mae yn Amſer Cynſelyn fab Thynedda y Ganwyd'r Jeſu ond mae oed y Bud ac oed Jeſu yn Ddigon i Dyſtiolaethu mae gwir iw hyn a Oſodais yma.

LXXV Brenin Oedd Gwrwudyr fab Cynfelyn rheol 28.

Yr LXXVI oedd Gweurydd fab Cynfelyn rheol 27 ſef brawd i gwrwudur Cynfelyn LXXVII Bre-

Brenin oedd Mirik fab Gweurudd rheolodd 53.
Yr LXXVIII oedd Coel fab mirik rheolodd 53. Yr LXXIX
oedd Lles Fab Coel rheolodd 12
yr 80 oedd Seferus fe Reolodd 5
81 Brenin oedd Baſian fe ddechreuodd reoli yn oed y bud 4191
ac fe a dernaſodd o flynyddydd 6
82 Brenin Oedd Caran fe reoſodd flynyddodd 8.
83 Brenin oedd Alectus fe Dernaſodd flynyddiodd 6
Yr lxxxiv Oedd Aſclebiodotus fe Dernaſodd 5. Yr 85 Oedd Coel Godebog Brenin Brydan fe ddechreuodd reoli yn oed y Bud 4216
ac fe dernaſodd o flynyddodd 27
86 Brenin Oedd Cyſtenyn Ac E-

Elan lueddog 87 hwya gud Reolaſant o flynyddodd 12 ganwyd Cyſtenyn yn Llyndan Ond roedd y rhyſeiniad yn rhyfela ar brutainiad ac yn myny Teurnged fawr ganthynt bob blwyddyn.

Ond Darfy i Gyſtenyn godi yn i herbyn ai Goreſgyn ai wneyd i hun yn Emerodwr yn rhyfain a rhydd hau Brydain Oddi wrth y Deurnged ac Elan i Eam Pan wnauthant Sefydlu Rhyfain hefo Brydain hi aeth i ymdaith i Gaer Selam lle mynodd hi Gloddio yn y fan lle Croeſhoilieſid Jeſu Griſt nes Cael y Groes ai Chodi i fynu ac Hi roddes Lawar o Arian bob blwyddyn at Gynhaliath y llyſern ſydd yn lloſgi ar Fedd Jeſu Griſt

Ein Harglwydd 88 Brenin Oedd Cyſtenyn fawr fe Dernaſodd 18. Yr lxxxix Oedd Edaf tad y Santes Elan o Gaer Salwg ſef Carnarfon roedd Cappel Santes Elan a ffynon yn Codi ynddi wrth Afon y Saint yn agos i Bont y a ffynon yn Codi yn y Capel wrth afon a ffont y Saint yn Emul Caer Salwg ſef caer arfon fe fu ymladd Amel frwydyr rhwng Eyda ar rhyfeiniad dros 54 flynyddodd.

90 Brenhinas fy Elan ferch Eyda pan fu ef farw Emerodwr yr rhyfan wedi marw Eydaf i thad. Er bod rhyfel rhwng y Ddau dad cymerodd Maxen ſef mab yr Emerodwr wyr a lluaws o Longa ac

wrth i freuddwidion pan fydde'n Cyſgy fe Fydde yn Gwelad Elan Drwy i hyn a hynny Erſtair Blynedd a haner cin mordwyo i chwilio Am orllewin Ogledd Brydan. Ac roedd y Santes Elan yn breuddwidio am Dano fynta Megis'r un foddion.

Ond pan fordwyodd maxea ai longe i olwg afon mena fe Gyfaddefodd wrth i weiſion fod'r afon ar Tir hwnw yr un foddion ac a wel ſe ef yn rhyfan ag mae ynghelel'r afon hon ffrwd a Ffynon ar ochor Bron uwch ben'r Afon Fechan ac os ydi y peth Felly Gobeithaſ fod Elan Santes oleubrud yn diſgwyl am Danaſ canys nid oes gweledigaeth yn Parhau Cyd a hun

O amſer ond oddi uchod, Ac yno llyweddy i Llonge a wnaethant ir porthladd dymynol ar y mor god iad ac at y Cappel, a chael y ſantes ar i Glinia wrth y Fſynon Efo i Morwyn Ffabian ac Yno Cymerth yr Emprwr Ifank ſef Maxen y ſantes Elan a Fſriodwyd hwynt yn llan Beblig ac ymaith a nhw ir thyſan, rydoedd ef yn Frenin bry dan erbyn hyny trwy heddwch.

91 Brenin Oedd Maxen ac Elan oedd 90 rheolaſant 8 a hyny a fu 'n oedran y bud 4344.

Yr 92 oedd Graſian Fe Reolodd o flynyddodd 4.

Yr 93 Brenin Oedd Cyſtenyn Fynych yr hwn adeiladodd ar i henw Llan Gyſtenyn yn } 5

Acos I Ros fynych reolodd 5 cyfrwng heb yr un Brenin dros flynyddodd 36 Yr 94 Brenin oedd Gwrtheurn fe reolodd y tro cynta 16 Yr 95 oedd Gwrthefur fab Gwrtheurn rheolodd 7.

96 Brenin Oedd Gwrthern'r Ail Tro rheolodd 9 Yr 97 Oedd Emrus Weledig Rheolodd 19. Yr 98 Oedd Uthur ben Dragon reolodd 16 Yr 99 Oedd Arther filwr rheolodd 26 ynghylch am ſer Oed y Bud efe a Ordeiniodd 4482 Bwrdd Crwn yn y llus gor llewin Rhyfelodd a gorchfygodd y Rhyfeiniad ar ſaeſon ac ymhob Ternaſoddd lle Bu Ef yn rhyfela

100 Brenin oedd cyſtenyn ap catwg ſe reolodd 3.

101 brenin oedd Cynen Weledig

Fè Dernaſodd ii Yr 102 Oedd Gwrefur ſe Dernaſodd 4 Yr 103 Oedd Maelgwyn Gwynedd ſe Dernaſodd 35.

104 Brenin oedd caredig yſgythrog Rheolodd 3. Yr 105 Oedd Brychwel yſgythrog dernaſodd 7. Yr 106 Oedd Blegurud reolodd 6. Yr 107 Oedd Mredydd ſe reolodd 7.

108 Brenin oedd Cadſan ſe a reolodd 4. Yr 109. Oedd Cadſan'r Ail ſe reolodd 22. Yr 110 Oedd Cadwallon Fe a Reolodd 48 Yr 111 Oedd Cadwaleder ſendiged eſe oedd y diweddaf o frenhinodd y Brutainiad ſe a reolodd mewn afiechid a Gorthrymder dros 5 Bu farw yn rhyſain Yn y flwydd

Flwyddyn Oed y Byd 4528.

yr achos oedd i Cadwaledar fendigad fynad i Rhyfain oedd Am fod yn y Dernas yma y Prud hyny Newyn a Nodau a Drydaniath Prinder rhyfelodd rhwng y Cymry ar Saeſon.

A Haint ar Anifeiliad Marwolaeth ar Bobl fel rhy Brin y Galle y rhai Buw Gladdy y Meirw An Gelynion on Hamgylch yn Cael Ein Heuddo an Tirodd Gora iw Meddianau i Hinain an Caethiwo nina fel'r Iſraeliad yn yr Aipht.

O Gymry Anwyl Gweddiwn yn ddyfal ar Dduw a chalonau ufudd gar Goſtyngedig di Frycheulud a Chadwn Sabothau ein Creawdwr an Hiachiawdwr Jeſu Griſt Fel y

Corch-

Gorchmynodd Ef i ni Yn i Santeidd Efengil a thrwy i Prophwidi, al Weiſion ſanteidd er dechreuad y Bud, Diolchwn in Duw ſu yn cynal ini yn Hiechid ac yn Danfon ini bob Helaethrwydd A bowyd iachus yn ein muſg i Ddynion Ac i Anifeiliad ac yn Cadw ein Brenin ai Dernas yn ddi ogel rhag ein Gelynion.

O Arglwydd Goſtwng i Balchder hwynt tolah i drygioni a gwradwydda i Bwriadau Drygionys ſydd in Herbyn Cadwn ni o Arglwydd rhag ein holl Elynion yſprydol Daearol a chnawdol, gwelwn fel y bu ein hen rieni yn ſglyfath in gelynion gynt yn y dernas hon a hyny oedd am i han ufudd walanaeth in Creawdwr ſanteidd, Prud nad Oedd Yn i Muſg Naffydd na Diwioldeb na chadw yn ſantedd Sabothau Duw wrth i feſur Nefol ef allan o Ardd Paradwys bob ſeithfed dudd o na baem Ddoithion ac na Ddehallem hyn ac yſtyried ein Diwedd Gwelwn pa rifedi mawr o honom ni y brutaniad a fu yn frenhinodd gwrthryfelgar y rhan amla yn y Deinas hon cud o flynyddodd nes i ni ddigio Duw pan adawodd in brodur ſef yr Albaniad ein gorelgyn Angorchfygu nes y gorfu arnom alw am Gymorth y Saxoniad iw goſtegu Hwynt ag i'n Caeth reoli ninau am ein Hanufud-dod yn digio ac yn Anog ein Santedd Greawdwr ai far i'n herbyn Dyla fod

Yn Ddrwg genyn i Copha canys roedd y Bauch hwnw y Prud hyny yn anrhaith i oddef.

O Arglwydd Gwared Frydan ai brenin ai holl berthnaſau ar Dirodd a morodd rhag bod Arnynt gaethiwad Gwybyddwn a dehallwn mae Digio Duw ein Creawdwr a wnaeth yr Hebread ſef yr Iddewon ar Iſraeliad ſef Dewiſol Blant Duw Rhyſeiniad. 8. 14. v. am i ddigio ef gadawodd iw Gelynion i Gwaſgaru ai Caethiwo am Uddunt dori Gorchymynion Ein ſantedd Greawdwr a chroeſhoelio Corph i Santedd Fab ef ſef Ein Harglwydd An Pryniawdwr Jeſu Griſt, rhwng y lladron.

O mor galon Galed ac

angrhedadwy oeddynt hwy darllenwn yn y Bibil gwelwn a gwrandawn fel y Digiodd Duw wrth Heppil i Hen Weiſion Santedd Ac yſtyriwn fel y gadawodd i wyr Babilon ar Cenhedlodd i Gorthrymy ai Gwalgary hud y Bud. Yſtyriwn hun oll ac Edifarhawn am ein drwg weithredodd a chadwn Saboth y Drindod Santedd ſendigedig er Coffadwriath Cyfodiad ein Harglwydd Jeſu Griſt rhag ein Difethe Ninau yn Yr un Modd ar Iddewon rheini. Ac ar Hen Frytainiad Gwrth ryfelgar a henwis or Blaen yn y llyfr hwn.

---

yn

Yn awr mi rhoddaf hanes Twyſogion y Cymry yn dechra rheoli yn Amſer oed y Bud 4623 ſef Pum mlynedd Cin marw Cadwaleder fendiged.

I Twyſog oedd Ifory fe reolodd 30 Tebigydd ar fod i cadwaledar Ordeinio Twyſog yn Cymry pan aeth ef ir rhyfain Cin i farw 6 II Twyſog Oedd Idwal Iwrch fe reolodd 2 ac fe aeth ynta yn Frenin Gynta ar frydan megis y mae rwan Yr III Twyſog Oedd rhodir molwynog fe reolodd flynyddodd 35. Yr IV Twyſog Oedd Cynen Tindaethwy rheolodd 62 V Twyſog Oedd Eſullt fod wy-

fo

Fodrwyog rheolodd 14.

VI Twyſog Oedd Merſyn reolodd 12. Yr VII Oedd Rhodir mawr ap Merſyn fe reolodd 34.

VIII Oedd An-narad fe reolodd 36 Yr 9 oedd Idwal'r ail fe reolodd 27.

10 Twyſog oedd Howel Dda reolodd 8 Yn y flwyddyn Oedran y Bud 4873.

Yr 11 oedd Iaco fe reolodd 12.

XII Twyſog oedd Ieſe rhe: 13.

XIII oedd Howel fab Ieſe rheo: 11. Yr XIV Twyſog oedd Cadwallon fab Ieſe rhe: 7.

XV Twyſog oedd Mredydd cadwallon rhe: 7. Yr XVI oedd Mredudd ap Owen rhe: 4

Yr 17 oedd Meirig ab owen

rheolodd iii Yr XVIII Oedd Idwal ap Mirig mor flwydd.

19 Twyſog Oedd Aeuden blegor Rheolodd 12. Yr 20 Oedd Llywelyn a Seſſull Rheolaſant iii Yr XXI oedd Anarad'r ail rhe: iii XXII Oedd Iaco fab Idwal re: 6 XXIII Twyſog Oedd Gruffudd ap Llywelyn 54.

XXIV Twyſog Oedd Bleuddddyn rhiallon rhe: 13. Yr XXV Oedd Trohieurn ap Carah rhe: 4 XXVI Twyſog oedd Gruffudd ap Cynen rheol· 50.

XXVII Twyſog Oedd Owen Gwunedd rhe: 32 Yr 28 oedd Dafudd ap Owen rheolodd 25. 29 oedd llywelyn ap Iorwerth 46 Yr 30 Twyſog oedd Dafudd ap

Llywelyn rheol 5 Yr 31 Oedd Llywelyn ap Gruffudd Rheolaſant 18. Yr 32 Twyſog Oedd Owen Law-goch i Frawd rheo: 18. Sef Brawd Llywelyn'r aeth y Saeſon ai Ben ar flaen Gwaywffon yn Llaw Gwr ar Ferch hud heuoludd Tre Lyndan yn y flwyddyn Oedran y Bud 5185 Cyſriſwn reolaeth Owen oddi Uchod arol Darfod am i frawd Llywelyn yn lle y ddylaſe fod ymma 18. felly Diwedd rheol-
ath Twyſogion Cymry } 5203
oedd yn oed y bud

Gwelwn fod y Twyſogion yn rheoli Cymry heb Ymoſtwng na thaly Trethi ir Saeſon ond yn Rhyſela yn i herbyn yn amel dros

580

580 Flynyddodd
Ac yn Diweddu ar Bob
Llywodrath Yn oed y } 5203
Bud fel Uchod.

Ac wrth oedran y Bud y ſiwyddyn, hon 5710 Wedi hir Ddigofaint a thwyll y Saeſon fe Laddwyd Llawer o Honynt hwy ac o honom ninau Cin ein Cytyno yn gud frodur ac i ni gael myned atunt hwy a hwythau atom ninau i gud faſnach ſef Marchnata mewn Marchnadodd a Ffeiria yn i Trefudd hwynt a nhwytha yn ein trefudd a'n Marchnadodd Ninau

Ac am fod yr ynus Brydan yn cario yr hen henw nid allaf lai na rhof rheolath y Saeſon i Galyn fel hyn ymlaen yn yr unfed flwyddyn ar bymtheg a Deigian o reolath Cynan Tindaethwy Sef y Trydydd Twyſog or Cymry fel Chwe Blynedd Cin Marw Cynan Tindaethwy hyny oedd yn oed y Bud 4736

1 Brenin oeddd Egbart or Saeſon rheolodd 18. Yr II Brenin Oedd Ethelwolph rheolodd 21 iii Brenin Oedd Ethelbald rheolodd ii Yr 4 oedd Ethelred rheolodd 1. V Brenin oedd Alffred

rheolodd 27 Yr 6 Brenin Oedd Edward rheolodd 24.

7 Brenin oedd Edmund rheolodd 15 Yr 8 Oedd Athelſfred rheolodd 15 Yr 9 Oedd Edred rheolodd 9 Yr 10 Brenin oedd Edwin rhe: 4.

11 Brenin oedd Edgar rheolodd 16 XII Brenin oedd Edward ii yr hwn a anwyd Yngharnarſon aro'l adeilady y Caſtell yno ir frenhinas i Ddwad iddo i fynd i Eſgor, yn y flwyddyn oed y Bud 4887 rheolodd 37 a hwnw oedd y twyſog Cynta oi Saeſon.

XIII Brenin oedd Ethelred ii rheolodd 54 Yr 14 oedd Edmond ii rheolodd 11.

15 Brenin oedd Canutus rhe: 19

Yr 16 oedd Harold rheolodd 4.
17 Brenin oedd Harold ii rheo' 1
Yr 18 oedd Edward iii. Cyffeſwr
rheolodd 26
19 Brenin oedd Harold iii rhe: 1
Yr XX oedd Gwilim Gongcwer
ſe Ddechreuodd reoli yn y Flwyddyn
y Bud 5005 ac ſe rheolodd
Ugain mlynedd.
XXI Brenin oedd Gwilim rhyſus
Goch 12 Yr XXII oedd Hari 1
rheolodd 35 yr xxiii Brenin oedd
Stephen rhe: 19.
xxiv brenin ſy Hari ii rhe: 39
xxv Brenin Oedd Richard 1 rhe:
9 Yr xxvi brenin ſy John rhe 17
Yr xxvii ſy Hari iii rheolodd 56
Yr xxviii ſy Edward iv rheolodd
34 Yr xxviiii Brenin ſy Richard

ii rhe: 19. XXX ſy Hari iv rhe:
xxxi Brenin ſy Hari 5 rheolodd 9
xxxii Brenin ſy Hari 6 rhe: 40
3iii Brenin oedd Edward 4 rheo
9 Yr 34 oedd Edward 5 rheol: 1
Yr 35 ſy Richard iii rheolodd ii

Dyna ddiwedd Llywodrath y Saeſon. Ac ail Ddechreuad Llywodrath y Cymry ſef yr Hen Frytainiad o heppil Syr Owan Tudor o Sir Fon daeth Duw a Brenin ini on Cenedle ein. Hinain ac Fe an rhyddhaodd o dan Gaethiwed y Saeſon y faſe yn Ein Gorthrymy yn waeth nag y Cowſe yr Iſraeliad i Caethio yn yr Aipht. Daeth Duw in rhydd-hau Drwy oſod arnom frenin o Waedoliath Brenhinodd a Thwyſogion y

Cymry o Dad i Dad o Lin Camber ail fab Brutus heb fod ond un Wraig yn Aeuras ir Goron trwy'r Iache yn y Llwythau rheini. Ond Meibion o du i Tadau yn Frenhinodd a Thwyſogion drwy gant a deuddag ar Higian o raddau Trwy Cronicle brenhinodd Brydan Hud at brutus oddi wrth Syr Owen Tudor. a thrwy lyfra Cronicle brenhinodd Troya Hud At Noah ac or Bibil hud at Adda ſelly Cewch ymlaen Iacha y brenin Hari y 7.

Seithfed Wyr i Syr Owen Tudor o blas Neilys Pena Ef oeddid yn i henwi Plas Pen-mynydd'n Mon ſef Sir Fon ne Mona Yn yr Henoeſodd gynt galwaſant hi bona ſef

Eitha Tirodd ynys y Cedyrn ſef y Dernas hon ſef brydan fawr.

Yr achos oedd a fu i chwilio llyfra yr Iacha am fod Cenfigen rhai or Saeſon ddarfod i neb ddyfod o heppil i hen Elynion ſef y Cymry yn frenhinodd a theurru yr oeddynt nad oedd Syr Owen Tudor ond un or Gwehilion ſala o faſtardiaid Allan o foneddigion y Cymry.

Ac am hynny Gyrodd Hari ſef y Duc Richmond ſef y Brenin Harri y Seithfed wyr dyſgedig ſef Cymry Groegwyr i Fynd Hud Gymry i chwilio hen Lytra Iacha ac i Dyny or Llyfra gora lle caen Iache y brenin Hari y ſeithfed ac Hwy a Gowſant Iacha y brenin

Hari yn llus i Daid ſyr Owen tudor Ym mlhas Penmynydd mona Ac yn Amriw Lyſodd a Cheſtill Twyſogion Cymry Ac Yn Llyſodd hen Frenhinodd y Brutainiad Trwy y Dernas ſef Brydan fawr.

Felly Caſglwud card Iacha y duc Richmond Sef Hari y Seithfed Brenin ai Wraig ef ydodd merch i Edward y Pedwerydd a Dau frawd Oedd iddi iſiengach nag hi a Richard 3. oedd frawd iw Tad Hwynt Ond Cafodd y Fulain gin Richard 3 y Gair o roi cyflog da i Ddynion drwg am ddihenyddio y Ddau fachgen a chymerodd y Frenhiniath iddo fo i Hynan Ond fe Fu fo Yn Daer iawn ar i

Nith ſef Chawer ir Bechgin am gael Ganthi hi i Briodi fo ac yno y Bydda hi Yn frenhinas Brydan fawr a ffeth o Ffrainck Ar Werddon, ond Darfy ir Lodes Ifangc ſef yr arglwyddes radlon ddwudyd wrth i Hewyrth y Bydda raid iddo Ladd y Duc Richmond Yn Gynta Cin y Prioda hi fo na neb arall.

Ac ar Ychydig o eiria Chwaneg. Diengodd'r Arglwddes at Bobol i Mam i frenhindu york.

Ac ymhellach rhag ofn i hewurth Richard Ddrygionys Hi aeth i Ffrainck ac yno Priodwyd hi efo y Duc richmond ſef y brenin Harri y ſethfed.

Ac yno Daeth Harri a Lluaws o

Longe a Gwyr Arfog a Meirch eſog ef o Ffrainck ac hwy a Diriaſant ymhorthladd milwriath ſef Aber dau Gledda ac yno ymlaen i Gyfarfod a byddin y brenin richard 3.

ac un Frwudyr ar faeus: a fy ac yn hono lladdwud Richard 3 A dyna i ddiben am i ddrygioni ac am ſglyſaethy a Mygu i ddau nai iſeinck ſef Meibion i frawd Edward 4. Brodur i Wraig y Brenin Harri y Seithfed ydoedd y Bechgin Gwirion rheini.

Ac ar o'i darfod, yr helbul flin hono A ſeſyly a chladdu y lladdedigion Coronwyd y Brenin Harri y ſeithfed fel yr oedd hefud yn Gongcwerwr o Gymro wedi Enill y

Maes. Ac ef oedd yn Gant a deuddeg o lin yr hen frutainiad trwy wllus Duw yn Dwad i eſmwythhau y Cymry Allan oi hir Gaethiwad Dan Iau a Bygythion y Saeſon.

112 Brenin or Brutainiad Oedd Harri tudor ſef Seithfed fe ddechreuodd reoli yn oed y Bud 5341 Ac fe a Dernaſodd o flynyddodd 27 Ac mae o flynyddodd er pan ddechreuodd y rhyddhad hwnnw ir Cymry 370 wrth oed y Bud y Leni ne Pan wnaeud y llyfr hwn ſef oed y Bud 5710 ac oed Ieſu Griſt 1761.

Duw a roddo ras ir Darllenwyr ar Gwrandawyr ac i holl ddynol riw i yſtyriad ein Dechreuad. Ac i fe-

Feddwl am yn Diwedd ac i feddwl yn ofalus am Gadw y Saboth Santedd. Yr 113. Brenin Oedd Harri Tudor'r wythfed rheolodd 37. Efe a Orphenodd rhydd-hau y Cymry or caethiwad twyllodrus oedd y Saeſon wedi olod arnynt Ac fe Dynodd Deurngad yr rhyfain oddi ar frydan.

Yr hon oedd y Brutainiad yn i thaly ir pabe, bob Blwyddyn.

Canys efe a Alwodd Benaithiad Brydan ir Dadleudu i Ymgynghori ac i Gymryd i Llyfon yr un Ffordd ac efe i hunan i Sefyll yn erbyn y Pabe ac i nacay moſtwng na Thaly dim Teurngad iddo o hyny rhag llaw.

Ond Cud Broteſtio trwy y Dernas efo y Brenin Harri Tudor ſef 'r wuthfed ac ynta eſo i Ddeiliad a Dyna ddechreuad henw a Galwedigath y Proteſtaniad, ac felly Dyna Sylwedd y gair Proteſtio ar ein llw heſo ein heglwyſydd an Brenin ar Dernas yn Erbyn y Papiſtiad pa Leſydd bynac y byddant, Ac yno Cwbwl Orffenodd y Brenin Harri Tudor ryddhau ym hob lleſydd drwy frydan ryddid ir Cymry i Fuw ac Bryny a Gwerthy Mewn Treſudd a ffeiriau marchnadodd ymhob Buwoliath ynghyd eſo y Saeſon fel nhw ;thau fel yr oedd i Dad wedi dechra hy.ny oedd cael or Cymry Ddyſod i loigar i fuw ag i farchnata Ynddi fel y ſaeſon ac ir ſaeſon yr un rhyddid ymhob man Drwy Gymry

a

A Brydan ſawr oll, felly Ordeiniodd y Brenhinodd rheini ſeſwyr a Gorwyr ſur Owen Tudor o Blas ac Stat Penmynydd ym mon yr hwn oedd ail Gwr y frenhinas Cathrin yr hono faſe yn Wraig ir Brenin Harri y Pymed a Merch ydoedd hi i Charls Brenin Ffrainc ac felly y gwnaeth i hwyr ai Gorwyr hi o ſyr Owen Tudor y Derñas Brydan fawr fel un yſgol ac fel un Eglwys a Duw ai canhalio felly Hud Ddiwedd y Bud Amen. &c.

114 Brenin oedd Edward y 6 ef oedd yn Deullaw allen or arglwyddes Margred Tudor. Chwaer y Brenin Harri Tudor. ſef yr 8

Hono oedd Wraig i James Stiward y 6 Brenin yn Scotland yr Edward y 6 hwnuw oedd Dechreuad yr henwa ſtiwards ar Frenhinodd Lloigar ſef Brydan Fawr, ac yn dwad allan o Iacha y Cymry rheolodd o flynyddodd 6

115 ar 116 Brenhinodd ſef Dau Phylip a Mari Stiward Rheolaiant ddim ond Pum mlynedd.

117 Brenhinas Oedd Elizabeth Stiward Merch Santedd Raſlon ymhob Daioni a Chowyr Brotestant ir Eglwys.

hi Ddioddefodd Garchar gan i chwaer Mari i Geiſio ganthi droi yn Bapiſteſt.

Ond Gwelodd Duw yn Dda i chadw ac hi reolodd 44.

118 Brenin Oedd James Stiward i rheolodd 22.

119 Brenin oedd Charls Stiward i Rheolodd 23 yn Amſer hwnw cododd cenfigen dwyllodrys allofriddiath canys lladdwyd yn y Werddon ſurdd o brodeſtaniad o achos Llythyra Twyllodrus wedi i ſelio a Sel fawr y Brenin.

A bu Anghytyndeb Mawr yn y Dadleudu Rhwng Dadleuwyr ar Brenin Am Na Baſa Yn-Cymryd Gwell gofol hefo y Sel fawr.

Ac yn yr Ymryſon Dychrynllyd mawr hwnw cododd Olifer crymwel o fuſg y Dadleuwyr ſef or Parlament.

Ac fe aeth hyd Heolydd Dinas Llyndan gan oſod Rhai or Gwyr oedd yn i Galyn iw Gyhoiddi ef yn Aiglwydd ac yn ymddiffynwr y Dernas ac ynta or blaen yn cael y Glod i fod yn rhyfelwr gwrolwych di gyphelib.

Ac yno murdd o rai Drygionys a Gododd dan i harfa iw galun gan ladd ac Yſpeilio, a Gorfu ir Brenin ffoi a Llechy, ond Cyhoeddwyd Mowredd o Arian am Ddal y Brenin.

Ond or Diwedd Darfy iw Bobol i Hun ſef yr Scotiad i Gyhyddo am arian ai roi yn nwylo i Elynion. megisy gwnaeth Judas fradwr am Jeſu Griſt rhoeſant y Brenin yn Garcharor dan ddwylo i Sglyfaethwyr hwy a doraiant i Ben ef Gen 9. 6. v. A Dywallto Waeud

Dyn. trwy Ddyn y Tywelltir i Waeud ynta medd yr Arglwydd.

Dros ddeng mlynedd y parhaodd y Gwrthryfel ar Terfuſg Mawr hwnw drwy Frydan fawr ar Werddon.

O Arglwydd mor Amel oedd y Trallod Blin hwnw a Llawer o Gaſeion y Brenin oedd yn dwudyd nad oedd Iechedwiath i Eneiniog'r Arglwydd yn i Dduw.

Trygareddau yr Arglwydd iw na ddarfy am Danom, o herwydd ni phalla i doſturiathau ef.

O Edifarhawn a Thrown Oddi wrth ein drygioni an Pechodau a faddeuir i ni.

Dychweled pob un o Honom oddi wrth i ſſyrdd Ddrygionus ar

Arglwydd a Dry oddi Wrthym Angerdd i lid ai ddigoſaint ac nin diſethir. Yr um yn cydnabod ein Camweddau an Pechodau ſydd yn waſtad ger ein bron.

Nyni o Arglwydd a anogoſom dy lid, ond mae gida Thi faddeuant fel ith ofner. o na chaſgel ein heneidiau gida Phechaduriad, na'n Bowud gida Dynion Gwaeudlud.

Tydi a Addewaiſt o Arglwydd ar i tti ateb Cin i ni alw, a thra ſom eto yn llefain tydi a wrandewi. ac yr Awr hon ein Heneidiau Sydd mewn Ing, yn llefain cluw o Arglwydd a thrygarha wrthym.

O Arglwydd na Cherydda ni yn dy Lidowgrwydd, ac na Choſpa ni yn dy Ddicllonedd, Er mwyn

Dy Enw budd drugarog wrthym a madde i'ni ein holl Anwireddau Canys mawr iawn ydynt.

Ond Gay iw Ymwared Dynion ymchwel dy wyneb oddi wrth ein Pechodau a dilea ein holl hanwireddau Gwared ni oddi wrth waed o Dduw Tydi yr hwn wit yn hinig Waredwr.

O Budd Ddaionys a Maddeugar ith Blant ac ymddiffin ni er mwyn Dy un Mab Jeſu Griſt Ein Harglwydd Amen ac Amen.

120 oedd Charls Stiward 2 Arol hir Ymgiddio Am i Einios Yn y Dderwen ac mewn Amriw fannau Eraill Cafodd yr Union aeur ddychwelud iw gyfiownder i wiſ-

Wiſgo Coron Brydan ac ſe a Reolodd 37.

121 breuin Oedd Iaco ſef James Stiward yr Ail ac am na faſe yn Cadw i lw yn Gowyr ir Eglwys yn ddi dwyll oddi wrth Babyddieth gyrwyd am William a Mari ſef y twyſog Orence ai Wraig Mari Oedd ferch Hyna i James yr Ail Daeth yr rheini Droſodd i frydan i ſod yn frenin.

A Brenhinas a hwnw oedd y 3. Concwerwr bu un frwudũr ar faes rhwng y Tad ar mab Ynghfrath Ordeiniwd ir Cymry werſylly yn un Yſtlus ac ir Saeſon yn un Gad ar yr yſtlus arall.

Ac Ordeiniwyd ir Gwyddelod werſyllu yn y Canol Canys Gwyr

u-

Uchel Grymys fel Cowri dewiſiedig oeddynt.

Ond er hyny Cowſant Gam yn y frwydyr, Canys Gollyngodd y Saeſon i heigidion at y Cymyla a Throeſant at wur y Twyſog Orence ac felly y Cymry ar yr yſtlus Arall a Wnaethant yr un fath ac aethant at fyddin y Twyſog Orenge rhaid i ni feddwl fod y penaithiad wedi Ordeinio hyny cin Dechre y Frwydyr ar Cytundeb i ymwahany felly ar y Maes Canys fe Wyddent oll y Bydda y Gwyddelod yn Bur ir Brenin oedd wedi troi i Sieked ac ymroi i fod ac i fuw yn yr hen Ffudd ſef Papiſt. Ond Gwyr ifeinck y Werddon a Laddwyd a Rhai a Garcharwyd

Ac Yno James Stiward a Ffoadd am i Einios ir Werddon ac Oddi yno i Ffrainck wedi rheoli 4.

Wedi Hynny Coronwyd y Conckwerwr William y trydydd ai wraig ſef Mari Stiward Canys y hi oedd aeres y Goron a Rheolaſant o flynyddodd 13.

125 Brenhinas oedd Anne Stiward y hi ydoedd y Ddiweddaf or henw Stiwards yr henw hwnnw a addaethe i Loiger allan or Brenin James Stiward y 6 Brenin or henw hwnnw Yn Scotland ſef Gwr yr Arglwyddes Margret Tudor Merch i Harri y ſeithfed.

Ond darfu ir frenhinas Ann drwy Gytundeb rhadlon heb arfod Bygwth na Meddwl am ryfelodd hi

Fedrodd gael gan Benaithiad yr Albion ſef Scotland Gud uno mewn Erthyglau ſef gweithredoedd ſownd di Gefnewid Drwy rwymau ac Arddodiad Dwylo am i Scotland fod or flwyddyn hono rhag llaw yn un frenhiniath a lloigar a Chymry ag a Chornwal a Berwik ar Tweed ſef y Rhain oll i fod Yn un Dernas a rheolath Dan Enw Brydan Fawr a hi reolodd yn dda Lwyddianys 14.

126 oedd George Auguſt I fe a reolodd yn dda ac a gaſbodd dratiriad ac a yrodd y Terfyſgwyr ar waſgar i ffoi fe reolodd 12.

127 oedd George Auguſus yr ail fe reolodd 37.

128 Brenin iw George Auguſus

III Fe ddechreuodd reoli yn oed y Bud 5710.

Yr hwn Duw ai Llwyddo Ac ai cadwo rhag i holl Elynion ar dirodd ac ar Forodd Bendithia ef a Llwydda i fyddinodd ai holl Longe hud Eithafodd i Mordwyadau ai hymgyrch.

Bendithia i holl Eppil i fod ſel i rhieni mae y Cymry yn gobeithio fod gwaedoliath yr hen frytainiad yn i fawrhydi ynta yn parhay drwy Iacha y Brenhinodd ſef Harri y ſeithfed a Hari yr wythfed ar Arglwyddes Margret Tudor ſef gwraig James Stiward y Chweched Brenin yn Scotland heppil hwnw or Arglwyddes Radlon Margred Tudor oedd yr Holl Stiwards a

Fu yn Frenhinodd a Brenhinaſau yn Ynys Brydan er y flwyddyn o oedran y Byd 5341
Duw a gadwo ein Brenin Geroge ar holl Frenhinol Deulu Tra byddon yn y Bud hwn ac ir Bowyd tragwyddol Amen ac Amen.

Anwyl Gymry gwelwn ac yſtyriwn Cyd o flynyddodd y bu Ein hen Anafiad dan Gaethiwad y Saeſon ſef or flwyddyn Oedran y bud yn dechre yn amſer y Brenin Gwrtheurn ſef 4405
Ac yn Diweddy drwy rhyddhad y brenin Harri y ſeithfed Yn y flwyddyn oedran y byd 5341
Yſtyriwn Gwelwn a Chyfrifwn fod y Caethiwad Toſt a Thrwm

hwnw arnom ni y Cymry yn Ein Gwarcha ni dros 936 pryd na Chaem ni Gin y ſaeſon Ddyſgu mon Plant Ein hinain i Ddarllen na chadw Yſgolion iw dyſgu.

Ac hefyd moi Rhoddi i Ddyſgu Celfyddyd, Yn y Dernas. Ond roeddem nina yn Coſpi rhai o honynt hwythau pan allem rydoedd arnynt Ein hofn yn o Amel pan gofiant ain y Dwyll fawr a wnaethant i'n lladd wrth ſwuta ai Cyllill hirion ſef 460 or Baronetſwniad ſef Penaithiad y Brutaniad. Ac rhag ofn i ninau godi Byddin yn ddiſtaw goſodaſant un oi ſawdwyrs Ymhob Tu trwy Gymry yn Warcheidwad arnom a Rheini

Dan i harſa ac arnom ninau i cadw ar'r Ymborth gora ar y feddam yn ddi daledigath a hyny a fu dros ormod o amſer nes ir Cymry yn wyr ac yn wragedd Gud uno yn Arferedig i Loſgi Tan Mawr allan ar nos Glan Gaeua.

Yn Agos iw Tai a Chario Diod allan ac Yfad at i Gilidd ac at y Saeſon ond, Oeddent yn Ddigon llawen ac yno gwedi tair gwaedd a chwpaned o ddiod Rhwng ne ar o'l pob Gwaedd a phen oedd y Saeſon yn yfad y tro diweddaf Torodd y Cymry i Gyddſa wrth uddynt yfed.

A Dyna Dwyll am Dwyll y cyllill hirion. A galwodd y Cymry y Tan hwnw Hud y Dydd hwn

Dau

Ðan'r henw Coel Certh. ſef y colcatha. Ar nos Glan-Gaeua.

Erbyn darfod Hyny rydoedd yn rhowyr ir Cymry ddechra Codi arfa ar y Saeſon.

Y laddaſant wrth Colcath a i gael ymladd yn erbyn y Saeſon ai harfa i hinain os bydda raid hyny ond Ðarfy ir Saeſon Ðdarpary Gwyr yr ail Waith, iw rhoddi yn Lle y rheint a Laddaſid Ac fe ſafodd y Cyngor hwnw gan ofni y lleddid y rhai Neſa mewn rhyw Fodd yn Gunt nar lleill.

Ond er Hyny roedd y Cymry yn rhy Weiniad i Galyn yn Erbyn y ſaeſon iw rhyddhau i hinain. oi Caethiwad er Ymladd Llawer Brwydyr ac ynill Ymbell dro. Ac

Felly ni chowſant mot rhyddhad iawn nes dyfod y Brenin Harri y ſeithfed. ac am hyny nyni a ddylem gofio Parch a Bonedd ac Iacha y Brenin Harri y ſeithfed ai Fab ef Harri yr Wuthfed Hud at Brutus ac hud at Adda fel y mae 'r gradda hwy yn Canlyn.

Y Brenin cynta yr ail waith yny Dernas hon. oedd y Brenin Henry Tudor wyr i Syr Owen Tudor ac i Cathering gwraig Syr Owen Tudor ſef Merch Charls Brenin Ffrainck yr hon a Briododd Syr Owen Tudor yn weddw i Harry y Pymed. Ac or Gradde Hwnnw roedd Dau fab ſef Edmond Tudor Duc o york. ar ail mab i Syr

Owen Tudor oedd ai Henw Jaſſbert tudor Earl Benbrock a mab hyna Edmond Tudor Duc o yoik Oedd Harri Tudor Duc Richmond yr hwn a Briododd ferch i Edward y pedwerudd o Frenhinodd Lloiger, Mewn Cytundeb at Aeres y Goron.

Trwy Gongcwerio Richard y try dydd y Daeth Harri ſef y i Brenin a chongcwerwr a ddaeth o lineu y Cymry yr ail waith yn amſer oed y Bud 5341. Ac fe a reolodd o flynyddodd XXVII

Y cyntaf oedd i gyfri or Graddau oedd Harri Tudor f. yr ail oedd i fab ef Harri Tudor iii oedd Edmond Tudor y iv vdoedd Owen Tudor. y 5. iw mredudd. y 6 iw

Tudor. y 7 Gradd ydoedd Gronw. yr 8 iw Tudor. Y 9 Gronw, 10 ydoedd Ednyfad.

11 ydoedd Fychan Baronet Brunffanigle Earl Dyn ſtable ac Arglwydd ariciath a phen cynghorwr Twyſog Llywelyn Ap Iorwer yr Ednyfad fychan hwnw ar ymludfa Rhyfelgar a Laddodd Lawer or Saeſon ac a dorodd Bene y rhai Cadarna oi Haglwyddi yn amſer y Brenin John.

12 Gradd oedd Jers. y 13. Oedd Gwgan. y XIV iw Marchydd yr hwn oedd un or Pymtheg llwyth Gwynedd, Ac yn Fab Cynan yr hwnw oedd y 15 gradd.

16 Ydoedd Elphun. y 17 iw mor 18 iw mynan. y 19 oedd Newun

tyrchyn yr 20 Iſbws, y, 21 iw Newyn. y XXII Tyrchyn y xxiii iw Iſbws y xxiv ydiw cadtock y 25 Calach y 26 Eſnyd y 27 Gradd ydoedd . Awyd ond Eſnid ydoedd Earl Dyn ſtable a Arglwydd Northhampton Sh 28 ydoedd Cwud yr 29 iw Ceidion y 30 Gradd Cynfelun.

31 iw Artheth. y 32 ydoedd morud y 33 ydoedd Cynaw y 34 iw Gordebog Brenhin Brydan ac yn Deurud i Harri Tudor ſef y brenin harri y ſeithfed tu fewn ir xxiii Gradd ſef ychod.

34 Ydoedd Coel Godebog y 35 Gradd iw Tegfan Fab Deheufraint y 36 Ydoedd Deheubraint ſab Tudbwl y 37 iw Tudbwl ſab

Urban y 38 oedd yrban fab Graddwl y 39 iw Graddwl fab Rhy Feddwl. y 40 Gradd Rhyfeddwl fab rhydir.

41 Ydoedd Rhydir Fab Endigent yr 42 iw --- Endigent fab enud. y 43 Oedd Enud fab Endos 44 iw Endos fab Enddolaw y 45 Ydoedd Enddolaw Fab Afalach. 46 Afalach fab Beli Brenin Bryden a char i Harri Tudor ſef y Brenin Harri y Seithfed Yn y 47 Radd 47 Gradd Ydoedd y Beli mawr rheini o Dad i Dad Oll yn Geraint ac Iacha i Hari y ſeithfad, y Beli mawr hwnnw ydoedd fab i manogan ſef yr 48 radd y 49 iw Kaxor fab, Sawel

50 Ydoedd Sawel fab Rhydderch

51 iw rhydderch Fab rhydion.
lii Graddau Ydoedd rhydion fab
Eidiol y liii Ydoedd Eidiol Fab
Arthel y Brenin.
liv iw Arthel Hwnnw Oedd fab i
Seſſull y lv Ydoedd Seſſull Fab
Owen y lvi iw Owen fab Kaxor
Lvii Oedd Kaxor fab Bleuddud
Lviii oedd Bleuddud fab meirion
Lix Gradd Meinion frenin Mab
Gwrgan.
60 iw Gwrgan fab Clydno y 61
Ydoedd Clydno fab Elidawg y
lxii Gradd iw Elidawg Fab Ithal
lxiii Oedd Ithal fab Urian y lxiv
iw Urian fab i Andrew y lxv iw
Andrew fab Porex lxvi Porex fab
Coel y lxvii oedd Coel fab Cadell
lxviii Cadell fab Ceran y 69 iw

Ceran fab ir Brenin Elidir y 70 iw Elidir fab Elidir y 71 iw Elidir fab moruddd lxxii oedd Morudd fab Dan y lxxiii iw Dan fab Br. Seſſull y LXXIV ydoedd Seſſyll fab Cyheulun.

75 Gradd iw Cyheulun fab Gwgan 76 Oedd Gwrgan fab Dyfnwal Concwerwr y LXXVII iw Dyfnwal fab Dodion y 78 Oedd Dodion fab Enyd y 79 Graddau ydoedd Enyd ſab Cwrad y 80 iw Cwrad fab Cyrdon yr 81 Cyrdon fab Daufraint yr LXXXII Oedd Dayfraint ſab Audd Mawr yr 83 iw Audd Mawr fab Antonius 81 iw Antonius fab Seuſyll.

85 iw ſeuſyll fab rhegaw Brenhinas' Nid oes ond Hone na ydi

ydi Harri o Dad i Dad yn feibion ac o lin y Brenhinodd ar rhegaw hono oedd un o ferched Lur nid oes un ferch ond Hono nad Ydunt Oll yn feibion ac yn frenhinodd a Thwyſogion yn geraint Trwy Iacha Da a Di Ordderchion yn Perthyn ir Brenin Harri y Seithfed yr hwn a ryddhaodd y Cymry o Dan Gaethiwad y Saeſon.

86 Graddau oedd rhegaw ferch lur Gwraig Henwin twyſg Cornnwal y 87 oedd lur fab Bleuddud 88 iw Bleudd fab rhun yr 89 Ydoedd Lleon Gawr fab Brutus Darian las y 90 Ydoedd Brutus Datian las fab Efrok y 91 Efroc fab membur XCII ydoedd

Membur fab Madog y 93 Oedd madog fab Locran y 94 iw Locran fab Brutus.

95 Ydoedd Brutus Fab Eſerius 96 iw Eſerius Fab Enas y 97 iw Enas Fab Enkias. Y 98 Ydoedd Enkias fab Troas Brenin Troya 99 Troas fab Eſganus yr 100 iw eſganys fab Paſtinius.

101 Gradd iw Paſtinius fab Tabius y 102 iw Tabius fab Aſarius 103 ydoedd Aſarius fab Greulonius y 104 iw Greulonius fab Saturnus.

105 Ydoedd Saturnus fab Sibrus
106 Gradd iw Sibrus Fab Titus
107 Ydoedd Titus fab Daron
108 iw Daron fab Jubiter y 109 iw Jubiter fab Silfius y 110 oedd

Silfius

Silſius fab Aſcenaſ y 111 iw Aſcenas
fab Gomer. Gen. 10 3 v.
112 Oedd Gomer Fab Japheth
113 iw Japheth fab Noah y 114
iw Noah fab Lamech yr 115 iw
Lamech fab Methuſlah, yr 116
Ydoedd Methuſlah fab Henoch
117 gradd ydoedd Henoch fab
Jered.
118 iw Jered fab mahaleel y 119
Ydoedd Mahaleel Fab Kenan
120 Gradd iw Kenan fab Enos
121 iw Enos Fab Seth y 122 iw
Seth fab Adda. y 123 Ydoedd Adda.

Ac oll trwy Ras Duw a gweddio Arno gan Wneud Gweithredodd Da nyni oll a fyddwn yn Blant

Duw ac yn alodau i'n Harglwydd Jeſu Griſt a Gobeitho y mae felly yr Ydym ac mae felly y Byddwn oll Amen.

Gwelodd y Cymry Dyſgedig mae Pur haeddol a Diay'r heudda wur a Gorwur Syr Owen Tudor Gael gan yr oeſodd a Ddeuau ar o'l gofio am Danunt a Chadw i hiacha er Cophadwriath oi ffyddlon garedigrwydd Mawr yn rhyddhay y Cymry oedd dan gaethiwad ers mwy na 500 o flynyddoedd Ac er mwyn yr Arglwyddes Radlon Anrhydeddus ſef Cathrin y frenhines merch Charls y chweched Brenin Ffraink.

Sef hono ydoedd Nain Harri Tudor ſef y Brenin Harri y Seithfed

Brenin Brydan fawr a Ffraink ar Werddon.

A Gwriag ſyr Owen Tudor oedd Cathrin y frenhinas Honno. Gan hynny Gymry anwyl rhowch i'mi genod etto i goſio Gradda ac Iacha Mam Nainiau a Hen Neiniau Hari y ſeithfed ar Gwragedd da oi blaen Canys gwragedd daeionus rhadlon oeddynt ac Hwy a heuddant fawrhad Geiria ai Copha drwy frydan.

o genhedlath. i Genhedlath. felly yn gynta Mam y Brenin Harri y Seithfed iw o Frenhindy York. ai wraig ef ydoedd o frenhindy lloiger ſef merch ir Brenin Edward y Pedwerydd. i Nain ef iw Cathrin y frenhines gwraig Syr Owen tu-

Tudor ſef merch i Charls y chweched Brenin yn Ffraink. Nain ir Brenin Harri oedd Eſullt gwraig Myredydd a Mam Syr Owen ſef merch y Twyſog Cynan tindaethwy ſef mam Syr Owen Tudor Hen nain i Harri y ſeithfed Oedd Gwenllian merch y Twyſog rhys Gruffudd a Gwraig Tudor Fab Gronw.

Nain eto oedd gwawd ne Mawd ferch Coel fab Miric Gwraig gronw ap Ednyfad fychan y 7 Radd iw Engarad merch ir twyſog hwſa oedd yn buw ym Mhant hwſa wrth Lanllechede yn Sir Garnarfon, gwraig yr ail Tudor yr 8 iw morfudd merch arglwydd gwentol a gwraig ir Trydudd or henw

Gronw rheini o ſir fon. y 9 oedd Angarad ferch Ithathal Llwyd Gwraig Tudor ap Gronw, y 10 iw Alis merch i Edwin frenin teg lan yr 11 ydoedd Gwerful merch Madog or hen Dwr gwraig Bleuddyd ap Cynſun Twyſog Powys, 12 iw Efa merch i Lywelyn Fab Owen Cyfeiliog Gwraig y Beli mawr Twyſog Deneubarth y 13 gradd ydoedd Margret ferch Jerſ fychan fab Jerſ Goch gwraig Edwal ab Owen Un or Pymtheg Llwyth gwynedd Gogledd Tir Cymry.

14 oedd gwenllian merch ir twyſog Rhus Gwraig Endeurn fab Endoſ Brenin Brydan y 15 gradd oedd Elinor merch Thomas Ly-

Llywelun arglwydd Is Coed Sir y fflint Gwraig i Gwgan o Gaer Einion ym mhowyl.

16 ydoedd Gwenllian merch arglwydd rhus Gwraig Ednyfad fychan a mam Ednyfad oedd angharad Merch ydoedd ir Twyſog Hwfa ac vn wraig weddw i Cynan ap Jerſ ap Gwgan ap Uortiger

18 ydoedd Ermol merch Elphun Tudno Twyſog y Creuddun ail gwraig merſun Tad rhodir mawr y brenin cyntaf ym manew ar ol y Dwr Diluw

19 Gradd iw eurgan merch mael wyn gwynedd Chwaer y Brenin Rhyn o Dre raw a Chaere Caer rhun agoſ i afon Glyn Conwy a gwraig ir Twyſog Rhus Tega-

Teganwy ap Teon ap Fynuch.
20 oedd morfudd merch Richard Twyſog Cornwal Careſ Agos a morwyn ir Frenhinaſ Gwenddol Gwraig Locran Brenin Cynta Brydain fawr a Brydan fechan ſy yn ffraink a mab Hynna y Conckwerwr Brutus ap ſylfieſ, Ar o'l Darfod y manwl Gaſglu Iacha fel hyn.

o amriw lyfra ac Ieithiodd a dwed ai ſgrifenadau at y Brenin Hari y ſeithſed ſef i Iacha o Dylwuth i Dad ai Deidia ai Ddwy Nain ai hen Neinia ai hen gu Deidia hud att Adda.

Rydoedd yn rhyfedd gin y Saxon iad welad cyſtal yr oedd ac y gwnaetha yr hen frutaniad Gadw i hiacha. gan Gymaint oedd yr hen Saxſoniad wedi i Lloſgi oi Llyfra Gora hwynt pan oedd y Cymry yn Garcharorion yn Llyndan dan i dwylo hwynt.

Yn awr Gymry anwyl darllenwch eich Llyfra gora. yn Enwedig y Bibil ar y Sabothau ar o'l Dyfod or Eglwyſydd.

TERFYN

Dos Agoriad Datgloead glan (agor)
Lyfr gellau gwlad Canaan
Dringa i frynia uchelne a chan
or Bibl mae yn addo mwyneiddlan

Cyngor yr Awdwr i Berchennog y Llyfr.

Na Fenthycca waith heccwr (moth Lyfr)
Maith Lafur di gynwr
Doro gâs om Cwmpas bob cwrr
Rhag fy nryllio gan hero ddihirwr

2 Dos lyfran cyfan da Cofudd (mentra)
er Adda roi newydd
Am y teidia a rodia yn rhydd
heb gyfraeth dda afaeth arwydd

3 dos agoriad datglouad glan (Agor)
Lyfr gellau gwlad Canaan
dringa i Frynia uchelne a Chân
or Bibl mae yn addo mwyneiddlân

4 dos agoriad trouad trwedd (Agor)
dda ddorau trugaredd
dringa yſgol ddioſgedd
i ardd Edan hoyw lan hedd

5 dos agoriad datodiad dedwedd (Agor)
fynegiad nefoledd
Enos gynes bore ganedd
A Ser Duw ſiwr da wedd

A Book, called the mother of Wiſdom is to be Printed in a ſhort Time; Both in Welſh and Engliſh, It beiug a collection of the Contents, of all the Books in the Univerſal Bible: which is come a Broad lately. it being avery rare thing.

Eglwyſydd ac yſtyriwch ar yr O dla ſydd yn canlyn ac nad ewch i Drygy aich Enaidia achyrph wrth drin ac edrych ar eraill ac iarferi'r Pelſerau drygionus cymrwch hyn o Gyngor i gadw y ſaboth ac iw Canu ar feſur Cwimpiad y Dail ne ar Dinweudrwydd o waith yr Awdwr y Llyfr hwn.

Gwrandewch hil Adda a Noah yn inion
Ar gyfri ſaith yn rhoi haneſion
or Credigaeth ir Bud newydd
Arol dwad Iſrael o Ham wledydd
Pan roes Duw'r Gyfrath ar y Mynydd
2 Nid oedd hynny ond Cyfri Bychan
Wrth edrych oed y Byd yr rwan
Sydd Bum Mil a ſaith o gantoedd
A Naw mlwydd yn rhwydd ar gyhodd
Duw ro i ni ras ar dir a Morodd
3 Yr holl Rifedi mawrion yma
A wnaeth Duw wrth ſaith o ddyddia
Gan Erchy i ninau gadw yn ſantedd

Leviticus. 19: 3 Exod Bob

44 4 6. 47

Bob ſeithfed dydd o rhain drwy'n hoeſedd 20. v.
Gweddio ac Erfyn am drugaredd
4 Mae Bowyd Dynol wedi ſelur
Wrth y ſaboth hyn ſydd eglur
Saith o ddyddia amriw weithia
Iw oed y Byd an hamſer ninau
Pa hyd bynag a' flynyddau
5 Mae'r Goruchel drefniad ymma
O waith Santeidd Duw jehova
odli wrth Greawdwr Nef gogonad
Uwch ben Deuall Dynion gweiniad
Nad eill Dynol riw moi amgyphrad
6 Rhyfeddol foddion ydi'n Cyfri Exod 20
O feſur ſaith yn rhybydd i ni 8, v.
Gadw Dydd Santeidiol Jeſu Leviticus. 19
A roes i Werthfawr Waeud in Pryny. 3 30. v
Drwy farw ac adgyfodi i fyny Ioan. 19 34. 20.
7 Cofiwn gadw'r Diwrnod Cynta Luc. 27 25
yn Saboth Santadd ir gorucha Marc. 16. 9. v
Dyma yr dydd y rhoes Duw'r Goleini Mathew
Or Tywllwch yn rodd i ni (27. 50
Yn nechra yr Byd er Cofio i foli
8 Ar gyfan ir Dydd ſyl yn raſol Exod
Drwy'r Mor Coch daeth Duw al bobl 14.
O gophadwriath am hyn ymma
Cadwn Saboth y Gorucha
Ac âwn ir Eglwys hwyr a bora
9 Arddydd ſaboth Cafodd Maſeias Exod
Lechan yr gyfrath gan Dduw eddigis. 24 16
Am hyny Cadwn ddydd yr Arglwydd
Er cofio'r Drindod yn dragowydd
A chadw'r Deg Gorchymn beunudd
10 Mae Rhod y Bud yn cael i drefny
Ai feſur wrth y ſaboth felly

Megis llathan Duw'n Greawdwr
A Dydd Cyfodiad Criſt ein Prynwr
Cofiwn yr Yſpryd Glan Santeiddiwr
11 Mae'r Saboth wedi ſelio yn Santedd
Yn yr Egiwys hyd y diwedd Luc 19
Fe ddarfy i Griſt dori'r maſnach allan 45 46. v.
A Dymchwel Byrddau yr newidwyr arian
Ai galw yn Dai Gweddion Purlan
12 Nid ellir tynny yr Haul nar Lleuad
Na ſer Duw or Nefodd ganed
Na Saboth allan fyth or Eglwys
Llathan Criſt o Ardd Paradwys
meſure Santedd Helion hwylus
13 Mae'r Angel yn Saiat'a tyngy Ioan x 6 v.
Y ceiff y meſur aros felly
Hud na ddelo diwedd amſer
Cymrwn ofol rhag drwg arfer
Rhagofn ddydd Barn y bydd edifer
14 Gochelwn dyngy llyfon mowron Leviticus
Sy yn ddrwg arfer Cymry ffolion 34 11 12 v
Naill ai i Dduw ai i Griſt bydd tyngy
Al galw ar ddiawl i'w Cipio i fyny
Dynna'r Areth ddrwg ſy yughymry
15 Cymrwn rybyddd rhag drwg regy Leviticus
Cofiwn Jeſu fu yn ein Pryny 24 11 12. v
Ac yn diodde rhwng y lladron
Oi Yſtlys golli i Waed yn Wirion
Cymrwn Gymyn Criſt ſanteiddlon
16 Ped faſe Adda ac Efa yn gyfion
Heb wneuthur Cyngor Diawl echryſlon
A chadw erchiad Duw yn ffyddlon
Ni baſe erioed mor tyngu llyſon
Na mynd yn obrydd ir Glyn-ebron
17 Mae yn yſgol Uffarn bob drwg eiria
[illegible]

A Galw ar Ddiawl iw tynny yn ddarna
A c'iw Cipio gyrph â Eneidia
Am wael ddyfyrwch ar y ſilia
chwara tenis Caelus Coitio
18 Cofiwn gadw'r ſaboth ſantadd Nmeri 15.
A mynd ir Eglwys mewn gorfoledd 32 33 34 15.
Fe gafodd rhai i lladd a meinu 35 36 v Jeremi
Am gaſglu Briwydd ar Ddydd Jeſu. 17 27. v
Gochelwn dori'r Gyfrâth fellu
19 Beth a gafodd yr Iſraelliad Jeremia 17 27 v
A[illegible]und i gaſglu'r mana yn ddiwad
Dig[illegible] Duw a cholli i lliniath Exod. 16. 20 v.
xi heuddy dygun Goſbedigath hyd y 26 v
Ym groeſwn rhag pob drwg amherphath
c Derbyniwch hyn o gyngor bychan
A gwnewch orchymynion Duw ſanteiddlan
Sy yn erbyn tyngu a chwara'r Silia Rhyſeiniad 8,
Chwi gewch drygaredd i'ch Eneid 14. v
Os Buddwch Blant i dduw Gorucha
21 Cynghorad pawb o Beniath toulu
I Plant ai Tylwyth er mwyn Jeſu
Ar gadw yn ſantedd ddydd yr Arglwydd
Rhag bod eich Eneidiau n anedwydd
A Syrthio i dophet ne ruw dramgwydd
22 Cofiwn gadw dydd yr Arglwydd
Yn ddi chwaryddieth mewn Santeiddrwydd
Gweddio yn'r Eglwys yn ddi ymarbed
An lluſernay llownion Ganed
I ddiſgwyl Saboth yr adgyfodiad
23 dynna gyngor pur y Prydydd Exod
I ddo i hyn a chwitha beynydd 15 20. v
Os gwnewch chwi gadw'r Sul fel Abraham
Iſaac Jacob Job ac Amram
Moſes Barach Daſydd Miriam ſef chwaer Moſes

Rwi ar ddarfod hyn b erfyniad
O Arglwydd madda i'm Corph am Henaid
Ac i bob Ryw ddynol ddynion
Iddewon Turckiad Angrhiſtnogion
Duw cadw ein Brenin George ai Weiſion
Amen

Thomas Williams Awdwr y Llyfr hwn or dechre ir diwedd.

Cant

Hanes y Merchant ar gwyr arfog yn mordwyo i fyſg yr Anghriſtnogion yn nechra amſer arfer Canans a Gynnau iw cany ar Feſur a elwir Blode'r Gogledd,

Ped faeu gini dana Adenydd
Fel Clomen hedydd awn ar hynt
A llyw buchedd bach di bechod
I allu gorfod ar y gwynt
Iawn ddyſgeidiath dealldwriaeth
Pob ymadrodd wrth fy chwant
Mi drafailiwn wledydd Europia
Aſſia America ac Affrica Gant
Ond o ddiffig rydwi'n ddiffeth

Heg

Heb wubodeth mamaith mawd
O Anghyfiawnder y Byb ai drawſter
nid allei ynddo hyder hawl,

a Fel yr oeddwn yn traſailio,
wrth Freuddwydio o ſrydan fawr
efo yr ſaeſon a gwyr 'r Albion
Cornwel Cymry ar Werddon wawr
Yn nechra Amſer gynnau ai harfer
Mewn Llonge a ffower llownder llon
At yr Indie nyni a gychwn-na
Amerieka Aſſia ac Affricka don
Hwilio wnaethom forodd hirlon
hyd yr eigion greulon ddwr
Ofni byddan weithia'n boddi
Cin Cael tir un ſir yn ſiwr.

3 Or diwedd daethon i dir Caled
Mewn trwm Ludded am fy ngwlad
Gwelwn hedan ymrig Coeden
Megis Peliccan di wad
dwudwn i wrſhi dydd da itri
Rwitti yn ſwynlan iawn oth Freſt
Fod yn gyllwng dy Waed i golli
I Borthi'r Cowion gwirion gweſt
A fedri rodddi Addyſg i mi
ymlhe mae freſi a Berwi bwud
Oes ymma Adar glân gwaſnaethgar
y galle Griſtion roi yn i rwud,

4 dydd da ſo itithe ddyn dieithrol
Alltud diwiol o wall doiſt
Mae dy ſoddion megis Criſtion
Gwirion wit os ymma y ffoiſt

I fu
Llad
Or
Cin
Gwa
Ydi
mae
Llad

5
A ei
I roi
Fel y
Nis
Ple
Ond
Ac r
Mae
Cy ri
Oddi
dy L

6.
fel yr
Yn ll
Ymho
Cynta
A dd
ni ai
Ar wa
Cethir
efo i
A nin
fel y

I fusg naliwna drwg i moesa
Lladd a bwuta y gora i gan
Or Criſt-nogion bobol wnion
Cin i twmno nhw wrth yr Tân
Gwaeth nag Arthod Teigars Llewod
Ydi yr Baeddod brithiad brath
mae ganthyn ſythion wenwyn ſaetha
Lladd difetha heb ſadda ſaeth.

5 Er Duw'r Hedan fwyn ddi niwad,
A ei di yn genad droſwi i'm Gwlâd
I roi hannes cowyr cynas
Fel yr ydem ni yn ddi waed
Nis gwn i amcen ddim or lſwybra.
Ple mae'th gartre nath yſtate
Ond Cychwnwn buan yr hedwn
Ac mi drethwn yn ddi frad
Mae o filltyroedd ſaith o filodd
Cy ri tirodd morodd mant
Oddi yma i frydan at y dwuran
dy Lwbur ſydd fel ſaeth o dant

6. Pan eluch di yno gwilia Anghofio
fel yr ydem ni ar ein taith
Yn lladd gelynion brydan goron
Ymhob Trefydd Ceſtill gwaith
Cynta rhai oedd gwyr Hyſpainiad
A ddaeth ai byddin fawr yn back
ni ai Cyraſon efo i Llonge
Ar waſger adre yn ddribia ddrack
Cethin oedden yr haid filen
efo i bwa ai ſaethe ſerth
A nina an Canans ar bwleda
fel y dreigia yn tanio yn gerth

7 Hwilio oddi yno ymhell hyd forodd
Is ynyſodd dirodd dâ
Lle'r roedd aur ar meini onix
gorchfyga'r lluodd Cin y hâ
Cael yn gwaetha or ſulana
melved Filuſia britha braint
Cottyn ddigon ac Ieir gwnion
Ar oliffantiad mawr i maint
Cludo ei gora tu an llonga
I gael ſiwrneia treio track
I chwilio am wledydd gora i deunydd
Lle caen ni farchandiath back

8 Hwilio oddi yno ymhell wrth reol
Ar gwynt yn iawn o'n hol
Ymhen y mis cael gweled tirodd
Lle rydoedd Poblodd ddrwg ddi rol
Cin ein mynad ir tir caled
Fe ddaeth gwilliad hediad haid
Ai bwa dur fel gwyr gythreiliad
Or Cambaliad bliniad blaid
er gwaethed ydoedd yr Eirth geirwon
mi dirigaſon yno yn drwp
I geiſio dwr wrth chwant i yfad
dan wiltio'r gwilliad ſuthiad ſwp

9 Ni thrigaſom yno ond wuthnos
Heb fawr achos i gael budd
Hwilio wnaethon i gorocklos
A dal y brenin mawr yn brudd
Ni a deithaſon hyd wlad greulon
dan ladd ac ymlud frymllyd Cron
drwy anialwch dryſwch geirwon
Na baſa Criſtion erioed hud hon
Ymlaen yr aethom ar ein hinion

Brynia Uchelfron chwilio yr yeard
Mynd dan daro i Dre Saint Iaco
Lladd i gwyr hi i gid a gard

10. Mi ymladdaſon an Gelynion
Cethin Creulon wyth-nos gron
Nid oedd hi yno le i ni aros
Mwŷ na thew-nos ar ben bron
Fo gynhillodd mŷrdd o Boblodd
hyd y tirodd o bob parth
Yn ein herbyn lluodd gerwin
Daeth ya ſydyn ſaethe gwarth
Y nhw yn ſeuthŷ Saetha gwenwŷn
yn ein herbyn heb ddim Parch
A nina ar Bwlets plwm hyd adre
Rheini yn ddiſâ ddoſa Farch

11 Rhai on blaen ar lleill on deutu
Ai ſaethe yn brathu brithwyr braw
Bu yr ymladd bedar awr o'r untu;
Heb dynŷ ſaeth o gorph na llaw
Ar ol darfod hyny o Ymladd
A Lladd llawer or gwyr llon
Roedde nine yn friwiedig
Ac amel friw dan gyrre yr fron
Ac yn rhowyr mynd ir Llonge
att feddyga donia dâ
A mordwyo i drafal hwilio
Tu a Brydan fawr Cin darfod hâ

12 Dos mynega hyn o gwmpas
I'm Ffrins mae yn Addas gynas gain
Ein bod ni on Deutu yn gorchſyge
Hil Ham ar Pagans drwg i ſain

thy

A Galw ar Ddiawl iw tynny yn ddarna
A c iw Cipio gyrph â Eneidia
Am wael ddyfyrwch ar y ſilia
chwara tenis Caelus Coitio
18 Cofiwn gadw'r ſaboth ſantadd Nmeri 15.
A mynd ir Eglwys mewn gorfoledd 32 33 34 15.
Fe gafodd rhai i lladd a meinu 35 36 v Jeremi
Am gaſglu Briwydd ar Ddydd Jeſu. 17 27. v
Gochelwn dori'r Gyfrâth felly
19 Beth a gafodd yr Iſraelliad Jeremia 17 27 v
[illegible] und i gaſglu'r mana yn ddiwad
Digio Duw a cholli i lliniath Exod. 16. 20' v.
n heuddy dygun Goſbedigath hyd y 26 v
Ym groeſwn rhag pob drwg amherphath
c Derbyniwch hyn o gyngor bychan
A gwnewch orchymynion Duw ſanteiddlan
Sy yn erbyn tyngu a chwara'r Silia Rhyſeiniad 8,
Chwi gewch drygaredd i'ch Eneid 14. v
Os Buddwch Blant i dduw Gorucha
21 Cynghorad pawb o Beniath toulu
I Plant ai Tylwyth er mwyn Jeſu
Ar gadw yn ſantedd ddydd yr Arglwydd
Rhag bod eich Eneidiat n anedwydd
A Syrthio i dophet ne ruw dramgwydd
22 Cofiwn gadw dydd yr Arglwydd
Yn ddi chwaryddieth mewn Santeiddrwydd
Gweddio yn'r Eglwys yn ddi ymarbed
An lluſernay llownion Ganed
I ddiſgwyl Saboth yr adgyfodiad
23 dynna gyngor pur y Prydydd Exod
I ddo i hyn a chwitha beynydd 15 20. v
Os gwnewch chwi gadw'r Sul fel Abraham
Iſaac Jacob Job ac Amram
Moſes Barach Daſydd Miriam ſef chwaer Moſes

Rwi ar ddarfod hyn b erfyniad
O Arglwydd madda i'm Corph am Henaid
Ac i bob Ryw ddynol ddynion
Iddewon Turckiad Angrhiſtnogion
Duw cadw ein Brenin George ai Weiſion

Amen

Thomas Williams Awdwr y Llyfr hwn or dechre ir diwedd.

Cant

Hanes y Merchant ar gwyr arfog yn mordwyo i fyſg yr Anghriſtnogion yn nechra amſer arfer Canans a Gynnau iw cany ar Feſur a elwit Blode'r Gogledd,

Ped faeu gini dana Adenydd
Fel Clomen hedydd awn ar hynt
A llyw buchedd bach di bechod
I allu gorfod ar y gwynt
Iawn ddyſgeidiath dealldwriaeth
Pob ymadrodd wrth fy chwant
Mi drafaillwn wledydd Europia
Aſſia America ac Affrica Gant
Ond o ddiffig rydwi'n ddiffeth

Heg

Heb wubodeth mamaith mawd
O Anghyfiawnder y Byb ai drawſter
nid allei ynddo hyder hawl,

2 Fel yr oeddwn yn traſailio,
wrth Freuddwydio o ſrydan fawr
efo yr ſaeſon a gwyr 'r Albion
Cornwel Cymry ar Werddon wawr
Yn nechra Amſer gynnau ai harſer
Mewn Llonge a ffower llownder llon
At yr Indie nyni a gychwn-na
Amerieka Aſſia ac Affricka don
Hwilio wnaethoin forodd hirion
hyd yr eigion greulon ddwr
Ofni byddan weithia'n boddi
Cin Cael tir un ſir yn ſiwr.

3 Or diwedd daethon i dir Caled
Mewn trwm Ludded am fy ngwlad
Gwelwn hedan ymrig Coeden
Megis Peliccan di wad
dwudwn i wrthi dydd da itti
Rwitti yn ſwynlan iawn oth Freſt
Fod yn gyllwng dy Waed i golli
I Borthi'r Cowion gwirion gweſt
A fedri rodddi Addyſg i mi
ymhe mae ſreſi a Berwi bwud
Oes ymma Adar glân gwaſnaethgar
y galle Griſtion roi yn i rwud,

4 dydd da ſo itithe ddyn dieithrol
Alltud diwiol o wall doiſt
Mae dy ſoddion megis Criſtion
Gwirion wit os ymma y ffoiſt

I fuſg naliwna drwg i moeſt
Lladd a bwuta y gora i gan
Or Criſt-nogion bobol wnion
Çin i twmno nhw wrth yr Tân
Gwaeth nag Arthod Teigars Llewod
Ydi yr Baeddod brithiad brath
mae ganthyn ſythion wenwyn ſaetha
Lladd difetha heb ſadda ſaotli.

5 Er Duw'r Hedan ſwyn ddi niwad,
A ei di yn genad droſwi i'm Gwlâd,
I roi hannes cowyr cynas
Fel yr ydem ni yn ddi waed
Nis gwn i amcen ddinn or lſwybra.
Ple mae'th gartre nath yſtate
Ond Cychwnwn buan yr hedwn
Ac mi drethwn yn ddi frad
Mae o filltyroedd ſaith o filodd
Cy ri tirodd morodd mant
Oddi yma i frydan at y dwuran
dy Lwbur ſydd fel ſaeth o dant

6. Pan eiuch di yno gwilia Anghofio
fel yr ydem ni ar ein taith
Yn lladd gelynion brydan goron
Ymhob Trefydd Ceſtill gwaith
Cynta rhai oedd gwyr Hyſpainiad
A ddaeth ai byddin fawr yn back
ni ai Cyraſon efo i Llonge
Ar waſger adre yn ddribia ddrack
Cethin oedden yr haid filen
efo i bwa ai ſaethe ſerth
A nina an Canans ar bwleda
fel y dreigia yn tanio yn gerth

7 Hwilio oddi yno ymhell hyd forodd
Ir ynyſodd dirodd dâ
Lle'r roedd aur ar meini onix
gorchfyga'r lluodd Cin y hâ
Cael yn gwaetha or ſidana
melved Filuſia britha braint
Cottyn ddigon ac leir gwnion
Ar oliffantiad mawr i maint
Cludo ei gora tu an llonga
I gael ſiwrneia treio track
I chwilio am wledydd gora i deunydd
Lle caen ni farchandiath back

8 Hwilio oddi yno ymhell wrth reol
Ar gwynt yn iawn o'n hol
Ymhen y mis cael gweled tirodd
Lle rydoedd Poblodd ddrwg ddi rol
Cin ein mynad ir tir caled
Fe ddaeth gwilliad hediad haid
Ai bwa dur fel gwyr gythreiliad
Or Cambaliad bliniad blaid
er gwaethed ydoedd yr Eirth geirwon
mi dirigaſon yno yn drwp
I geiſio dwr wrth chwant i yſad
dan wlltio'r gwilliad ſuthiad ſwp

9 Ni thrigaſom yno ond wuthnos
Heb fawr achos i gael budd
Hwilio wnaethon i gorocklos
A dal y brenin mawr yn brudd
Ni a deithaſon hyd wlad greulon
dan ladd ac ymlud frymllyd Cron
drwy anialwch dryſwch geirwon
Na baſa Criſtion erioed hud hon
Ymlaen yr aethom ar ein hinion

brynia

Bryni
Mynd
Lladd

10.
Cethi
Nid o
Mwŷ
Fo gy
hyd y
Yn ei
Daeth
Y nh
yn ein
A nin
Rheini

11
Ai ſa
Bu yr
Heb d
Ar ol
A Lla
Roedd
Ac am
Ac yn
att fe
A mor
Tu a

12
I'm Ff
Ein bo
Hil H

Brynia Uchelfron chwilio yr yeard
Mynd dan daro i Dre Saint Iaco
Lladd i gwyr hi i gid a gard

10. Mi ymladdaſon an Gelynion
Cethin Creulon wyth-nos gron
Nid oedd hi yno le i ni aros
Mwŷ na thew-nos ar ben bron
Fo gynhillodd mŷrdd o Bobłodd
hyd y tirodd o bob parth
Yn ein herbyn lluodd gerwin
Daeth yn ſydyn ſaethe gwarth
Y nhw yn ſeuthŷ Saetha gwenwŷn
yn ein herbyn heb ddim Parch
A nina ar Bwlets plwm hyd adre
Rheini yn ddifâ ddoſa Farch

11 Rhai on blaen ar lleill on deuta
Ai ſaethe yn brathu brithwyr braw
Bu yr ymladd bedar awr o'r untû
Heb dynŷ ſaeth o gorph na llaw
Ar ol darfod hyny o Ymladd
A Lladd llawer or gwyr llon
Roedde nine yn friwiedig
Ac amel friw dan gyrre yr fron
Ac yn rhowyr mynd ir Llonge
att feddyga donia dâ
A mordwyo i drafal hwilio
Tu a Brydan fawr Cin darfod hâ

12 Dos mynega hyn o gwmpas
I'm Ffrins mae yn Addas gynas gain
Ein bod ni on Deutu yn gorchſyge
Hil Ham ar Pagans drwg i ſain

Rhyſedd oedd gan wŷr y ſaetha
Mor ddi ſwtta y ſyrthia i lawr
I gwyr Luſti aro'l i ſeuthy
Ar Bwledi trymion mawr
Ffarwel itti'r Beulan Belick
Rhwydeb diddig ar dy daith
dros gapp Clir yr ei di yn inion
Ar Werddon Cymrŷ i Loiget faith

Dewedd

* * *

Cany a wnaeth y Marchant i wiſgo i Gariad arol dywed adra Or Gorllewin India Am iddi fod yn gywyr yn i haddewid ac Aros yn forwyn Iddi o wiſg werthfawr &c

iw Cany ar Melyſtod Gwilim ne Sweet William

Gwrandewch y Gwyr gwragedd diddan
Y Llanckia ar Merchad iſeinck mwynlan
Mi ſyna wiſg o Felved ſidan
O Amriw ſiwſig i ſy Meingau
Aur ac arian Camrick muſſlan
Y Rhoſ ſaith o gryſa Holand Purwŷn

dceli-

dechreuad y Byd i wen lliw'r ewŷn
King Joy Camrick ducker Claerwŷn
Edaſedd gwnion o flode yr dyffrŷn
Nydwydda dur a niltus melyn

3 mi Rhof winiadur aur Queen deydo
A ffocked ſidan white Clok ar rando
Ceiff King ffarwel bais grap Cryno
Syr-raper ſordor aur dan hono
A Swcet Richard ſilk iw Rhwymo·

4 Rhof iddi ſana or Trubana
Bedwar pare ar ddeg or lleia
Marged'ch Evan Cem-mau yrdyſa
O flack ſyr Harri ddeg o eſgidia
A Rhed Houce aur bum Pare o ſyckla·

5 Mi ro iddi Slais o Greek a Throya
A chreia Sidan o'r ſuſſana
Ac o ddinwidrwudd muſg a bacha.
Peſia Quilt or gogledd flode
Ar Iovel Captan aur ſordora

6 Mi ro iddi ſaith ne wuth o'r Gowne
Camlet ſidan ac aur Aſſia
Criſt church bél dair rhes o'ffrinſia
A Round Robin arian ſordra
O Ronling ey rhof ynddŷn bletia.

7. Dillad pen o Gamrik laſia
A maêul y Pedlar fuſilin hydia
breidls aur iw ffen ai a chliſtia
Ar duch women ſaith o gnotia
A health to bettŷ yn Rybana

8 Rhof ddau ddwſing o Hunscketchi
Moſen ſalmoli liw'r lili
Wedi bordro aur Kings ffanſis
O ſweet William pina iddi
A welcom love yn Neitral droſti

9 Rhof Reiding hood a chap o felved
A leining ynddo 'r foes ddiniwed
Ceiff ddeuddeg pare o fenig taned
Lain a ſervel o'r ſunſelied
Or New merylas gwaith goreured

10 Rhof fantell ucha o New guini
A loath to depart yn leining ynddi
botyma chlaſpia o arian toddi,
Hett a Guini winſier wrthi
gille aur bethgelert iddi

11 O farch mwngc mi ro iddi Eldŷn
Ffrwyn ſidan valen Jacki melŷn
Or ſwŷnau ſaî mi ro iddi bilin
O ffilckin Pâle Ceiff gengele a thrappŷn
breit aur a chrwppar lledar gwydŷn

12 Ceiff chwip arian barnad yr Helwyr
Gwas morwŷn rhag drwg Herowŷr
Over the Hills ir Plaein i Rodio
Holly well Pâce ir fan lle leickio
A dwad adre Pan wllyſo

Terfyn

ymddiddan rhwng y Marchant ai gariad Wraig Ar ol Priodi ar New Caſt and Care ne Newydd Ofalon

Gwrando mcmprud aurbryd arail
Oldu ffebws ſenws feinail
Rum ni weithan wedi ymrwmo
drwy wllus Duw i fuw yn gyfyrdo
Fy mhyr galon am mher gowlad
byddwn lawen gwawr o leuwen louwen ieuad
Os Cawn ni yn hiechid mewn diddanwch
am râs gweddiwn ar Dduw'n addfwŷn cyſion coſiwch

2 Er ein bod ni wedi Rhoddi
Ynghyd yn pena an predi
nid rhai i ni mor digloni fo ddaw Duw a digon i ni
Oa ymrown i weithio yn ddiwyd
Mewn gwir ſobrwydd goſtyngeiddrwŷdd ein celfyddyd
a gweddio ar Dduw'n ddi wegni
Am fendithion Cywyr raſlon Cyngor Jeſu

3 Rhaid i ni ymorol yn ddi ymeiriach
Erbyn gaeua heb gyfrinach
Am bob peth ſu ffit i gynal
Ein Bywoliath yn ddi ymrafel
Bwud a than ſu reitla wrtho
gwlau a dillad Cryd ir Baben dodran gryno
gwair ir gwartheg llaeth ir Bychan
A cheffyla i negeſa lle bo angen

4

4 Rhaid i ni hefyd geiſio morwyn
A dau was o hyn ir gwanwyn
Fel y gallon drin ein heuddo
Teilo Aredig a llyſirio
Hau a llyſnŷ Plany gwinllan
Caeu o gwpas yr holl feuſŷdd mawr a bychain
Ac ymorol yn y Gloddfa ddechra hâ
Am ddeynudd tan y Gaua neſa

5 Mi obeithwn erbyn hynny
Y gallſwn ddechra mynd i ſythu
Os oes dim anghenion etto
Rhaid i titha gud gynſidro
I gael bod yn barod byredd
Cin yr Amſer erbin gaua Eira Oeredd
Yn enwr'r Tad ar mab graſſuſol
Ar glan yſpryd gora enyd gaeura Unol

6 Fy anwyl gowled gynes geinwen
ail Suſana lariedd loerwen
buredd odieth bereidd Odle
ddiwies ddoniol dda ddi-ane
Seren eurwen loeuwen lili
fel y Griliel ne garbuncklel yn rhagori
Aſur roſŷn maſwedd raiol,
gwenwdden ddeddfol hawdd i chynwŷs heudda i
(channol

7 Seren eurwen ſain arafedd
Hebus gynes ganed geinwedd
gwenwdden burffudd fel glain Perphath
Coral haeledd loeuwedd lanwath
Coffadwrys graph i drinad mél gynhaliath
Daionŷs dorath hylwydd helath
Di ddiffygiol dawn ffortynŷs mewn cyſtelubiath

Megis Iudeth Anrhyddŷs

8 Turd fy Anwulud leuad lawen
Oleu Hebus ail i ffabien
Awn i ddechra ein Bud heb ddychrŷn
I Du Cynas fe ai gwut Cannŷn
cofiwn Abrahan ai Wraig Sara
A fu yn Cyttal yn ddi ymrafal dda rinwedda
ai Fâb ynta Iſaac a gŷ welu
Aur Reb becha rhiidda raddol

9 Na fyddwn Prŷdd ond ffŷdd hopheurad
Rum ni yn myned trwu bur gariad
Er ein bod yn iſaingck benffol
Wllus Duw ſu dra rhagorol
Dy Oedran di ſŷ ar derfyn trinaw
Am fina yn gyflawn wedi deg arhigian rhagddaw
Pwn an babi iw rhoddi yn raddol
mewn Crud a gweddi ar Dduw iw ſaethy'n
Diwedd

Cywydd Galarnad am Fachen hyna y Morchant a fy Farw o Glefyd y Frech Wen.

Clowch Alar gwelwch wylo .
gwrandewch ymadrodd gwan dan go .

Gwelwch y Clai yn Erwinion Clud
Clowch y Clul ai dŷl nes delud
I roddi hnwl i fregnawl fab
Yn y ddaear ddŷ oer leâb
Ar ddeheulaw ddŷ oêr hawl
I Deidie Call cŷ ollawl
Dodgaſon i gorph dadſainoedd goll
Yn gweryd Baên gwirolln
o blant y bud mae mhrud a mrón
Am hwn yn tremio a ler trymion
A gwenwdden loeuwen leuad
Ai magodd mewn gofol gwlad
Nid oes neb oi geraint gowrain
Heb Alarnad ſyniad ſain
A Cymdogion Cwinion ai Can
Iw ſam amynedd dâ meddan
O achos fod y tarddiad tew
fel Eira ar y brynia bronrhew
Heb obeth llawdd tawdd tro
or gofid anfwŷnder i ymandio
bu arno yn bla ddolyr blin
Troſto daliodd triſt dilin
arddiad y Cllawd unawd wedd
tDrwŷ yr wen frech ai gorthrechodd
Yn Grawena rewion tŷn
Cornwydydd Job ail ydyn
O Dduw buw blin iw dy bla
ber oês don beraiſt yma
Dynŷ ir llawr eginin llon
Gu Gall oêdd iw gyfeillion
Anwylyd oedd anelodd i daith
Ir Nefodd ai don afiaith
I gana hymae lleiſia llon
A thelyna Ethol inion

O fawl i Dduw Jeſu dda ddawn
Ar yſbrud Glan enyd iniawn
gwyn i fud a o'r Bud rai bach
Unt Angylion Duw Cyfion Cyfiach
Rhagori roedd mae yn gyhoedd ſon
Ar gyf oêd i gyfoidion
Aler mae oi ol air maith
Iw ryw a gwedd rŷwogaith
A nele yn nes anwyla naws
I rieni rai hynaws
Iw Dad hyfdodaf i hawl
Ai fam aler mwy o'lawl
I'w Daid Cy anwylgu ai Nain
Un fodde alarus fyddain
Ai wthrudd ſydd heb athrod Sain
mewn aler i fawl eiliain
Ai fodrabedd braidd bob bron
Su yn alaru yn w·l oirion
Fi gefndur dan wubur noeth
Ai Gyfyrdur cy fawrdoeth
ſy mewn aler a Sain wylo
O waith i Farwolaeth fo
Cyfyrdur Blant geraint gwiroedd
Niwl oer gu aler goedd
genfyn râdd gorch-eufyn wyn
Gwſtyn a gorchwſtyn
Ai Gâr i ddig wuth blug blaid
O Radda o laf rwudd eiliaid
I Gâr Clud y Nawfed râdd Clai
Sy yn alaru yn o'le eirieu
Gweddiwn oll a gweddi netth
Yn Barodfawl fain brydferth
Mae yn gobeth fod go baithorſan
I Enaid draw uwch law yr Geulan
yn y Nef anwyla naws

Gwelwch y Clai yn Erwinion Clud
Clowch y Clul ai dŷl nes delud
I roddi hnwl i fregnawl fab
Yn y ddaear ddŷ oer leâb
Ar ddeheulaw ddŷ oêr hawl
I Deidie Call cŷ ollawl
Dodgaſon i gorph dadſainoedd goll
Yn gweryd Baên gwirelln
o blant y bud mae mhrudd a mron
Am hwn yn tremio a ler trymion
A gwenwdden loeuwen leuad
Ai magodd mewn gofol gwlad
Nid oes neb oi geraint gowrain
Heb Alarnad ſyniad ſain
A Cymdogion Cwinion ai Can
Iw fam amynedd dâ meddan
O achlos fod y tarddiad tew
fel Eira ar y brynia bronrhew
Heb obeth llawdd tawdd tro
or gofid anſwŷnder i ymandio
bu arno yn bla ddolyr blin
Troſto daliodd triſt dilin
arddiad y Cllawd unawd wedd
tDrwŷ yr wen frech ai gorthrechodd
Yn Grawena rewion tŷn
Cornwydydd Job ail ydyn
O Dduw buw blin iw dy bla
ber oês don beraiſt yma
Dynŷ ir llawr eginin llon
Gu Gall oêdd iw gyfeillion
Anwylyd oedd anelodd i daith
Ir Nefodd ai don afiaith
I gana hymae lleiſia llon
A thelyna Ethol inion

O fawl i Dduw Jeſu dda ddawn
Ar yſorud Glan enyd iniawn
gwyn i fud a o'r Bud rai bach
Unt Angylion Duw Cyſion Cyſiach
Rhagori roedd mae yn gyhoedd ſon
Ar gyf oêd i gyfoidion
Aler mae oi ol air maith
Iw ryw a gwedd rŷwogaith
A nele yn nes anwyla naws
I rieni rai hynaws
Iw Dad hyfdodaf i hawl
Ai fam aler mwy o'lawl
I'w Daid Cy anwylgu ai Nain
Un fodde alarus fyddain
Ai wthrudd ſydd heb athrod Sain
mewn aler i fawl eiliain
Ai fodrabedd braidd bob bron
Su yn alaru yn w·l oirion
Fi gefndur dan wubur noeth
Ai Gyfyrdur cy fawrdoeth
ſy mewn aler a Sain wylo
O waith i Farwolaeth fo
Cyfyrdur Blant geraint gwiroedd
Niwl oer gu aler goedd
genſyn râdd gorch-euſyn wyn
Gwiſtyn a gorchwſtyn
Ai Gâr i ddig wuth blug blaid
O Radda o laſ rwudd eiliaid
I Gâr Clud y Nawfed râdd Clai
Sy yn alaru yn o'le eirieu
Gweddiwn oll a gweddi nerth
Yn Barodfawl ſain brydſerth
Mae yn gobeth fod gobaithorſan
I Enaid draw uwch law yr Geulan
yn y Neſ anwyla naws

go

Gor haeddol fe gyrheuddaws
Wlad y Seintia Breintia brig
Ac Angylion Canolig
Gerbron y Tad Undod y tri
Yn un o Weiſion Duw Ieſu
Rhoddwn ninau Briddiau brau
gu ſoliant o'n gefelau
Carwn Dduw eurwn i Ddydd
I Efengyl ai Sabothydd
Mi Gawn ſyned oll ir hawl
I Dario ir Nef Dragwuddawl
Coſiwn i lawr gyflawn oed
Ieſu ai Gywur oſoed
Mil Seithgant hynod hŷn
Yn Nechre yr gaeua daeth blin arw bla
Mawr glwyſedd i Bryd eglura
Yr ail ar higain o Dachwedd daeth
Dŷ awr Angeu i Daro yngaeth
Fy nhynſab ca iw ddodi yn ddwl
I lawr y Bedd oeredd arwyl
Lle naſwilia wrth lan Saint
Llech Eda ſan iwr ſonwaint
I Enaid aeth ir pur ffudd Por
Le Santeidd gaeſe goror
Y Nefodd lawn Urddas i lanck
Gras iddo o flaen gorſeddfainck
Duw yr Tad ar Mab mwŷn
I ſeinio o Foliant tiliwn
I ſeinio buth Hoſſana a Ben
Drwy burphudd draw heb orphen
I gud ſeinio yn gyſon au
Duw dŵg ni ar o'l ir un hawl

Amen

DIWEDD

Rhaid Gorwedd mewn Daear den
Nawdd f' Enaid. i Noddfa ſanteiddlan
Middown ynghyd ddiwedd Bud i ben
Mynŷdd yr oliwudd oleuwen

2 Ni Budd yn y Dydd Pan y del
Ddrigelodd, ond Cyhoêd tra Uchel
Pob ffieiddied lleiddied llel
A ddwg fy Arglwydd or dirgel

3 Daw gwadd Pob gradd i grŷn
Daw Arwiddion; Daw'r Utgorn i'n denſyn
Daw yr Cŷrph or llaid tan y llŷn
Er Tal oeſau talielŷn

4 Er Adda pob gradda gyrheiddir
Abraham Iſrael a Daſydd
Salmon dda yn i ddydd
A Moſes heb Ruſio or rhoſudd,

5 Cyfodir pan ſeinir ſain
Or Beddau, lle byddir heb engain
Datcloir dephroir hophriain
Or oeredd rwun wrth ſwn'r rhain

6 O Arglwydd Pen llywudd Pob lle
Creawdwr, ein Cŷrph an heneidia
dod ras i ni oll i gerydd dŷ gaére
Cadw ni o'r llyn Uffern iw'r lle.

TERFYN

Gweddi efo'r Brenin ar Deyrnas ar y meſur a Elwir Diniweudrwydd, bob yn ail Penill Cymraeg a Saeſneg megis Ymddiddan pan Oedd y Terfuſg yn Scotland ſef yr Albian 1745

I y Cymrŷ

O Dad Ymddiffin George Ein Brenin
Llwydda i fyddin ddewr lin lais
I Orchfygu pob Cwmpeini ſydd'n Codi dryſni o drais
Roedd y Bleiddiad cin ſtyrmiced
yn di ta yr defaid Bob yn un
dy di beno Duw ath lwuddo fu wrth i treio medrŷ i
I mae'r gigfran ar pâb anian (trin
Mor aflawen mawr i floedd
Rwi yn gobeitho rhoi di o i orphwuſo
A Ffrainck i ffrwyno ffrenig oedd

II For the King

Hope my dear Engliſh Iual
And welch will Travel with me true
To Beat the Pobiſ from our landis
ffrance and Spanis Romis Crue
O God Allmighty Pray aſſiſt me
In true doings night and Dây
All Our Prayer is for ever
for thy mercy ſo will ſây

Abate the Popish ffalls Pretencis
Aſwage their maleice to deceâ
And us Deliver with thy Power
From Evil and war in evry way

III y Cymry

Ffrainck ar ar Albion ſu yn anffyddlon
ai hyſgobion Elwain gay
Mae nhw yn achles pob drwg loches
dynion drygles drwg di day
Yr High Lander ar Pretender
ſudd ai hyder gael ar hynd
daro Brydan dan i hadan
Gobeitho methan buth a mynd
O Dduw ymddiffin Goerge ein Brenin
An Twyſog Ffredrick ſobor ſant
Ar Duc William Perl wr Purlan
Ai Rhydd nhw yn gelan filoedd gant

IV For the Duc

With Bleſſed leave the God of Iſrael
i will beat the Rebel down
For fear my hearty prittain army
they'l ffrett and run from every Town
the wildernes is their harnes
Among rocks they are up an down
Valey and bogy is their Sentry
the popes unruly Pagens Clown
O God Proſper George my farher
in all his life to wear the Crown
and Prince of Wales whom is my Brother
For then I'l venter my life down

V Y Cymry

Duw ath lwyddo ith gynorthwyo
iw Cyſtiddio ar goſt y nen
Ac iw ſathry bob gyſodi
am i teirni tor i Pen
Nid oes i drattur ddim or Cylur
Ond mawr ddolur wedi i ddal
a chael Corddyn dros i goryn
am i geg mae yn deg i dal
Ne chwartery i gorph o ddiſri
Rhowyr gweidddi pan ddel gwyn
Eiſio ymgroiſi a chynghori
I yſprydoli aſbri Dyn.

VI for The Duc

O Jeſus Criſt King of Jeruſalem
We Cry like Bethlems children born
defend our lifes from Bloody herods
Reward them for thy Crown of thorn
let the ſpear that Peirced thy body
Runs their Belly Great and Small
Good God Deliver us for ever
We for thy mercy Crave and call
Thou ſav'd Moſes firſt in Egypt
And Joſhua in Vaêl of Aialen
Preſerve Jehova great brittania
From our Enemy Amen

VII y Cymry

Mil a Seithgant dywedai yn bendant
Geiria gwarant gora gwir
dwy a deigian a thair meddan
Y bu yr Tato ar y tir
yn yr Albion roedd gelynion
fel Priſt mowrion Pabiſt maith
mewn Cyſhylltiad ar Scotiad
Ar feder llygry Lloegar faith
Nes i William y Duc Purlan
Ai Gledda llydan godi llaw
Heſo i Filwyr gore ſawdwyr
A chyro yr Treiſwŷr troſodd draw

DIWEDD

* * *

Galer y merchant am i ail Mab a ſy farw yn y werddon, megis ymddiddan Rhwng y Buw ar Marw Iw Canu ar feſur Brynia'r Werddon ne ogygia Banckydd

I y Buw

Fy ngeraint am gyfeillion gwrandewch ar gwinion gw
am fab ai henw Humphry mae f' aleriac Ann ſan jawn
bu

Bu farw yn y werddon lle rydoedd ar i daith
Aro'l Trafailio Lloiger achoſion mowrion maith

2 Py cawn i gantho f'ateb fo ddwuda i mi'r gwir
pa amſer y bu farw a hefud ymha ſir
A ffa riw Blwu y Cladded pâ hud y bu fo'n glâ
i ſeiſtar ai Lythyra rudd i mi attebion dâ

III y Marw

Fy Nhad mi yris i chwi lythyra Gariad gant
O Loiger ag or werddon Cin i mi fynd i bant
yr Bowron rydiw'n gorwedd ym monwant eglws fawr
A Elwir llan Arbrachan Gwlad Heth lle rhoed fi lawr

4 Bwriedais ddechre Gaua ymado ar gwyddal dir
A dwad Adra i gymry ond nid i dario ynhir
fy meddwl oedd am fyned i Lyntan yn fy ol
I fyſg fy hên Gymdeithion lle baſwn gŷnt yn ffol

5 Digwyddodd arnai Glefyd dair wuthnos helath hir
A gwr Eglwiſig howddgar yn darſlen imi'n glir
gan ſynych e'ch am dana ai gyngor yndda i ddawn
fe roddodd imi'r Cymŷn rhagoſn mae marw wnawn

6 Yr unfed dŷdd arbymtheg o Jonawr dyna yr gwir
Fe ddaeth y ſwyddog Ange i ddiwedd fy oes yn glir
Er allodd y doctoriad a maeth na lliniath dda
Bum farw'r bora hwnw ym mŷſg Criſtnogion da

7 Yr eilfed dŷdd ar bymtheg fo'm Cladded brynhawn
mil ſeithgant ſaith a deigian oedd oedran Duw ai hwir

hwŷr

gwyr, Ein Prynwr Bendigedig Gobeith rhydd inn
i fod yn un oi weiſion eſ garte'n Nhernas Ne

8 Dymyno fy Nhâd anwŷl a mam na byddwch brydd
fy mrawd am chwaer er tolwg am Brawd ynghyſraith
byddwch o'll gyſurys rwi ſi mewn daear den (ſydd
hud ddydd'r adgyfodiad trwy f' Arglwydd-llowydd lle
(n

9 Trafeilies gunt yn Llundan a lloigar lawar iawn
wrth fyned ir ſeſiwna fy meiſter gwr dâ i Cawn
A chwedl hyn digwyddodd fo fŷnd yn Uſtus mawr
Am tina yn was iw galyn hud dir y werddon wawr

10 Digwyddodd o briodi Arglwuddes fawr yn wir
Fe dala hon bob Blwuddŷn werth mil o byne Cli
Am fine oedd i tutler'n ddifai ddâ fy rhaid
Ai Greiat hud Seſiwna mae hynŷ'n wir di baid

11 Trafailieis wledudd bumtheg heſo yr uſtus york
Mi henwaf i chwi rheini ymhell tu draw i Gork
Cynta ſir iw Dulyn a wicklo wexfford tair
Pedwaredd iw Kilceni gwlad Heth ſu bump ar air

12 Kilder iw henw'r chweched a Kings y ſethfed ſir
Wterfford'r wuthfed Gwlad Queens y Nawfed ſir
Tipperary iwr ddegfed ac unarddeg iw Cork
Gwlad Kery y ddeuddegfed ar uſtus William york

13 Tairarddeg ſir Lymrik ar Dre ſy fawr yn wir
Gwlad Caven y Bedwreddarddeg ymhell o dir
Ffermarah iwr bymthegfed a Dyna ddiwedd hyn
Duw rotho i chwi a mina drigaredd Jeſu gwyn

14 Rhof i chwi eto chwaneg om hanes helath hir

ynado

Ymado wneis er uſtus ymhen naw mlynedd clir
A mynd yn was i Wuddal hwn ydodd Barlament man
Bum yno dros Ddwy flynedd gwr Eger cyndyn gwan

15 Ymado wneis at gwyddel mis mai oedd dawel deg
mynd at Eſquier Phener coucellor glan di freg
Bum eſo hwnw chwemis nes daeth i'm dwis daith
I ſiwrna fy marwoleth am rhoi mewn daear faith

XVI y Buw

Duw ai ſawr drugaredd a ro i ti Eſmwythdra dâ
or Bowyd marwol yma Duw cyſion Caniadha
Bodlondeb gael dy hanes er aler trymder tra
Duw madde i ni oll yn Beia cin terfyn'r oes yma

XVII y Marw

Er fy rhoddi i orwedd yn ſarwedd ac yn fud
fy meiſtar am llythra roes hanes i chwi o hud
rhaid i ni dewi Bellach lleſarwr marw mud
I waitio ar ſain'r Utgorn i'n galw oll ynghyd

XVIII. y Buw

Ffarwel y fo iti Humphrey ni wiw mor galw ar dy ol
mae d' Enaid wedi ymddatod ir Corph ni ddaw'n i ol
gobeithiwn Duw dy gymrŷd i gamrau perlau Por
ach drigſan yn dragowŷdd gerbron ein Harglwudd Ior

XVIIII

XIX. y Marw

Rwi wedi llwyr ymadel a malwol bethe'r Bud
mae mhrynwr bendigedig i'm gwadd iw Dernas dryd
Byddwch oll gyſurys mi ddewn etto ynghyd
yn nŷdd yr adgyfodiad o bedwar cwr y Bud

XX. y Byw

Rwi yn Cwbwl ffyddlon gredy yn ddi amheueth wir
Na wiw moch ddiſgwyl weithani lan Daear lan dir
mae dy Enaid wedi gymryd i garnra uwch nar ſer
ath drigfan yn dragwudd gerbron ein Harglwydd net
Amen

TERFYN Y GWAITH

Penill y Marchant wrth y Llong wyrs.

CArnarfon wŷr mwynlan pa newydd ſy rwan
A fordwŷwn i frydan wŷch lawen lâch lan
Y fedrwch i fridio gorllewn wŷnt heibio
I gael mynd i dreio tu ar Dwyran

Ateb dros y Llongwurs

e'r gwynt wedi dwad yn birion i'n bwriad
A nin ſu'n waſtad am oſtwng y teit
I fynd hud'r afon at forodd y werddon
ffordd hono i garnarſon gynhyrtiad

Englyn mawl i Dduw aro'l dwed adre

MOſes a ganodd dan go, A Miram,
Ir mowredd Dduw Iaco
Am ddwed drwŷ yr Mor Coch Co
Ar Aiphtiad ni ſatiad rhag Suddo
Mina gana fel Hanna yn hŷ, a Bareck
Debora i Dduw Jeſu
Am ddwed o'm haden i fryden frŷ
Oddiwrth Hoth for Gêg Ogygddy diwedd

* * *

Erfyniad a Gweddi yr Awdwr, a chyngor i Bawb Iw canu ar Feſur Gadel y Tir ne Leve Land

O Arglwydd Creawdwr Duw ſab ein Pryniawdwr
Ar Yſpryd Santeiddiwr glan noddwr glain nod
gwrando fy ngweddi a madde'n nrigioni
Cin i mi ddibenu yr ddewr benod

2 Mae nghorph yn lipa ar galon yn gwla
Ar Traed fŷ gyflyma ſu ai tripia ymhob trael
mae

Mae'r golwg yn Pallŷ ar Cof yn yn gwaethygu
Mae yn Rhowŷr i'm greſu am y graſel

3 Ar Dduw'r Tad ar fowredd rwi yn erfyn trigaredd
Mae fy Einios ar ddiwedd yn ſiwredd neſhau
mae mhen yn ſŷn lyſrdan am danedd'r honckain
Mae nwylo fel Crynan yn Crynau

4 Ni wiw i mi ddiſgwyl ſawr chwaneg riw'n meddwl
Ond dyddia blin drwbwl dan gwrwgle ne gar
mae'n rhowyr Edifarŷ am bob awr o bechŷ
A chyweirio fy ngwelu yn fy ngalar

O Cofiwn erfyria Is Caêr Heleckeili
A gweddi manalah mae yn neſu at fy mron
Eleias weddion ar o'l yr hir hinon
danfonodd Duw'n lwyſſon wlaw lleſſon

6 Dod i mi dairphioled o Ddwr edifariad
O dre'r Ninifead b gariad y gwin
A Ionas iw gario gweddiaf ar ſeilo
dan godi fy nwylo ar fy neiſin

7 O Helion dda haêledd dod imi drygaredd
A maddeu fy nghamwedd ſu'n dwredd o dew
Na ddoro le i ſattan nag un Yſpryd aflal
Moui hydo fi oth gorlan y gwir lew

8 llew o lwuth Juda Joan ſantedd Jehova
Nertha fi a ffordia i orſedda i'th lus aur
Na âd i mi drippio naws ſerthedd na ſyrthio
I gorſudd lle botho anobeirhaeur

9 Os Tairion y fyddwn drwŷ Griſt yr ymbiliwn
A chalon bur Credwn erlyniwn ddi ler

Ar Santedd wir Drindod ar Duwdod yn Undod
Ar Dyndod Cytryngdod Cyfiownder

10 Gwir Alpha ſanteiddlon Creawdwr Nef dirion
Angylion a dynion rhoiſt ddawn'n lawn lân
Ar holl greadiriad yn Weſion in harbad
An porthi ar anghenrhaid pan ſynau

11 Rhown nina o Cylona ddrylliedig ochneidia
Gweddiwn offryma di frycha da i tti Fraint
Cyd Seiniwn hoſana pêh lwŷſêdd pob leiſie
Fel barak Debora dâ buraint

12 O Cofiwn am Ddafydd fŷ gynt'n ben llowŷdd
Mor ddownŷs i ddefnŷdd fu'r treuthydd gynt gant
O Salma Perpheithlon ar amriw achoſion
A Seluf ddoeth Salmon ddi ſomiant

13 Eilfyddwn ein eilfyd Brophwidi er y Cynfyd
A roes ini'n ddiwid oi hadfud di hêdd
Gynghorion da doêha a phroffwudoliaetha
or blinfid ai gwaſgfa'n ddi oſgedd

14 Ymrown nina yn ddiwiol i alw ar dduw Nefol
A chadwn ſanteiddiol Sabothau ſail bŷr
Fel rhoes Moſes gynta wrth ſain y Goruchа
Arol cael yn Saina lawn Synwyr

15 Gwybyddaf heb ddwudwr fod Duw fy nghreawd
Yn ddig wrth fy nghyflwr di ſynwyr dan ſen (wr
Am dori yn anffyddlon i ſantedd Orchmynion
Mi h uddwn goſb gyfion yn gyfan

16 Diolchiſt ddyſn friwia holl ddymonddrwg ddonia
Maddenaiſt bechodau rhai gwaelſt i gwedd

Os gwnawn i wir gredu di ſario ediſaru
Cawn nina oth daer garu drygaredd

17 O Jeſu ſu mrhynwr bydd imi yn Gyffyngwr
fy Santeidd eiriolwr diddanwr Duw ddyn
troſtwi gwna gymod a dod imi ollyngdod
Or rhwŷd rydwi yn Darbod fŷ i'm derbyn

18 Criſt derbŷn fy Enaid rwi'n ddilŷs i ddwad
Ith gaere gogoned mae nhyngad yn ddâ
Am gobeth diffuant er Cynrwg fy haeddiant
Drugaredd Duw rwiddiant fe rodda.

19 Dyffygiais gan ochain y nos ar dydd weithan
Am hyſpryd ſy yn gryddfan oêr lleſan nid llon
Mae amriw ſeddylia fel gwŷg i'm gweddia
yn lledŷ imi lwybra glŷn ebron Pſa. 142. 5. v

20 Rwi yn Bur edifeiriol am bod pechod marwol
Am gweddi dros ddynol riw Bobol y Bud
Duw dwg ni i'r gorlan ath yſpryd ſanteiddlan
fo in cadw ni o Geulan ddrwg olud

21 Duw madde ty hyſder Pechadur drwg ofer
Am ddeuſŷf mor ſyber dan dryder min drank
Rwi'n hŷf wrth orchymyn Critſt Jeſu'n i ofyn
ſe Erchodd heb orafyn ir iſanck Math 19. 14 v

22 dŷſg i mi'r Gorucha iawn riſo fy nyddia
mae yn orthrwm fy meichia o bechoda barn
er cimin fy nghamwedd rhŷdd Criſt i'm drugaredd
Fe ſaddeu rwi yn hyder yn Gadarn

Mae'n Rhowŷr i'm dychan o herwydd bod f'oedran
yn ddeuddeg a thrigain rwy yn Syfrdan a ſyn
Duw Cadw dy euddo roiſt i ynddai hir dario
na choſia iddo rodio fel yr adun

24 Rwi yn agos Terſyny ſy Einios a chanu
gobeith na ddigi Duw Eddugys wit ſant
dod dy Angel im Cadw rwi'n egwan ddi ſalw
Rhagoſn imi tarw yn ddi fraint ediſeiriol

Mil ſaithgant a deigain ai coſia yn rhif cyſan
Iw oedran perpheiddlan Mab diddan Duw Tad,
Criſt Jeſu ein Prynawdwr glân Yſbrud ſanteiddiwr
Y Drindod Jachawdwr a chedwad

26 Duw Cadw dy Eglwys Griſtnogol Baradwŷs
An Brenin Perpheiddlwŷs George wiwlwŷs i waith
ar holl wenidogion Eſgobion doctorion
A phawb oi Gynghorion Cywirwaith

Amen

Thomas Williams ſef Awdwr y
llyfr ai Gwnaeth

Robert Thomas

is Book 1797

A G F D

Cywydd Marwnad, Ann; Gwraig'r Awdwr.

Pam'r ochneidiodd f' Enaid lawn waith Pſalm
2 Pam y terfyſgodd f' ylpryd gan alaith 93 5
3 Pam y llenwodd ffynonau lliniaith, Jeremema
4 hud fy ngryddia yn lleith le llaith 9. 18. v
5 Fel afonydd dyſn-ydd for daith Judetha
6 Tengrus Huſdaſpeſ dor maſaith 1 6 vd
7 Pam y Ciliodd or Glenydd glain
8 ſy ffebus oleu Beril Elain D. Ioan
9 Pam y mae Gud hwyrfrydig fro 21. 20. v
10, yn tario ynghyfing tir ango Pſalm. 88. 12.
11. Pwy rwyſtrodd fy Aſur aur ſŷn v,
12 Ar i ſiwrna ſaw dona dŷn
13. Ai ddaeth ſaeth noeth ddi nawdd
14 I dori ngwenwdden weddeuddawdd
15 Fel y gorfy rhoi gorvur wawr
16. Fy Rhoſyn aur Ann yn llan y llawr
17. Gobeithaf yn dda bythol fraint
18. y Cyfyd fy lloer i lan Ser y Saint
19. I gyfarfod y priod fab Pur fraint
20. Dan gany dawn gogoniant Eſau 54. 11. v
21. Yn un or gounau gwnion Can Job 38 31 v
22. Nefol Santeiddiol Ganan
23 A choron aur llawn perlau pur
23. Iaſſbus amethyſtus a ſaphur
15. Fel Griſial ſardonix ſardus
19. yn un o luodd Duw yn i lus
27. Gweddiwn yn brydd hyd ddydd brawd
28 A chanwn dda odlau didlawd
6a. Efo'r Seintia finteua ſer fraint Job 38 3.
30

30 Pleiadas ac orion gowraint

Twrtewdus 12 arwudd

31 Cofiwn y pum Seran ſiriol
32. Y Plaeneda i arwyddo ar o'l
33. Mars dan Siars ariangais goath
34. Mercurius Jupiter gyflym ddoeth
35. Venus oleu Satturnus
36. Goleini roes Duw yn ddi rus
37. Duw dwg ddynol riw raddol rant
38 Ir pur gole Por drigle dreiglant
29 Dan nodded ein Ceidwad cu
40. Y Drindod gwir Undod gor undû
41. Ynghwmni Ser Duw ai ſain, Job 38 7. v.
42. Caf eto gyfarfod fy Rhiain
43. Gweddiwn rhoddwn yn rhwyddol
44. ſendithion haeddol oi bol
45. Am i nina i theulu etholedd
46. Gael myned yn lân ir un Wledd
47. Cofiwn oed ein prynwr an pen
48. Barnwr Eiriolwr Santeiddlen
49. Mil ſaith gant henwant hynod 1759
50. Trigian ond Blwyddyn adwyn y nod
51. Mis yr Ader Mawrth wuthrodd wuthfed dydd
52. Y Rhodded fy mŷn am Rhyn ymrodd riaian
53. Yn i Beddd oeredd bant
54. Llan llech eda Tan y chodant
55. Mae Bodfaeno phlwy ai phlant
56. Talybont iw nodi penodant
37. Oedran fy ffenix onix oleulan
58. awch obrwydd chweblwydd a thrigain
59. pan ddel ein dydd Terfyn awn nina fel Anne
60. I Bridd Genittere hyn fana yn llan fonan

61

61, Gwir Alpha Santeiddlon Omega di
62. Cyfrwydda ein heneidia ith ſryn Sion
63. Amen dan len Dure'n lwydd
64 Yn Weilion Sant Helion Hylwŷdd
65 Amen Amen y Drindod wen waith
66. A fotho yn Calyn fyth an Colaith

Diwedd odol am Bob blwyddyn oi hoedran.

* * *

Erſyniad a Deuſyfiad yr Awdwr megis gweddi yn agos at ddiwedd i einios iw Cany ar y meſyr a Elwir Clul y Gloch ne Towl Bell.

O Dduw da Cluw, Creawdwr barnwr marw a buw
Cydnabod rwi mae dynol riw, a barodd friw'n'd fro
Adda ac Efa aeth'n gaeth am wrando ar Satan fila
Or Achos hwnw nina,'wnaeth (ſaeth
ſyrthio i Bechod ſyndod ſaeth
doedd fodd i fuw heb feddig fraeth
dantonodd Alpha oddi frŷ waredwr ini g cheidwad cu
Gen. 1. 15 v. Pſalm 119, 105 v.

2 O nawdd Duw'n hawdd, dod am fy mhech nodded
(nawdd
Lli

Ein holl ddirgelion wradwydd bawdd yn llŷn ſodome
(boeth
gwnawn gonghorion dyſnion dawn, Moſes ar proph-
(widi'n iawn
arloeſwn ffordd an llyſern llawn i gyfwrdd Jeſu raſol'r
(awn
mi gawn y Nefodd os da wnawn ag arol ynddi'n fiwiol
Heb ball na diffig ar ein chwuth Mat: 23. 5 (futh

gwir fant dy blant fu mewn tywllwch mwrllwch nant
yn methu dringo or Brŷn ir pant i gyradd talent dawn
mae ginti luodd rialw ffri uwchlaw rhifedi a fedra fi
yn Affrick lleng a llegau'n lli, Americka catorfay tri
Europia ac Aſia Rihallŷ rhi (lan at dy wyn
Duw dod ir anffyddloniad ffrwŷn, a dwg nhw ith gor
Mat: a6 53. Luc 8. 30. ac yn Llyfr Rice prichd Ficer

4 Gwir Oen dan boen mab Duw heb wad mewn brad
(a ron
Rhwng dau leidir grydir groen yn anghyfreithlon frad
Dioddefodd chwerw farw'n gaeth
Dros Ddynol riw gan ffriw wyr ffraeth
cymodi i Dad ai blant a wnaeth, a thyny o Uffern ge
yr holl holl eneidia ir Nef yr aeth (thern gaeth
Mi gawn nina os gwnawn yn iawn
Fynd at rai Perſiaith lowaith law
Math: a7. 50. Marc. 48 Luc. a6 46.

5 Fy Jor da ſtor gwaredwr rhodiwr tir a Mor
Santeiddia neddfa pura por Cyfryngwr rhoddwr hedd
Er mwyn dy Yſtluſ werthwr waed
Ith ddwulo draw ith ddolyr draed
Dod nawdd ith Blentŷn cyndŷn caed
gwaredwr ty enaid llwyr well-hâd rhag Tophet boeth
le noeth llun cêd ymddiffyn fi fy Nêr da'n awr
rhag

Rhag ſyrthio i bechod bach na mawr

6 O Criſt ein Ciſt an Prynwr tyner Jeſu
Jachiawdwr barnwr cred Angrhiſt a ffob rhiw athy
Dod Edifeirwch madde yn rhwŷdd (wull
Cin itti ein galw o'th flaen ith wŷdd
Pan ddei y farn bŷdd ſarn dy ſwydd Eſau 35 8. 9 10
hyd at dy Dâd rhag brad afrwŷdd Marc. 45. 57.
bydd i ni yn gymorth lân-borth lwyddd Luc. 24
Glanha ni ath waêd on briwie i'n braint (46 v
I gael gorſeddy eto 'th ſaint

Rhown bwŷs yn ddwŷs a chalon ffyddlon lanwedd lwy
i gredy ir Jeſu ai eirie mwŷs an prynodd ni ary pren (s
Cyflawnodd wllus Duw drwy loes
ymyſg i Elynion ar y groes, i bawb y gredodd rhwydd
Drygaredd iechid o bob gloes (y rhoes
Os gwir Bartoan cin diwedd oes
o ſlo Santedd Helion hael
Trygareddd gydweddd gad in gael

8. Ein Tad ar mab y Glan yſpryd Santedd rad
a gatwes fy enaid rhag drwg trad hylltwriad ellyll fall
dod ini olew ffynon ffydd Abram Iſaac lan ddi lydd
gweddi Elias nos a dydd yſgol Iacob dringo fydd
at Griſt ein ſeilo ſail dda ſydd, Gen. 28 12 v
dyſgwn lwybra Enoch ddawn Gen 5 24 v
Cyd rodio gida Duw mi gawn Pſalm 27. 11 v

9. O maith da waith iw edifeirwch cin dydd taith
cymerwn ofol am y gwaith rhag ſyrthio llaith ir llun
gwnawn ymoſtwng gwlad a thref
fel gwyr Niniſe am y Ne ac ymorol ymhob lle
am acoriad'r Efengi re. ar Apoſtol Peder Gid ac gê

on

os gweithiwn gyngor Ioan'n iawn llawenŷdd Nefol gole
Mat: 16 19 v Iaon xx xxIII v (gawn
10. o glan ddi wân, y Drindod Undod Ddudod lân
Golch fy mydron fratia mân yngweud d' Siniol ſant
mae mriwia yn rawnllŷd dderewllŷd ddrwg
nid ffit i ddim ond Tan a mwg
A gwaeth na dim mae ſattan wg yn tynŷ't Enaid tan i
Duw gwared ni rhag ſiglan ſwg (ſwg
Partown luſernau wrth oleini'r dydd
Rhg ofn y nos mae towyll ſŷdd
Eſau 1 6 Pſalm 16 10 v Heb 10 7 v Pſal 119 105

11 Da'r llew roiſt rew a chae eſt ſattan dano'n dew
ni chyfŷd futh oi nŷth yn ew
i dyny blew dy blant, Rwiti yn filwr heb dy fath
gwna nina yn eſwus ſydyn ſaeth
I gario dy arfe llymion ffraeth
Cledde yr Yſbryd Bowyd maeth
Eſgidia yr efengil gair y llaeth
dod ddwŷ froneg fraint dda fri Pſa. 5 9 v
Ac Iechedwrieth Helm ini, effeſiad 14 16
Theſeloniad 5 8 9 v eſau 17 v

12 Duw Ner uwch iêr gwrndo gwŷnfan egwan gler
Dwg dy Aloda glwytŷ ger
I ffynon ber dda i braint
Dod ini râs i ymolchi yn lân
yn yr Iorddonen fawr a man Corinth 15 5a v
on holl bechodau cin yr aen
i Gânaan Nefol loewedd lan
At dy ſentia i gaere Cân
mi ddown pan glowom utgorn floedd
yr Angel Arch in gwaedd ar goedd
theſſalo: 4 15: 16 17 v 1 Cor: 15 5a v

fy

Robert Thomas

Fy Naf rwi yn glaf
Duw un a thri oth wŷdd nid af
dy haêl drigaredd Cyfnod Cafaf
mi Brofaf am gael braint
Mae f' eſgurn ar waſgarŷ'n rhydd
yma a thraw mewn braw yn brydd
nis gwn pa awr ai'r wawr ai'r dydd
Ai Canol nos ne'r bore y bŷdd
Rwi yn Diſgwyl rhoi ngorph ynghyd
Dy was Câeth wŷf o Cluw fy mloedd
Ar. Derferfyn darfod Cyfnod Coêdd
Job 19: 11 Pſalm 141: 7 Pſalm 146: 4

14 Duw'r Hedd nwidia ngwedd
Ccſis wadd i fund ir wledd
Priodes well nar gwin na Medd
yr Oên di gledd dâ glan,
dod i ni wiſgodd Coral gwŷn
Cân Cerubiad Seraphin
enos Moſes Amros wŷn
Dafŷdd mair a miriam dŷ
Cân ſeimon efo'r ſeintia'n ddawn
I gyfwrdd ar Priod Fab awn
exod: 15 v d, Ioan 6 11 v

15 O Cloch ddda roch y babell ſantedd lanwedd loch
ar Tabeſnaele bury boen dan ddiwedd Bud ai Ben
Alpha Omega nertha a thŷn
ti i Neidio yn llawn dros eitha'r llyn
eneiniog Duw emanuel gwŷn
Gweddiwn arnat ti fel hŷn
nad elom dan y dorlan dŷn
O ſant yr Iſrael coro di drygaredd mwyn Amen i ni

Terſyn

1797 a ga J

Deffrown Oll yn gyfiawn ac na
ffechwn; Canys Nid oes gan Rai
wybodaeth am Dduw.

O na baem Ddoithion ac ufudd
fel dyſgem ac y dehallem hyn ag
yſtyriad ein Diwedd. (glwydd

Gwyn i fyd y neb a ofno yr Ar-
ac ſydd yn hoffi i orchymynion ef
gweiſion yr Arglwydd molwch ef
Bendigedig Fyth a fyddo i Enw
Santedd ef, Nyni a alwn ar Enw
Duw ein Creawdwr ac a ddwud-
wn atolwg Arglwydd gwared ein
Heneidia gwerthfawr ygnolwg yr
Arglwydd iw Marwoleth i Saint
ef, Aberthwn Eburth Moliant a
Gwnawn Gadw Gorchymynion
Duw ein Creawdwr ac efe a Dri-
garheiſt wrthym gan fadde ei cam
wedda y neb a Giddio i Bechod-

Bechodau ni lwydda ond
a Haddefo ac ai gedy efe a g
drygaredd a Maddeuant. gwyn i
fud y Dyn a ofno'r Arglwydd Ac
a rotho i ymddiried ynddo Dros i
Einios.

O Arglwydd y Saboth ſanctedd
Doro i ni ſynwyr Dealltwriath i
gadw dy Sabothau ath Orchmynion
ſantedd a Bendithia Holl
Ddynol riw Amen.

* * *

Cyfri goreurfri gwir fraint
or Bibil, ir Bobol os Ceiſiant
Eiria yr Jeſu Sion ſant
chwilian ym-mathew nis methant
Mathew. 26. 53. v. ac yn Llyfr a
elwir Viccer Llan ym-ddyfri

Gor-

ymun.diweddaf yr Awdwr iw lyfr ai Weddi ar Dduw Drosto i hynan a thros holl ddynol riw

Dos Lyfryn Pererŷn pur iawn fodd
Iw muſg hud y bruſg boreuodd
Lleda 'th ddolena ath ddilynodd
'Tan dy fai 'Twn d' fodd

Gweddi yr Awdwr

Ymddiffyn o Arglwydd dy was anſſyddlon hwn a holl Ddynol riw ath ras Nefol fel y byddo i ni wneuthyr dy Ewyllŷs di.

A Rhodio yn ffŷrdd Dy ddeddfau ac yngweithredoedd dy Orchmynion a thrwy dy gadarnaf Nodded Ddyfod yn eüddo i tti. a ffarhau yn Weiſſion ffyddlon a didwyll i tti ein Creawdwr Santedd Er mwyn dŷ unig Anedig fab Jeſu Griſt. Yr hwn an gwnelo. ni a holl Ddynol riw yn gyfranogion helaethlawn o bob Amſerol ac Yſbrydol a Nefol ſeddiannau oddi allan ac oddi ſewn yn dragowydd ir hwn gida yr Tad Santedd ar Mâb Bendigedig yr hwn an Prynodd ai werthſawr waeud. ac â addawodd i ni wuſtlon oi garied.

Ac er Coſio am i adgyfodiad Ar y dydd Saboth ac efe a orchmynodd i holl ddynol riw gadw yn ſantedd y Dydd Saboth er Coffadwriath Am dano ef ac i ddiſgwyl ſaboth adgyfodiad ein Cyrph [illegible]

Heneidia i ſowyd trgwyddol. Yr [illegible] dod ſantedd au Partotho ni oll.
Ac an Gwnelo ni oll yn Ufudd Weiſion [illegible] ddo ein Gweddiaŷ yn gymeradwy ger ei fron [illegible] Cadw o Arglwydd oddi wrthym bob meddylia a gêiria a gweithredodd drygionus. Doro i ni ffŷdd gobeith a chariad Perphaith diwreiddia bob Gwyg Drygionia ſorod Allan o honom a fflane yn ein calonau gariad dy Enw. Bendithia ni a holl Ddynol Riw fel Byddo i ni o'll rhoddi Anrhydedd a moliant i Dduw'r Tad Ac in Harglwydd Jeſu Griſt. Ac ir Yſbrŷd Glan ſef y Drindod ſantedd Fendigedig un ſylwedd y Byddo'r holl Anrhydedd y Gally Mawrhydi mewn Gweddi moliont a dioichgarwch iw rhoddi or awr hon hud yn dragowydd Amen.

◆

Na fenthycca waith Heccwr
inoth Lyſyr, maith lafur olrheniwr
Rhag ty ngwadŷ gan hên oedwr
Am dryllio riw Hero hwyr

2 Na thyllwch Eurwch arath
Agorwch Agoriadau Dyſgeidiath
Ar bob tro fel Llo am y llath
Pur phydd pob newŷdd Perphath

3 Chwilias holais yn helath
[illegible] amriw. Lyfra gwybodath
[illegible]ai o rheini Cyn i Ca'th
[illegible] ir Cymry Camara'th

w ſylſain y ſail
ault Bora but a dail
wiliodd Moſes ddilys dan ddail
wybra er Adda rwyddail ne rwyddarail

5 Agorais oni fethais fina
Ac Agoriad Dattodiad y Teidia
Dan Awur Duw ai Noddfa
Cawn yn yr ail ſud hyfrŷd hâ, Amen

6 Beditliwn Gweddiwn a Gweiddŷ
Ar Ddaw an Dwylo ar i fynŷ
Cawn drygaredd yn ddi ferhy
Gin Creawdwr Iachiawdwr Cy. (Amen)

Y Awdwr Thomas Williams ai gwnaeth.

UN o'r Iaith Gelfyddyd mor dda a Rhagorol ac y ſydd wedi eu Colli yn yr Iaith Gymraeg yn chwaneg na 976 o Flynyddodd: yn Myned i'r Print ac efe a ddaw allan ar fyr o Amſer; Hynny iw Rhyfuddiaeth neu Lyfr i ddyſcu calclu Accounts (neu ſymiau ynghyd) yn yr Iaith Gymraeg.